ATEITIS

2

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS
1939-40 M. M. RUGSĖJO MĖN.

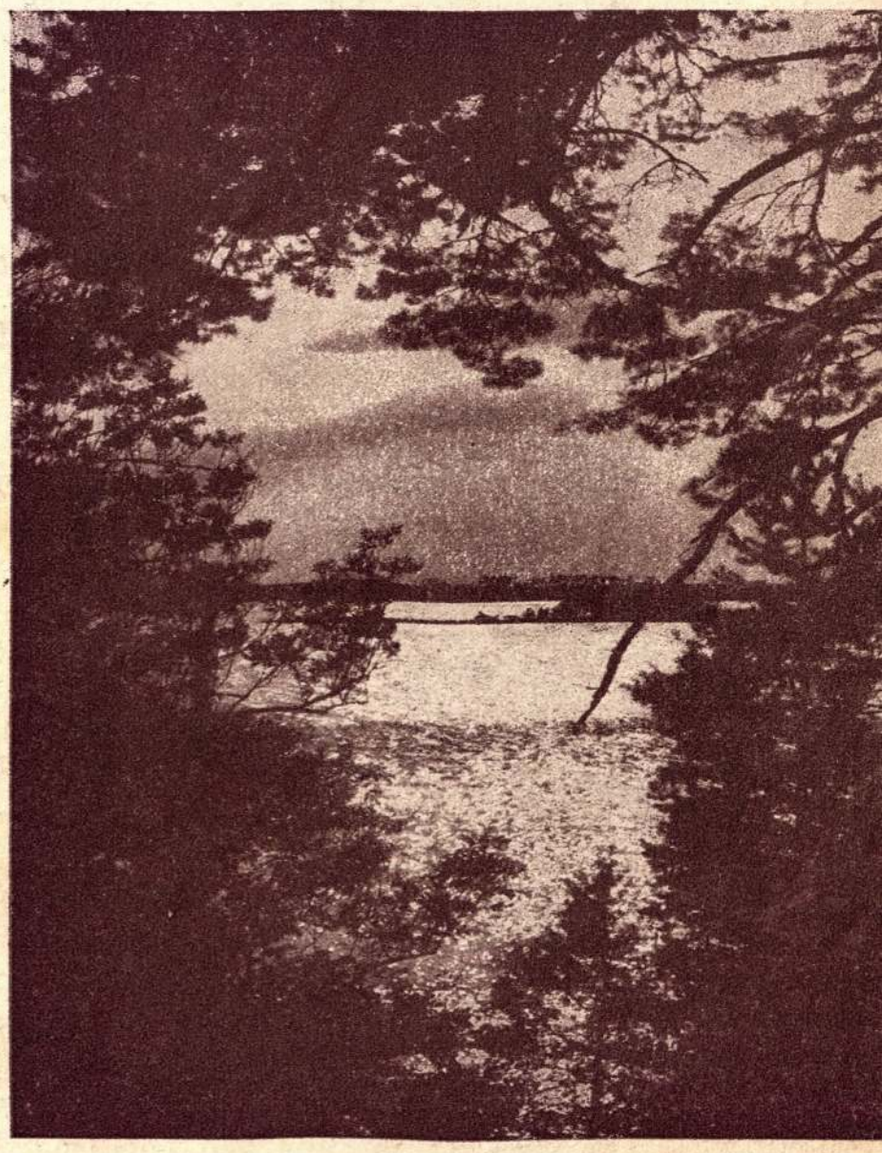

ALAUŠO EŽERAS
VYT. MAŽELIO NUOTR.

ATEITIS

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Kaunas, Laisvės al. 3 b.
Telef. 2 52 35

Redaktoriaus kalbamosios valandos: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais nuo 14 iki 15 v.

Prenumerata: moksl., stud. ir kaimo jaunimui met. — 5 lit., pusm. 3 lit. Kitiems: met. — 10 lit., pusm. — 5 lit. Užsieny: met. 16 lit., moksl. — perpus pigiau. Atskiras nr. — 1,50 lit.

TURINYS

	Psl.
Leon. Žitkevičius, Širdis ir marios, eil.	65
Vytautas Volertas, * * * eil.	66
Juozas Juragis, Iškeliaujant, eil.	66
Zigm. Šimkus, Mokytojo išleistuvės, nov.	67
Aloyzas Baronas, Nueinančiose dienose, eil.	71
Mamertas Indriliūnas, Mūsų laikai ir krikščionybė	72
P. Petrauskas, Novelė ir romanas apie dviejų šeimų rungtynes	79
K. S., Tikėjimas ir gyvenimas	87
A. Mickevičius, Prie jūros, eil.	89
K. Umbrasas, Ji, nov.	90
Aleksas Šatas, Paskutinė vasara, eil.	93
A. Mažiulis, Lietuvis meldžiasi žemei	94
* * * Gyvenimo išmintis	97
J. Žakonis, Etiketo reikalai mokykloj	98
Paulius Drevinis, Už negrįžtančių upių, eil.	100

MERGAIČIŲ ATEITIS

Aldona Misiūnaitė, Tai bus gražu, eil.	101
Aldona Misiūnaitė, Viesulo šoky, eil.	101
Viksva, Marija Curie	102
Regina Bakevičiūtė, Rudens melancholija, eil.	104
Aldona Nasvytytė, Iš rudens dienoraščio	105
Em. Šešeikaitė, Iš vasaros, eil.	106
Jolan Gerely, Kelionėse	107
* * * Nosinės istorija	110
Aldona Čepaitė, Bronys, nov.	112
* * * Moterų pasauly	114

Apžvalga — 115; Mokykloj ir gyvenime — 117; Kreivos šypsenos — 123; Kūno kultūra — 125; Literatūros naujienos — 126.

Naujam nr. raštus siųsti iki X.15.

Visi mūsų bičiuliai-platintojai, ligi šiol dar neatsiliepę, prašomi pranešti, kiek egz. „Ateities" toliau siuntinėti. Vėliau atsiliepusiems pirmųjų numerių gali pritrūkti. —

„ATEITIES" ADMINISTRACIJA

Su šio „Ateities" numeriu siunčiamas nemokamas priedas — „ŽINIJOS skaitymų biblioteka".

Spaudė „Šviesos" spaustuvė, Kaune, Jakšto 2

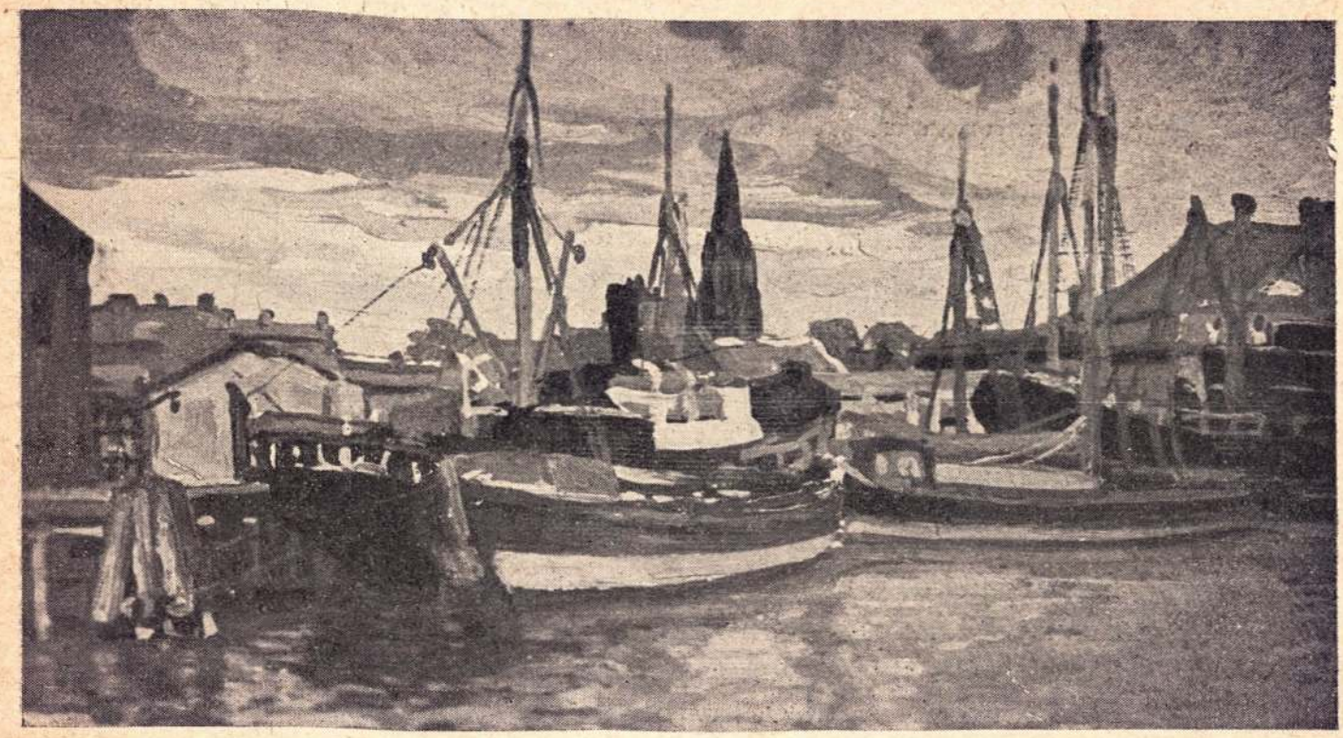

A. Varnas Laivai

LEON. ŽITKEVIČIUS

ŠIRDIS IR MARIOS

I

Mes pravėrėme tyliai šio rūmo langą
Ir išgirdom balsą marių neramių.
O, vilionė! Kaip ji garsiai garsiai žvanga!
Mes pravėrėme tyliai šio rūmo langą . . .

Ir prakeikėme tą balsą ir tą bangą
Ir tą geismą iš pat nerimo gelmių.
Mes užvėrėme kietai šio rūmo langą
Ir išėjome link marių neramių . . .

II

Tvino marios, nežinodamos, kur plaktis:
Lūkesiais alsavo žemė ir širdis.
Kam užstojot bangai kelią, žiaurios naktys? . . .
Tvino marios, nežinodamos, kur plaktis . . .

Kokią gėlę prie krūtinės šiandien segtis? . . .
Kokio žiedo rėkšti šalnos nebandys? . . .
Tvino marios, nežinodamos, kur plaktis . . .
Kaupias, tvinsta, kaip tie vandens, ir širdis . . .

*
* *

Vai, daug dienų praeis, pavasariai žydės,
Daržely jazminai, alyvos vėl pabus.
Tik gaila man dienų — praeis — nebesugrįš,
Nes laikas — tai vanduo, tai Nemunas skubus.

Žiūrėkite: laukuos taip tuščia ir ramu,
Tik gervių štai būrys plasnoja vakaruos,
Ir debesys pilki keliauja dangumi . . .
Greit viesulai žiemos liūdna gaida užgros . . .

Žąsų pulkai išlėks, šiaurys duris klabens,
Jaunystė nužydės ir niekas nepajus.
Taip gaila man dienų, gražių dienų rudens,
Nes laikas — tai vanduo, tai Nemunas skubus.

JUOZAS JURAGIS

IŠKELIAUJANT

Kaip žiedas saulės, laimės trokštu —
Jinai kažkur tolybėj žydi,
O žalvarinis balsas bokštų
Visas dienas kapan palydi.

Kieta dienų pluta sugrubus
Neleidžia sielai saulėn kaltis.
Iškeisiu elgetos aš rūbus
Į greitasparnes marių valtis.

Ir paplaukiosiu tolumoje,
Kur laisvė, kur dangus ir jūra,
Kur gyliai paslaptis skaičiuoja,
Padangių akys gelmėn žiūri.

Atplyš nuo kranto taškas juodas,
Mažės ir nyks jis tolumoje . . .
Anapus jūros melsvuos soduos
Jaunystė žydinti žaliuoja . . .

ZIGM. ŠIMKUS

Mokytoja išleistuvės

Po Kalėdų N. gimnazijoj pasklido žinia, kad lietuvių kalbos mokytojas Skirmantas išvažiuojąs į užsienį gydyti savo džiovon palinkusių plaučių. Pats Skirmantas pamokose atrodė apsiblausęs. Pagaliau šeštajai klasei jis prisipažino, kad šeštadienį į gimnaziją ateisiąs jau paskutinį kartą, o tą pačią dieną vakariniu traukiniu paliksiąs N miestą.

— Aš nežinau, ar dar bebūsiu kada mokytoju, tačiau į šią gimnaziją jau, tur būt, niekada nebesugrįšiu... Bet yra sakoma, kad net kalnas su kalnu susieina, todėl ir aš, jei išliksiu gyvas, su jumis, tikiu, dar nekartą susitiksiu...

Po tų žodžių išblyškęs Skirmanto veidas paraudo, mokytojo rankose nervingai išsiskleidė nosinaitė, ir jis dusliai užsikosėjo. Klasė nusčiuvo, lyg prie kapo, ir visi kvėpavo vienu tyliu alsavimu, kurio vos nujaučiamas dvelkimas ligoniui mokytojui buvo toks mielas, toks graudus, jog jis bijojo lyg kūdikis pravirkti.

— Jūs esate geri... Būkite tokie visados... Na, skaitysime antrąją „Konrado Valenrodo" giesmę.

Balys Tolutis, sėdėdamas pirmame suole, aiškiausiai galėjo įžiūrėti mokytojo veido bruožus ir, kai užpakaliniai jo draugai tingiai sklaidė knygų lapus, jis tik vienas, pasirėmęs rankomis, negirdėdamas skaitančiojo žodžių, susimąstė.

Jau ketveri metai Skirmantas mokytojauja N. gimnazijoj ir visą laiką dėsto jiems, dabar jau ligi šeštosios klasės prikopusiems. Porą metų net auklėtoju buvo. Būdami mažesni, jie sakydavo, kad Skirmantas per griežtas, o vėliau jį praminė moralistu, antruoju kapelionu. Nesusigyveno klasė su juo. Tiktai išmoko jam matant nuostabiai veidmainiauti. Ir Skirmantas naiviai tikėjo, kad jo mokiniai kilnios dvasios berniukai.

Todėl slopinte slopino Tolutį toji buvusi tyla, nes jis dar per pertrauką girdėjo draugų džiūgavimus, kad lietuvių kalbos mokytojo greitai neatkelsią ir nereikėsią tuojau įnikti į Adomą Mickevičių. Suolo draugas krapštėsi peiliu nagus, o Tolutis visu kūnu jautė jam ir visai klasei pasišleikštėjimą.

Staiga jis atsiminė knygyno lange matytą Čiurlionio paveikslą. Šaulys, užkopęs ant kalno kaukaros ir įtempęs aukštai iškeltą lanką, taiko į milžinišką paukštį. Ar negalima būtų to paveikslo mokytojo išleistuvėms nupirkti? Juk klasė nemaža. Ir prakalbėlę įteikiant galėtų pasakyti, arba bent kelis jautrius žodžius. Nejaugi virš Skirmanto galvos neskraido juodas plėšrus paukštis — mirtis... Tolutį užplūdo skaidrus džiaugsmas, ir jis į sąsiuvinio kraštą greit užrašė:

„Pone mokytojau, sunku mums skirtis su jumis, todėl negalime savo jausmų išreikšti žodžiais . . . Priimkite nuo mūsų šį paveikslą ir, kaip tas šaulys, ryžkitės kovai — atkalnėse jau teka saulė, kuri nušvies jūsų pergalę . . .“

O Skirmantui tai padarytų neišdildomą įspūdį, ir nepalaužiamai jis įtikėtų, kad jo mokiniai kilnios dvasios vyrai užaugs. Ir didelė paguoda jam būtų tas tikėjimas.

*
* *

Tolutis vienas nesiryžo prikalbinti klasės, nes nebuvo didelis padauža, o kiekvienam svarbesniam žygiui vadovaudavo Būtautas. Tolutis jį pirmiausia ir pašnekino:

— Juozai, kaip tu manai, ar mes negalėtume nupirkti Skirmantui kokios dovanos?

— Aš jau vakar apie tai galvojau, — greit atšovė tas ir, užšokęs ant katedros, sušuko:

— Vyrai, šią pertrauką pasilikit vis klasėje. Turim aptarti skubų reikalą.

Kai visi apstojo Būtautą, šis pradėjo:

— Vyrai, žinot, ką aš sugalvojau? Tuoj visa klasė sumetam po litą ir nuperkam Skirmantui kokią dovaną. Trumpai aiškiai pasakiau — ar sutinkate?

Greit klasės gale atsiliepė Pupkus:

— Palauk, Juozapai, tu greitas su visokiais nutarimais, nes, matyt, litas tau kišenėj kaukia, o man, pavyzdžiui, ne. Šeštadienį vakaruškos — mokėk sau ir jai po pusę lito, sekmadienį kinas — irgi tas pats, o kur dar tau pralošti šeši alaus bokalai — juk nedovanosi?

— Taip, taip, litas perdaug, — dar keli pritarė Pupkui.

— Palaukit, gerbiamieji, palaukit, svarstykim dalyką iš esmės, — tęsė Pupkus. — O kuriems velniams Skirmantui ta dovana? Dvejetukus rašė, baruose ir kinuose gaudė, kaip kipšas koks, o mes dar jam dovaną! Plytą į pakaušį tokiam! Ar pernai jis teisingai man dvejetuką įvėlė, na, sakykit, o tu, Būtautai, ar ne dėl jo kaltės tris iš elgesio turėjai? Ar jau pamiršai?

— A, kas praėjo, tegu! — šaukė Būtautas. — O dabar, vyrai, neapsikiaulinkim. Mano sumanymas geras!

— O aš dar kartą sakau — plytą į pakaušį Skirmantui!

Tą pertrauką nieko nebuvo nutarta. Pamokos metu Pupkus paleido lapelį su prierašu: „siųsk toliau“. Lapely buvo parašyta:

„Draugai! Kas esate tikri vyrai, o ne bailūs mokytojų pasalūnai, kas esate nukentėję nuo Skirmanto ir nepirsksite jam dovanos, pasirašykite čia!“

Buvo jau pasirašiusi beveik visa klasė, kai lapelis pakliuvo į Būtauto rankas. Šis bematant suprato, kodėl Pupkus taip pasiutusiai užsispyrė. Jam ne lito išleisti gaila, bet nori jis, žaltys, sutrukdyti Būtauto sumanymui ir tuo pakenkti jo geram vardui. Žūt būt, reikia Pupkų šį kartą numažinti — nusprendė Būtautas ir sušuko, iškėlęs aukštyn lapelį:

— Čia pasirašė tikri vyrai, o ne bailūs mokytojų pasalūnai. Aš

Obuoliautojai
J. Buračo nuotr.
„N. Romuva“

nepasirašiau. Reiškia, aš bailys. Pupkau, aš tau įrodysiu priešingai.

Jiedu susigrūmė. Pupkus greit išsitiesė ant grindų, tačiau įnirtusiam Būtautui to dar nebuvo gana. Iššokusiom veido gyslom, švokšdamas pro sukąstus dantis, jis sugriebė Pupkų, lyg kūdikį, už kojų ir, nuvilkęs kaip čiužinį išstūmė pro duris. Visi gyrė Būtauto jėgą ir narsumą.

*
* *

Pinigai buvo surinkti. Bereikėjo nutarti, kokią dovaną pirkti. Pirmas prakalbo Tolutis:

— Vyrai, gal jūs matėt knygyno lange Čiurlionio paveikslą „Šaulys“?

— Et, niekam tikęs, — atsiliepė kažkas. — Mano motina jau tokį nusipirko. Matytumėt, vaikų darbas: stirnos kuria į mišką pa-

silaigydamos, o toks tipelis su raudonom kelnėm taiko. Kaip jis nušaus, kad čia pat miškas!

— Tu ne apie tą šneki, — numojo ranka Tolutis.

— Vis tiek paveikslas dovanai netinka, — ginčijosi anas. — Juk prie paveikslo reikia rėmų. Prasti rėmai — negražūs, o paauksinti — brangūs.

— Knygyne yra su rėmais. Pinigų pakaks.

— Bet atsimink, Baly, kad Skirmantas išvažiuoja į užsienį, — nenusileido tas. — Jis trankysis iš miesto į miestą, tai kam dar tas paveikslas jam reikalingas? Juk netokių jis ten, jei, norės, galės pamatyti — užsieninių dailininkų darbo!

— Ir aš pritariu, — įsikišo Būtautas. — Tolutis linkęs visus pinigus išleisti Skirmantui, o aš kiek kitaip manau. Už dešimtį litų dovanos pakaks. Iš surinktų pinigų atliks dar dvidešimt litų, prie tų dar pridėsime kiekvienas po litą — ir paūšime šeštadienį visa klasė in corpore, išskyrus vargšelį Pupkų, kurio antakiai dar mėlyni. Juk mėnesį nebeturėsime mokytojo, gal niekados nebematysime moralisto, ir tik vienas kapelionas mums bepaliks! Tokią šventę reikia tinkamai atšvęsti.

Klasė pradėjo ploti ir mėtyti Būtautą į viršų. Kai visi nurimo, šis vėl prądėjo:

— Taigi, vyrai, siūlykit pigią dovaną. Man atrodo, kad tiktų iš beržo tošies padaryta tikrai meniška tabokinė su tautiškais ornamentais. Žydas prašo aštuonių litų, o kokius du gal nulygtume. Etiketo vadovėly skaičiau, kad geriausia dovanoti kasdien reikalingą daiktą, o tabokinę Skirmantas atidarys kasdien gal keliasdešimt kartų, nes jis pratęs daug rūkyti. Ir ji net Paryžiuj primins jam mūsų klasę!

— Bet atsimink, kad Skirmantas serga plaučiais, — staiga šokosi tas, kurs ginčyjos su Tolučiu. — Gydytojai gali uždrausti jam rūkyti, ir tada jis išmes tabokinę kokiame Europos didmiesty pro langą. Antra, visai neblogą tabokinę, pats mačiau, Skirmantas jau turi.

— Protingai šneki, — valandėlę pagalvojęs, tarė Būtautas. — Siūlykit kitką.

Visi galvojo ir tarėsi. Vieni siūlė taureles vynui gerti, kiti staltiesę, bet pamažu ginčai ir pasiūlymai tilo.

*

* *

Paskutinę Skirmanto pamoką visi sėdėjo susikaupusiais veidais, ir niekas netriukšmavo. Mokytojas nebeaiškino ir nebeklausinėjo, tik pasakojo pamokančius atsitikimus. Kai lig skambučio beliko penkios minutės, nuskambėjo komanda:

— Klase, stok!

Prie stalelio prižengė Būtautas ir, nusilenkęs Skirmantui, išlankstė prieš save popierio lapą, kurį už litą pilną prirašė septintos klasės poetas. Būtauto balsas buvo graudus, ir dažnai jis giliai atsidusdavo.

ALOYZAS BARONAS

NUEINANČIOSE DIENOSE

Pašlamėk prie vartų tujen, berže žalias,
Ilgesiu ir skausmu tujen pašlamėk.
Nukeliaus jaunystė pievom ir šileliais,
Nukeliaus, o niekas jos nepalydės.

Šalia kelio auga pienės ir ramunės,
Šalia kelio žydi mėlyni linai.
Nežinai, kur eini, kur dienas prabūni . . .
Niekur jokio kelio, nieko nežinai . . .

O jaunystė eina, toliuos tirpsta dienos,
Kur surasi laimę, kokiame krašte?
Lankoj skamba dalgiai, lankoj vysta šienas,
Vys, nuvys ir tavo vasara žalia.

Nudainuos jaunystė pievom ir šileliais,
Nudainuos dainuote ir nepardainuos . . .
Ak, kaip mes smulkučiai ant šio viešo kelio
Mes tik dobilėliai liūlančiuos rugiuos . . .

Prakalba prasidėjo Skirmanto darbų išaukštinimu. Vėliau sekė atsiprašinėjimai. O pabaiga skambėjo taip:

— . . . todėl jūsų, brangiausias mokytojau, mums skiepyti idealai niekados neišdils iš amžinai jaunų mūsų širdžių ir šviesus jūsų atminimas švies mums, kaip vasaros dienovidžio saulė, ligi karsto lentos.

Jokios dovanos Būtautas neįteikė.

*
* *

Mokytojai Skirmantui taip pat pakėlė išleistuves, todėl vakare nė vienas nedežuravo. Šeštokai drąsiai šlitinėjo gimnazijos koridoriuose, nes buvo jau po išgertuvių. Mergaitės susižavėjo nepaprastu jų drąsumu — juk ne juokai tiek išgėrus nebijoti pakliūti! Būtautas su Pupkumi vaikščiojo susikibę ir, vos pamatę Tolutį, garsiai šaipydavos:

— Tiek pinigų tas asilas norėjo sukišti Skirmantui! Už ketvertus, mat, vyrelis, norėjo atsilyginti.

Švystelėjo užmiestėj traukinio šviesa, ir žibanti tamsoj gyvatė greit nusirangė, o Tolutis vis žiūrėjo į nakties platumas, persisvėręs per langą. Kai pakėlęs sunkią savo galvą, jis atsigrįžo, lingavo salėj valsas, ir poros ir sienos tik sukosi, sukosi . . .

MAMERTAS INDRILIŪNAS

MŪSŲ LAIKAI IR KRIKŠČIONYBĖ

Nežinios valandose, didžiųjų sukrėtimų metu, žmogus dažnai linkęs visa mesti, užmerkti akis ir bejėgiškai laukti likimo smūgių, arba nerimti, blaškytis. Todėl ypač miestuose, kad tik didesnė sensacija ar didesnis pavojus, susidaro žmonių minios, aklos, beveidės, kurias suvilioti gali kas tik nori ir vesti, kur tik nori. Žmogus nebeįstengia susikaupti ir suprasti padėties, nuleidžia rankas ir pasiduoda visagalinčiam chaosui.

Ir šiuo metu, kai Europos ir mūsų ateitis labai netikra, kyla instinktas pabėgti nuo slegiančio nerimo, kuo nors užsimiršti, išsiblaškyti. Silpnas žmogus neturi drąsos įbesti akių į nemalonią tikrovę ir ieško iliuzijų, kuriomis užliūliuotų savo neramumą, nors ir pats jomis vargiai tiki. Žmogus iki pat paskutiniosios valandos raminasi nors ir visai menkutėle viltimi.

O vis dėlto, žmogus turėtų savo valios pastangomis nugalėti šį instinktą, nepamesti pusiausvyros ir viską vertinti blaiviu, kritišku žvilgsniu. Prasmingiau permatyti nuogą tikrovės tragizmą, herojišką įsivaizduoti ir nenusigąsti blogiausio atvejo. Kas žino, gal būt, jis, tragizmas, savo šaknis turi jau paties pasaulio užuomazgoj ir žmogaus prigimty. Gal būt, būties gelmėse tvyro liūdesys. Anot Kierkegaardo, tikrasis žmogus turi visados turėti prieš akis gyvą savo praeitį ir permatyti savo ateitį, kurios didžiausias įvykis — jo paties mirtis, nes mirtis primena mums gyvenimo prasmę, ir didvyris tas, kuris ją nuolatos pergyvena kaip dabartį.

Su tomis mintimis ir leidžiamės giliau, negu šių dienų aktualijos, leidžiamės paieškoti *dabartinės krizės priežasčių,* pirma kritiškai apžvelgę kai kuriuos šių dienų reiškinius ir *dvasinį žmogaus nusekimą,* vėliau iškeldami *kontempliacijos* ir *vidujinio religinio gyvenimo atgimimo* reikalą.

M. Unamuno sako, kad „visų nuodėmių ir klaidų priežastis yra ta, kad priemonės laikomos tikslais; kad nepažįstamas ir neįvertinamas tikslas“[1]. Nuo to laiko, kai iš pasaulio centro buvo išstumtas Dievas ir ten pastatyta žmogaus prigimtis, prasidėjo didžioji krizė, kurią ir šiandien mes intensyviai pergyvenam. Žmogus panoro autonomiškai tvarkytis savo gyvenime, nutraukęs saitus su antgamtybe. Bet žmogus savo prometėjizme nepajėgė išlaikyti pusiausvyros. Nors ir savo kūrybines jėgas išvystė iki labai aukšto laipsnio, tačiau viena kūrybos sritis, materijalinė, perdaug išaugo, kitos, dvasinės, sąskaiton. Žmogus nepasiekė vidujinio pasitenkinimo. Jis pavargo ir šalia milžiniškų technikos laimėjimų, ėmė

[1]) Du sentiment tragique de la vie, 87 psl.

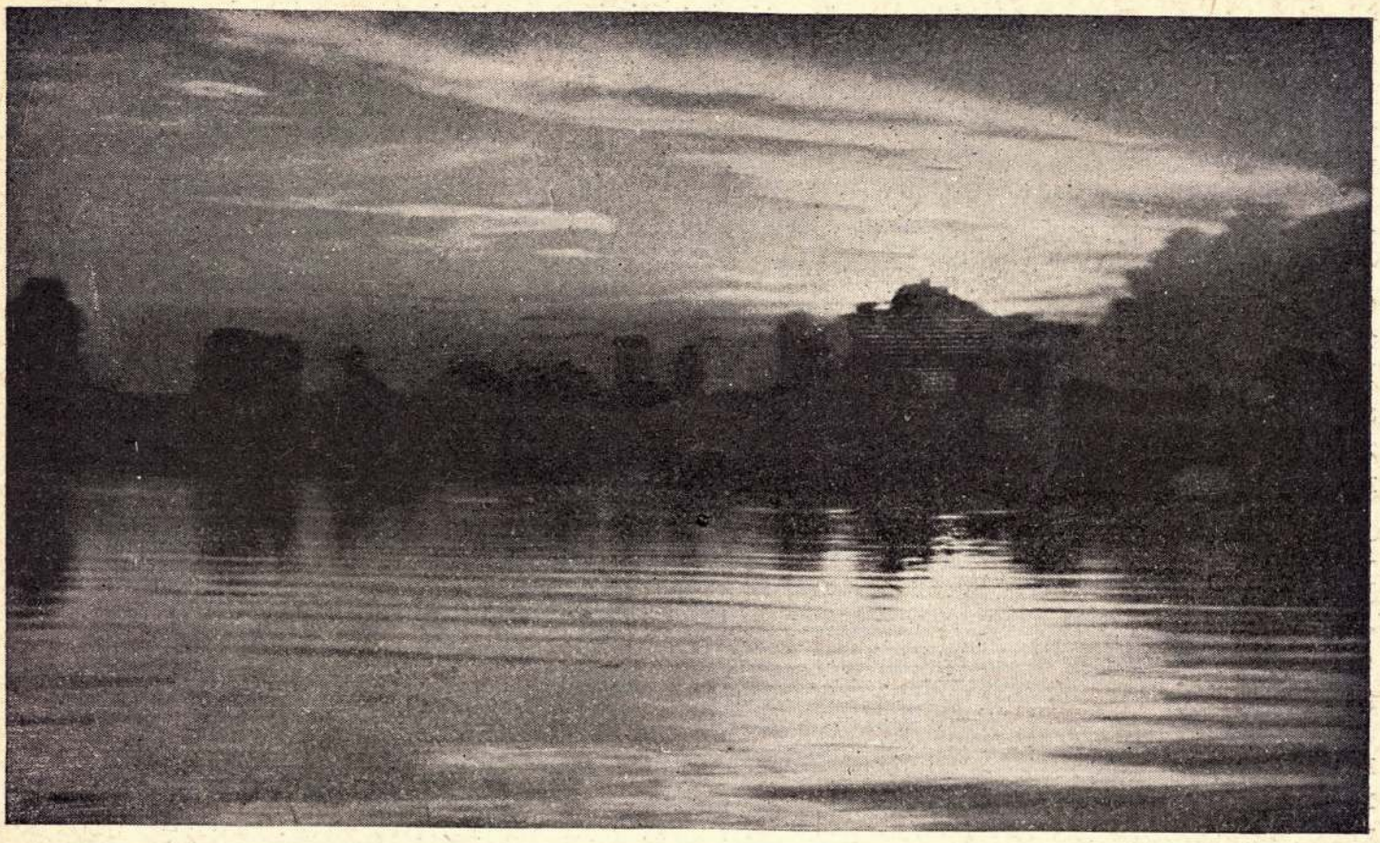

Romantiškas saulėlydis V. Maželio nuotr.

ilgėtis kito gyvenimo — dvasinio, kontempliatyvinio gyvenimo. Žmogus savo skausme vėl grįžiasi į Kristų ir šaukiasi Jo pagalbos. Matome, kad *žmogaus kūriniai, kuriais jis tiek džiaugėsi ir kuriuos dievino, atsigrįžta prieš jį patį.* Ypač šiuo metu visa žmogaus kūryba, ne vien technika, bet ir spauda, ir ekonomika, ir mokslas (ypač psichologija) intensyviai įkinkyta totalinio karo vežiman ir puikiai patarnaus žudyti tiems patiems žmonėms, kurie visa tai kūrė ir dievino. Žmogus tapo vergas savo kūrinių: tautos, valstybės, idėjų. Juk dabar skelbiamos tokios absurdiškos mintys, kad valstybė turinti savo pasaulėžiūrą ir kad piliečiai yra įrankiai tai pasaulėžiūrai įgyvendinti. Taip pat šiandieną žmonės pavergiami idėjoms (pav., komunizmas), kurių tironija baisesnė už žmonių tironiją (P. Claudel). Kartojasi Raskolnikovo klaida, kad prie visuotinės gerovės galima kopti per žmonių lavonus. Šiandieną žmonės daugiau vertinami ne pagal savo išvidinį žmogiškąjį vertingumą, bet, lyg mašinos ratukai, pagal tai, kokią funkciją atlieka kokioj nors tų pačių žmonių sukurtoj institucijoj. Užmirštama, kad žmogus yra pats sau idėja, aukščiausias tikslas, nelygstama vertybė, kaip mistinio Kristaus Kūno narys.

Perdėta šių dienų *specializacija* padarė tai, kad žmogus bemato menką akiratį, kuriame jis dirba, perdėtas *mašinizmas* žmogų padarė automatą. Toks žmogus ėmė *bodėtis laisve.* Jis lengvai atiduoda savo sąžinę ir laisvę, kad tik nusiimtų atsakomybę visam savo gy-

venimui, kad nereikėtų galvoti ir niekuo rūpintis. Teduoda jam duonos ir tegalvoja už jį kiti. Toks žmogus visuomet pasiruošęs pulti į rankas bet kokiems vadams, kurie tik lengvesnę ateitį žada. Susidarė vadinamas *masės žmogaus* tipas, kuris tenkinasi vidutiniškumo mastu ir kuriam svetimi tolimesni polėkiai.

Todėl nenuostabu, kad dvasinis žmonių gyvenimas nuseko. Nuseko ir krikščioniškasis gyvenimo turinys, nes žmogus, netekęs kontempliacijos, neteko ir intymaus vidujinio santykiavimo su Dievu. O gilesnės sielos, pasinėrusios savo vidujiniam gyvenime, pasijuto toli nuo kitų žmonių atitolusios ir, nesurasdamos Dievo ir netekusios ryšio su žmonėmis, grimzdo į neaiškius simbolių rūkus. Prasidėjo *meno atitolimas* nuo visuomenės, šūkiai „menas menui", nes žmonės meno suprasti jau nebegalėjo (plg. prancūzų simbolizmą ir modernųjį meną).

Šiandieninis nepaprastas *sporto pamėgimas* yra taip pat gerokai liguistas. Mat, sportas gerai atitiko moderniško žmogaus psichikai, ypač azartinės rungtynės, kurios duoda progos jaudintis, išsiblaškyti. Juk ar dauguma mūsų publikos eina pažiūrėti žaidimo grožio: lankščių judesių, gražių kombinacijų ir kt.? Esu įsitikinęs, kad dauguma eina, norėdami duoti nervams žaidimo, nes čia pigiausia priemonė: nei galvoti, nei ko nors giliai pergyventi, kaip, pav., teatre, nereikia, o nervai nepaprastai dirba, kiekvieną laimėjimą ir pralaimėjimą smarkiai išpūsdami. Panašiai galima išaiškinti ir tokį nepaprastą *kinematografo,* ypač amerikoniškų filmų su „happy end" pamėgimą. Juk čia taip pat visa be galo pigu. Nei didelių problemų, nei meninės tiesos, nei psichologinių pergyvenimų. Visos jos pagal vieną šabloną sukurtos. Bet supynė šiaip taip intrygą, įvedė indėnus, galvažudžius, kurie trukdo besimylintiems susituokti, ir publika nervinasi, kenčia. O laimingoji pabaiga, kur įsimylėję susituokia ir ilgai ilgai bučiuojasi, vėl visus pradžiugina, ir eina žmonės laimingi iš kino, kuriame puikų žaidimą nervams surado. O nueiti į teatro spektaklį, operą, perskaityti gilesnio turinio knygą neverta, nes didelių dvasios pastangų, nes susigalvoti reikia, kad suprastum. Panašiai psichologiškai suprantam ir tokį nepaprastą šlagerių, ypač *tango meliodijų* pamėgimą mumyse. Ypač mieste jas niūniuoja kiekvienas, nuo vaikiūkščio iki jau senstelėjusio. Tango meliodijos labai artimos mūsų psichikai. Juk tai nuvargintos, suardytos mūsų psichikos aičiojantis verksmas. Jis mūsų sielos gilumos nepasiekia, o tik drasko pojūčius ir nervus. Kai kurios jų frazės pakyla iki be galo aukšto įtempimo, didelio skausmo, bet dažnai užbaigiamos erzinančiu banalumu. Jos banaliai, net šlykščiai operuoja skausmu. Gal todėl jos taip labai paplitę.

Iš tų ir iš daugelio kitų pavyzdžių galima daryti išvadą, kad mūsų *vidujinis gyvenimas nustojo intensyvumo ir kartu ramybės.* Neturėdamas viduje pusiausvyros, žmogus blaškosi, svyruoja ir kenčia. Savo privačiam gyvenime mes kankinamės savo menkučiais reikaliukais, nepajėgdami aukščiau jų pakelti savo akių. Todėl šiandien ne vienas žmogus skundžiasi nuoboduliu, dejuoja, kad nėra kas veikti ir tik laukia, kad galėtų kur įkabinti savo dėmesį, ieško aktualijų ir pigių susijaudinimų, kad tik praleistų sunkiai slenkantį

laiką. Kas kita, žinoma, kaimiečiuose, kurie laisvo laiko maža teturi. Bet miesčionijoj ir ypač tarpe tų žmonių, kurie dirba 8 val. per dieną, šis klausimas labai opus. Tai dėl to, kad žmogus nustojo pergyvenimų, nustojo žmogiškojo turiningumo, nustojo vidujinio gyvenimo intensyvumo. O tačiau yra galimybė daug ką giliai pergyventi, giliai jausti, giliai kentėti, net pasikalbėjimas su kitu žmogum gali būti gyvas, įdomus, atskleisti tolimų akiračių, jeigu žmonės turėtų ko vienas kitam pasakyti. Pažvelkime, kaip Dostojevskis atvaizdavo žmonių santykius, žmonių vidujinį gyvenimą. Kokie gilūs ryšiai tarp žmonių, koks nepaprastas sielos dinamizmas, kokiais įvairiais keliais žmonės veržiasi prie Dievo! Kiek daug žmogus gali pergyventi per kelias valandas, jog atrodo, kad sustojo laikas (pav., „Nusikaltime ir bausmėj"). Gal būt, tai ateities žmonių vaizdas.

Gonzague de Reynold savo veikale „Tragiškoji Europa", kritiškai apžvelgęs Europos gyvenimo apraiškas ir ieškodamas krizės šaknų, randa, kad *Vakarų aktyvizmas nebepalydimas kūrybinės kontempliacijos.* Vakarietis, taip aukštai iškėlęs kūrybinį aktyvizmą, nebepastebi, kad jo aktyvizmas nėra tikrasis veiklumas, o tik nerimas[2]). Gi Berdiajevas kalba, kad Vakarai pavargo savo darbe ir jau ilgisi Rytų poilsio[3]). Tąjį poilsį žmonija atras Kristuje, kurin buvo pametusi kelius. „Nerami mano siela, kol neatsilsės Tavyje" (Šv. Augustinas). *Kristaus ilgesio* pėdsakus jau galime pastebėti įvairiose gyvenimo srityse. Pirmiausia, mūsų dienų filosofai ir rašytojai beveik kiekvienas susirūpinę šių dienų nukrikščioninto pasaulio tragizmu ir žmogaus sielos problema. Todėl mūsų laikų menas, ypač literatūra, giliai krikščioniška. Tiesa, ji daugumoj paskendusi nežinios ūkanose, tragizmu ir nerimu alsuojanti, nesurandanti Dievo. Bet juk jau pats Dievo ieškojimas yra krikščioniškas, krikščioniška juk ir malda sielos, kuri iš tamsybių šaukiasi dar nepažįstamo Dievo savo giliam alpuly. Pažvelkime tik į tokius prancūzus, kaip Baudelaire, Rimbaud, Huysmans, į vokietį Rilke, į Claudel, kuris savo kūryboj iš religinių temų neišeina, į Mauriac'ą, beveik kiekvienam savo romane sprendžiantį vienišos ir nualintos sielos likimą, į didįjį amerikiečių dramaturgą mistiką O'Neill'ą.

Šiandien jau įvairių pažiūrų žmonės priėjo įsitikinimo, kad *pasaulį gali išgelbėti tik naujai atgimusi krikščionybė.* Mes, katalikai, aiškiai tikime, kad Kristaus dvasia turės perkeisti pasaulį. Todėl mes norime, kad ji atgytų žmonėse nauju gaivalingumu, sušvistų nauja šviesa. Juk mes turime pripažinti, kad šiandien valdo gyvenimą jėgos, kurios neturi savyje Kristaus dvasios, kad šiandien žmonių psichika persunkta kitom mintim ir kitu susirūpinimu, kad vidujinis krikščioniškasis gyvenimas labai dar menkas. Gražiai šio dalyko priežastį išaiškina N. Berdiajevas savo veikale „Kūrybos prasmė", kur pranašauja ateinant naują, kūrybos epochą, kurioj krikščionybė turės sušvitėti nauja dvasia, meilės ugnimi. „Sekmadienį mes einame į bažnyčią, sako jis. Kitas šešias savaitės dienas mes dirbame savo kūrybinį darbą. Ir mūsų kūrybinis santykiavimas

---

[2]) Plg. „Tragiškoji Europa", II—III d., 247—248 psl.

[3]) Plg. A. Maceinos „Kultūros filosofijos įvado" 44—51 psl.

su gyvenimu lieka neužbaigiamas; jis nėra pašventinamas, jis nėra pajungiamas religiniam gyvenimo pradui“[4]). Todėl reiktų, kad Kristaus vardan būtų imamasi visoks darbas, kad kiekvienam žingsnyje jaustumėm Kristaus pagalbą ir bendradarbiavimą. Tikėjimo ugnis turi atbusti mūsų mintyse. Pirmiausia mes turėtumėm atgaivinti *tikėjimo troškulį, kovą dėl tikėjimo,* nors ir abejodami, nors ir kentėdami. Mes turime žinoti, kad ir savo dvasiniam skurde, savo nusidėjimuos mes jau galim būti tikri krikščionys, jei mes skaudžiai pajusim savo menkystę, kovosim dėl prasmingesnio gyvenimo, neužmiršdami, kokią meilę Kristus žmonėms parodė. Daniel-Rops, kalbėdamas apie Rimbaud vidujinę dramą, sako: „Krikščionis pilna to žodžio prasme yra tas, kuris net baisiausių nusidėjimų kely, mato savo menkystę, prisipažįsta esąs nusidėjėlis ir neužmiršta, kad vienas kraujo lašas nukrito visiems amžiams dėl jo likimo . . .“[5]).

Berdiajevas rašo[6]), kad senoji krikščionybės forma buvo šv. Petro dvasioje. Buvo pabrėžiama Bažnyčios autoritetas, teisinė jos santvarka, paklusnumas ir nusižeminimas. Senosios Romos valstybės idėjos buvo bandytos įgyvendinti Bažnyčioje. Gi naujoji, tobulesnė krikščionybės forma būsianti paremta šv. Jono dvasia, *meilės idėja.* Ji daugiau kreips dėmesio į vidujinį gyvenimą. Žmogus jaus Kristų ne šalia savęs, ne aukščiau savęs, kaip Teisėją, o savyje, kartu kenčiantį ir kartu triumfuojantį. Meilės ryšiai tarp žmonių padidėsią. Nubusianti nauja religijos mistika, meilės ir kūrybos mistika.

Tai savaip atpasakotos Berdiajevo mintys. Atrodo, kiekvienas žmogus jau turi dėti pastangų suprasti Evangeliją, suprasti krikščionybės turinį. Tada naujoj šviesoj pasirodys ir visų žmonių gyvenimas, jų skurdi menkystė ir didelė kančia. Tada suprantama bus ir žmonių gyvenimo tragedija ir visuotinė pasigailėjimo malda, kurią taip puikiai išreiškia šv. Mišių „Agnus Dei“ muzika su galingai ir tragiškai prasiveržiančiu *Miserere* maldavimu. Krikščionybė į šių dienų pasaulį turi vėl grįžti su nauja mistika, kuri apsuptų kiekvieną žmonių kūrybinį užsimojimą, kuri įprasmintų kiekvieną naują kultūros žingsnį. Krikščionybė įprasmins ir mūsų kentėjimus, ir sunkųjį nerimą, kuriuo šiandien pasaulis alsuoja.

Nukrikščionėjimo pavojus ne mažiau didelis ir pas mus, *Lietuvoje.* Mūsų tautos gyvybė glūdėjo kaime, jo religingume, jo savose senose tradicijose. Mes ir dabar dar menką teturime civilizaciją. Mes dar neturime savo lietuviško miesčionies, nes prieš 20 metų lietuvių miestuose visai maža dar tebuvo. Bet miesto įtaka jau spėjo pasiekti ir kaimą ir dažnai neigiamai jį paveikti. Mes esame dar tik kryžkelėj į civilizuotąsias tautas. Šį laikotarpį galima palyginti su *medelių persodinimu* į naują žemę. Medeliai, naujai persodinti, iš pradžių skursta, vėliau vieni prigyja ir suklesti, kiti taip ir palieka džiūsnos ir sukrypėliai, treti ir visai neprigyja. Todėl persodinant reikia žiūrėti, kad išliktų sveikos šaknys ir kad su šaknimis ir seno dirvožemio būtų perkelta į naują žemę. Panašiai ir su mūsų tauta.

---

4) „Sinn des Schaffens“, 365 psl.

5) „Rimbaud. Drame spirituelle“, 5 psl.

6) Plg. op. cit., 316—330 psl.

Pereinant į naują epochą, reikia žiūrėti, kad senosios šaknys, kurios mus maitino ištisus amžius, nebūtų pažeistos. Šiandieną mūsų didžiausi šūkiai, brangiausios svajonės — pasivyti Europos tautas: pasistatyti naują uostą, išplėsti urbanizmą, industrializaciją, senas sukrypusias lūšnas sodžiuose pakeist raudonais stogais etc., t. y. padaryti šuolį į *civilizacijos* viršūnes. Mes turime konstatuoti, kad nors dar lėtai, bet jau žengiame tuo keliu. Žengiame juo su entuziazmu, su susižavėjimu, bet vis dar su kažkokia baime, su lūkuriavimu. Visa tai be galo svarbu ir būtina ir, pagaliau, surišta su mūsų egzistencija. Bet nereikia užmiršti ir antros, *dvasinės* pusės. Šiandien mūsų tauta jau išeina iš tos istorinės kaimo glūdumos, kur ji amžius užsidariusi ir neįsileisdama naujų įtakų, glūdėjo. Mūsų liaudies tikėjimas buvo gyvas ir turėjo stiprų mistinį pobūdį. Tik mes pažvelkime į religines apeigas (ypač laidotuves), su kokiu giliu išgyvenimu, susikaupimu ten dalyvauja senesnioji karta. Pažvelkime į Vilniaus arba Žemaičių Kalvarijas! Mūsų tauta jautė gilų ryšį su Kristumi, su šventaisiais. Todėl tiek daug pas mus stebuklingų vietovių, į kurias žmonės ir už mylių plūste plūsdavo. Mūsų žemėje yra ir šventųjų, nors nekanonizuotų, į kuriuos liaudis meldžiasi ir stebuklų laukia. Bet kyla klausimas, ar jaunoji karta belankys Kalvarijas, ar beturės tokį gilų, gyvą tikėjimą. Juoba, kad ekskursantai po Vilniaus kraštą ne vienas pastebėjo skirtumą tarp vilniečių ir laisvosios Lietuvos lietuvių psichikos, ypač tarp mūsų ir vilniečių tikėjimo nuoširdumo. Jau mūsų dvasia spėjo pasidaryti „moderniška“, jau mes spėjome atsisakyti to, kas mūsų tėvams buvo šventa.

Tiesa, beprasmiška būtų norėti grįžti į senąją tikėjimo formą, nes formos kinta, besikeičiant epochoms ir kinta nebegrįžtamai. Šiandieną mūsų gyvenimas darosi sąmoningesnis ir racionalesnis. Tegul ir mūsų tikėjimas iš pusiau sąmoningos senosios mistikos pereina į sąmoningumo, kūrybos etapą. Bet čia ir yra vienas iš mūsų anksčiau minėto persodinimo pavojų. Šiandien, kada mes savo motinų dažnai šypsodamies klausomės apie stebuklingas vietoves, apie „šv. Antano duoną“, labai lengva visa palaikyti prietarais. Todėl vadinamieji „kaimo pusinteligenčiai“, kiek savarankiškai apsiskaitę ir prasitrynę, jau drįsta viešai šaipytis iš Bažnyčios ir savo tarpan patraukia ir kitus kaimo žmones. Ne vienas ateistinių pažiūrų inteligentas prie to prisideda. Tiesa, visa tai dar ne taip rėžiančiai iškyla aikštėn, nes nukrikščionėjimas pirma pereina *indiferentizmo* stadiją. Indiferentas bent formaliai nedrįsta nutraukt senas tradicijas ir atlieka išviršines religines pareigas. Ir atrodo, kad to indiferentizmo ypač mūsų jaunojoj kartoj jau be galo daug. Jis sklinda ir dėl to, kad mūsų senoji dvasiškija tik labai palengva tenori suprasti, kad naujiems laikams reikalingos jau kitokios priemonės, kitokia veikla, kad žodžiai, kuriais seniau buvo aklai tikima, šiandien jau vien papiktinti ir erzinti gali. Konservatyvizmo liekanos Bažnyčioj rautinos kuo smarkiausiu tempu, nes jos padaro tai, kad kultūrėjančioms masėms ima rodytis, kad ir krikščionybė yra senų laikų prietaras. Tačiau ir mūsų modernioji *krikščioniškoji veikla* dažnai yra per daug išviršinė, be gyvosios dvasios pagrindo, be gilesnio krikščioniško turinio. Rodos, ir veikimo terminą mes dažnai šablo-

niškai suprantam (pagal suruoštus susirinkimus, šventes ir pan.). Atrodo, ar tik nebūsim juo perdaug įsivėlę į pasaulinę sritį, nebekreipdami dėmesio į dvasinį gyvenimą. *Krikščioniškasis veikimas turėtų pakrypti daugiau į socialinę pusę, suglausti žmones savo tarpe, kaip brolius ir seseris Kristuje, išplėsti tarpusavę pagalbą karitatyviniu (artimo meilės) principu.* Žinoma, neturi būti pamirštas ir *kultūrinis veikimas,* nes yra neatidėliojamas reikalas visoms mūsų tautos masėms persiimti kultūros laimėjimus. Bet šis žingsnis turi būti atsargus, kad, naujais akiračiais susižavėję, neatsisakytumėm senų sveikų pagrindų. Šį procesą krikščioniškoji veikla turi persunkti krikščionybės dvasia, nes tada naujasis mūsų kelias vėl bus pašventintas ir pajungtas religiniam pradui.

Sunku būtų numatyti visas konkrečias priemones kovoti su Lietuvos dechristianizacija. Bet viena aišku, kad *visą veikimą turime pradėti nuo savo vidaus.* Toji pati nusekimo banga paliečia ir inteligentus ir, gal būt, dar skaudžiau. Šiandieną reikėtų pirmiausia mums išmokti daugiau mąstyti ir pergyventi. Šalia savo kasdieninio darbo, nesunaikinkime savo vidujinio gyvenimo. Raskime progų susikaupti, pagalvoti apie gyvenimo prasmę, paanalizuoti savo vidų. Reikia gyventi nuolatiniam santykiavime ir nuolatinėj kovoj su pačiu savim. Reikia mokėti išgirsti savąjį ir kitų širdies plakimą. Tada galėsime įsijungti spontaniškai ir giliai ir į bet kokį veikimą.

Visa tai buvo palaidos, neišvystytos, kai kurios gal ir per mažai pagrįstos mintys. Buvo padrikusiai mesti įvairūs klausimai ir palikti be atsakymo, be išsprendimo. Taip padaryta ir dėl to, nes atrodo, kad problemos nereikia stengtis greitai išspręsti, nes skubotas sprendimas visada būtų klaidingas. Svarbu jas padaryti gyvas, svarbu, kad jomis persiimtų kuo plačiausios masės. Svarbu, kad žmogus *jaustų problemą* visa savo būtybe. Kada neigiamybės gyvai jaučiamos, kada jomis sielojamės, tada spontaniškai surandamos ir priemonės joms pašalinti. Todėl ir mums daugelį klausimų, daugelį rūpesčių reikia perkelti į savo vidų, padaryti vidujinio gyvenimo dalimi.

LITERATŪRA:

1. J. Daulius, „Siauroji ir pilnutinė katalikybė", Sakalas, 1939.
2. G. de Reynold, Tragiškoji Europa, I ir II—III d., Br. Stočkaus vertimas, Sakalas, 1938.
3. N. Berdiajew, Sinn des Schaffens, Tübingen, 1927.
4. Krikščionybė Lietuvoj. Jubiliejinis leidinys. Red. P. Mantvydas, 1939.
5. M. Unamuno, L'agonie du christianisme, Paris, 1925.

P. PETRAUSKAS

Novelė ir romanas apie dviejų šeimų rungtynes

(Vaižganto *„Rimai ir Nerimai“* ir Liudo Dovydėno *„Broliai Domeikos“*)

Kaimo žmogus su savo buitimi nėra tik svečias lietuvių literatūroje. Žemaitė ir Vaižgantas, nors nevienodai žvelgę į varganą žmogų, mokėjo surasti jame etninius lietuvio bruožus, įstengė įsigilinti jo buitin. Iš antros pusės, Liudas Dovydėnas ir Petras Cvirka, naujosios literatūros atstovai, irgi vertintini kaipo kaimo buities vaizduotojai. Vienas kitas iš literatūriniais klausimais kalbančių nurodo, kad šiuo atveju naujoji literatūra nėra nė kiek pažengusi. Kaimo žmogus ir, apskritai, kaimo visumos vaizdas dar nesąs pilnai išryškintas. Gal dėl to Petro Cvirkos kaimo konturai neplatesni kaip Žemaitės, ir Liudo Dovydėno surasti bruožai tuo pačiu mastu atitinka Vaižganto žmogaus struktūrai. Į akis ypatingai metasi du pastarųjų autorių kūriniai: „Rimai ir Nerimai“ ir „Broliai Domeikos“. Tai veikalai, turį daug bendro savo apimties ir vaizdavimo priemonių, idėjų pasaulio ir architektonikos atžvilgiu.

„Rimai ir Nerimai“ yra paskutinis, taip sakant, aukščiausias Vaižganto kūrybos evoliucijos taškas. Čia rašytojas davė vieningai sukonstruotą ir planingai išbaigtą beletristinį veikalą. Nors novelės medžiaga plati, bet jos neperkrauta. Nenukrypsta per daug ir į karo vaizdavimą, nors jo padariniai reikalingi pagrindinei idėjai. Tiek pat medžiagos Liudas Dovydėnas paėmė „Broliams Domeikoms“. Tiesa, čia intriga labiau pagrįsta veiksmu ir nukrypimai didesni. „Rimuose ir Nerimuose“ charakteringas nukrypimas į karą, kuris motyvuoja intrigos atoslūgį ir reikalingas novelės idėjinei pusei išryškinti. „Broliuose Domeikose“ daugiau nukrypta į bylas, taip sakant į šeimyninį karą — ir tai sudaro romano apmatus.

Dviejų kaimynų istorijos ir novelėje ir romane ataustos ta pačia technika ir tų pačių spalvų ataudais. Labiausiai ryški ir daugiausiai bendra priemonė abiems autoriams, kuriant tipus, situacijas ir vaizduojamą buitį, yra paralelizmas. Veiksmo rutuliojime šis paralelizmas įgauna ypatingos reikšmės. Juo paremtas visas atskirų scenų ir ištisos fabulos ryškumas. Jau pati Vaižganto novelės pradžia atsiremia šia priemone.

„Rimas su Nerimu... Abudu buvo sveiku, darbščiu ir negirtuokliu, nors, lietuviai būdami, perdaug nebėgo, kaip latviai, ir nuo puskvortės šventomis dienomis neatsisakė, kaip tie prisiekę blaivininkai“.

„Rimai ir Nerimai“, 3 p.

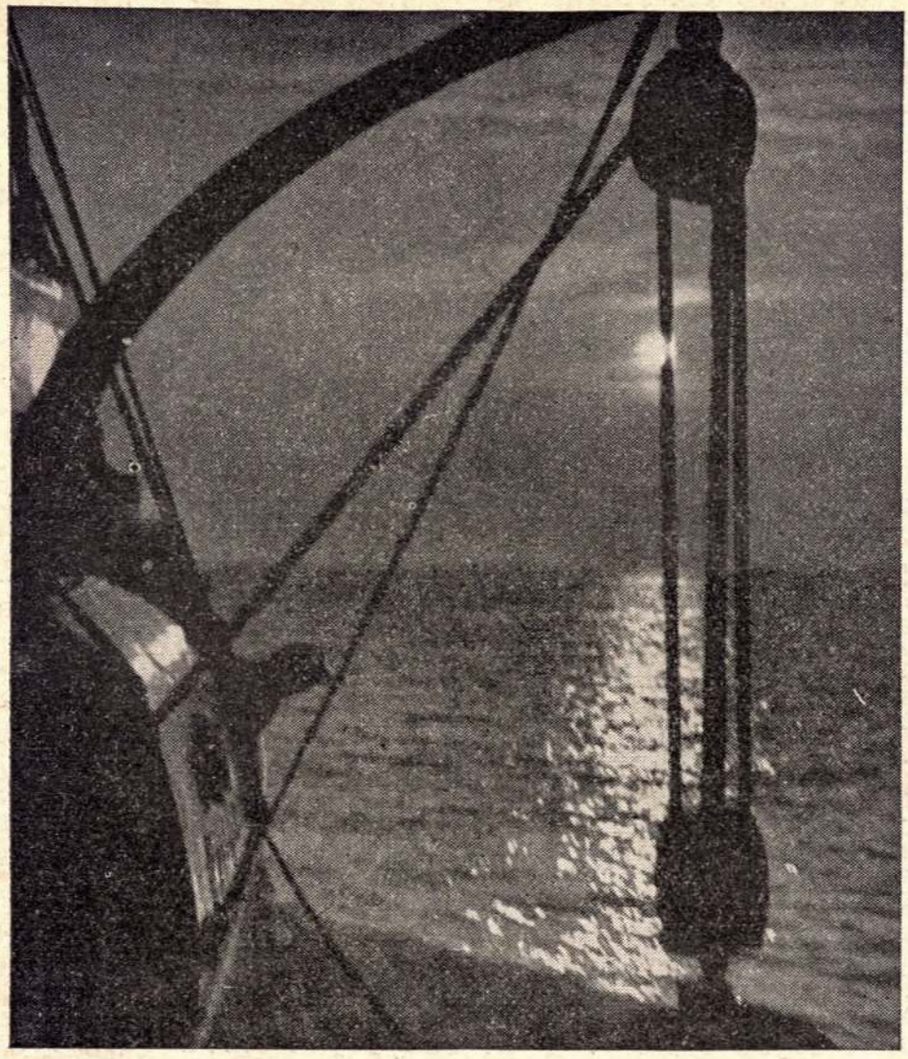

Naktis Baltijoj
V. Maželio nuotr.

Abiejų Aukštaičių sodžiaus galinių žemės lygiai tiek pat — dešimtinė dešimtinėn, o „jiedu ir turtų turėjo taip vienodai, kaip grūdų nubrauktuose pūruose".

„Ir vienas Dievas težino, ar tai Jo šventa Apvaizda jiemdviem tokį šposą krėtė, ar jiedu patys sau, kad jų buitis taip lygiai krovėsi, jog net keista".

„R. ir N.", 4 p.

Pravedęs aplinkinės padėties, ekonominio gyvenimo ir buities paralelizmą, Vaižgantas apsistoja prie asmenų charakteristikos. Rimas ir Nerimas. Pačios pavardės primena, kad jau čia prasideda paralelizmas, bet čia pat skiriasi į teigiamą ir neigiamą. Nusakant išorinę išvaizdą, keliais šaržiškais bruožais nuškicuotą abiejų kaimynų portretai.

„Rimas buvo storokas, vidutinio ūgio ir gėrė taboką. Tad nors skutės grynai, vis dėlto apibarstyta lūpa buvo panaši į kutkailį.

Nerimas buvo liesas, labai ilgas ir taboką rūkė. Skusdamasis, jis palikdavo panosėje kuokštą, kuri dantims pradėjus byrėti, vis labiau da-

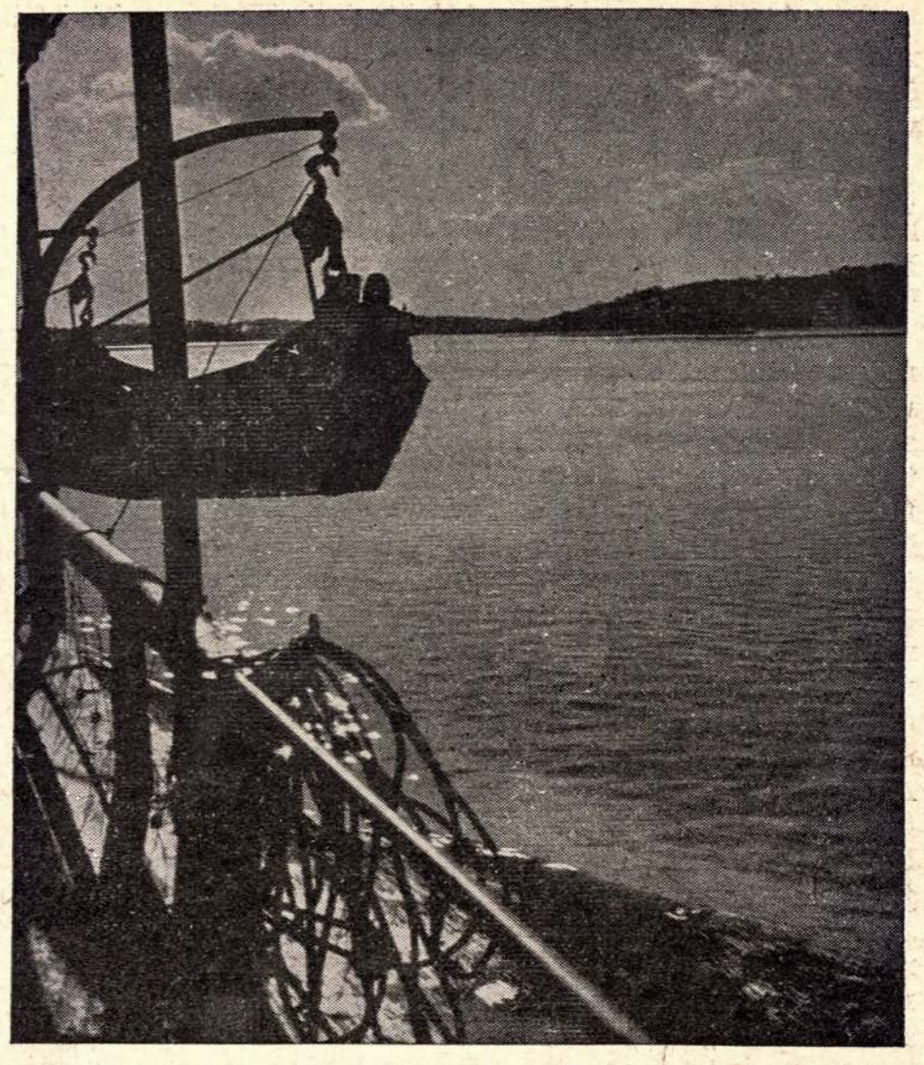

Nemunu
V. Maželio nuotr.

rėsi panaši į gauruotą kailiaraištį, kurį, sauvaliaudamas, riesta lūpa prispaudė prie nosies".

„R. ir N.", 9 p.

Į akis čia metasi skirtumai, nusakyti išorinės išvaizdos bruožais. Ir to jau užtenka, kad skaitytojas būtų priverstas padaryti išvadą: kas kita yra Rimas ir kas kita — Nerimas.

Liudas Dovydėnas, kurdamas brolių Domeikų tipus, irgi išlaikė tam tikrą priešingumų santykį.

Adomas — plačių pečių, didelės galvos, mėlynų atvirų akių vyras, „paliktas ūkyje, dėl pamėgimo darbo, dėl savo lėto, tylaus veido". Tai niekad nesupykstąs, atlaidus žmogus, vertinąs darbą ir mėgstąs dailę, kaip Lazdynų Pelėdos klumpių margintojas, o taip pat artimas Vinco Krėvės gamtos panteistams: Vainoriui ir Skerdžiui Lapinui.

„Apylinkė ir klebonas jį bedieviu laiko. O jis pats — nežino, kas yra bedievis. Jei ten, aukštai, kur virpa žvaigždė, yra Dievas, tai Jis yra ir čia miške, ir kur mašaliukai eglių tarpušakyje čiulkinį sijoja".

„Broliai Domeikos", 59 p.

Julijonas — daug lėkštesnė figūra. Tai šiaip sau „mažas, kresnas, žvalių akių, kalba ir darbu nori prasikišti, pirmauti“. Jis landus praktikas, apsukrus seniūnas, bet bereikalingai išdidus ir pavydus; tylus būdas ir nuolankumas, kaip Adomo, jam yra svetimas.

Taigi, kas kita Adomas ir kas kita — Julijonas. O ir „žmonos pasitaikė ne pagal būdus. Julijono Angelija — po savim visko ieškanti, uždari, lėtai judanti, nespėri, mažu pasitenkinanti; o Adomo Kostė — ugnis. Viskas jai turi būti geriau už kitų, pasigyriman linkusi, stataus būdo.

Lyginant brolių Domeikų, Rimų ir Nerimų moteris, tektų Adomienę gretinti su Nerimiene, o Julijono Angeliją — su Rimiene. Ir taip abiejų autorių pavaizduotose šeimose išskiriama įdomi situacija. Vaižgantas, laikęsis daugiau teigiamojo paralelizmo, pravedė tik tarpšeimyninius skirtumus: Rimas su žmona — iš vieno molio, Nerimai jau iš kito. Liudas Dovydėnas, nuolat laikydamasis priešingumų santykio, rado griežtų skirtumų atskirose šeimose; geriau tiktų Julijonienė Adomui ir Julijonui Adomienė, negu priešingai.

Situacijos ir paralelizmo priemonėmis abu rašytojai pratęsė surastus panašumus iki vienodumų. Tai sąmoningas, lemiąs tolimesnį veiksmo rutuliojimąsi, žingsnis, kuris duoda intrigos užuomazgą. Gamtos dovanotas vienodumas tampa būtinybe, liga. Štai, Domeikos. Po tėvo mirties lygiai pasidalijo žemę ir šaukštą, bet, žiūrėk, Adomai tuojau prašoko. Iš Amerikos gautais pinigais išdygo vištidė skardiniu stogu, sukarkė keturiasdešimt rodislandų. O brolis? „Žiūrėdamas į prakasimu sruvenantį vandenį Julijonas skaičiuoja, kiek viena višta galėtų duoti pelno“, o „grįždamas į namus, apsvarsto, už kiek būtų galima klojimą pataisyti“, nes „brolio klojimas naujomis lentelėmis dengtas“. Ir taip po kiek laiko sublizga Julijono klojimas skardiniu stogu, kieme rodislandų mažieji pasipila. Bet Adomienė — neaplenkiama. Jos seklyčioj atsiranda krasė, geresnė kaip Julijono, o apynaujį klėties stogą pakeičia skardiniu.

„— Pažiūrėsim, kurio trobos labiau žibės“.

„Br. D.“, 47 p.

Taigi, veiksmui prasidėjus, randame Adomus geresnėj pozicijoj. Julijonų tikslas — pasivyti ir pralenkti. Vadinasi, lenktynės. Rimai ir Nerimai, nuostabiai vienodose sąlygose gyvendami, pradėjo kiek kitokio pobūdžio lenktynes.

„Abudu kaimynu nusimanė vienas antro nebepralenksią. Tad visomis savo galėmis besistengė nors gi nenusileisti nė mažiausiame dalyke. Pasidarė ypatingos rungtynės: ne kaip čia kits kitą aplenkus, bet kaip čia kits kitam nepasidavus“.

„R. ir N.“, 5 p.

Vis dėlto, kodėl kilo tos aršios lenktynės, kodėl vienodinimasis tapo liga? Čia glūdi ta priežastis, kuri leido Vaižgantui ir Liudui Dovydėnui pratęsti vienodumus ir vienodinimąsi jau perdaug nuo tikrovės nutolusia linkme. Savaime suprantama, kad ši priežastis turi būti psichologiškai pagrįsta ir idėjiniai pamatuota. Ir ji, iš tikrųjų, tokia yra, nes skaitytojui sunku atskirti, kur baigiasi tikrovinė

galimybė ir kur prasideda rašytojo užsimojimais sukurtas tikrovės pratęsimas. Vaižganto novelės apmatams užtektinai svarus motyvas šiuo atveju yra pasiimta — nuobodumas.

„Rimas su Nerimu bent galėjo kits kito žiūrėti, viens antrą sekti, nes buvo ko. Kiti sodiečiai nė tokio sporto nebuvo prasimanę... Visi nuobodžiavo!...

„R. ir N.“, 14 p.

Atrodo, kad kaimynų „sportas“ lenktyniuoti ir bus kilęs iš neapsikentimo nuobodumu. Juk tai, kas vienoda, tai ir nuobodu. Visam kaimui būdingas nuobodumas ir gamtos apdovanojimas panašumais privertė kaimynus raivytis, kratytis įkyrumo ir, pagaliau, lenktyniuoti. O iš antros pusės,

„tasai nuolatinis vienodinimasis, pagaliau, taip neapsakomai nusibodo ir pakyrėjo, jog vienam mirus, antras, tikrai, būtų savo širdyje džiaugęsis“.

„R. ir N.“, 8 p.

Vadinasi, nuobodumas čia psichologiškai motyvuoja lenktynių prasmę ir jų krizį, būtent, intrigos užuomazgą.

Liudas Dovydėnas Užubalio (16 p.) ir Adomienės (29 p.) lūpomis irgi prasitaria, kad nuobodumas daug ką sukelia. Bet motyvuoti, kad komplikuota romano intriga ir visas veiksmas pasitenkins tuo, kad bus remiamasi juos iš nuobodulio kilus — kiekvienu atveju rizikinga. Veiksmo komplikuotumas ir intrigos kulminacija tik iš nuobodumo — tai permenkas motyvas visam romanui. Štai kodėl rašytojas sąmoningai panaudojo kitą kaimiečiams būdingą ydą — pavydą.

„Prisvilęs prie savos žemės lopinio, apmokamo darbo, trokšta iškilti, sulaukti geresnio kąsnio, šviesesnės dienos, — nevyksta. Troškimai vis toli pryšakyje. Tada meti akį ant kaimyno — jam sekasi. Bent taip atrodo iš šalies žiūrint. Ir pabunda pavydas, — didysis gyvenimo gero ir pikto varinėtojas“.

„Br. D.“, 74 p.

Vienoki apmatai, tapatingas temos traktavimas, panašios priemonės situacijoms sudaryti, atrodo, turėtų lemti ir intrigos lygiagretų rutuliojimąsi. Todėl įdomu pasekti ir kaimynų tarpusavio santykių išsipynusį intrigos siūlą, tiek novelėje, tiek romane.

Rimų santykiai su Nėrimais kurį laiką buvo pakenčiami. Bet pasipainiojo nelemtas įvykis su Rimų samdine Katre. Juokėsi visas kaimas iš Rimo „kavaleristo“, bet „pikčiausia gi buvo, kad nė kiek nuo kitų neatsilikdavo ir Nėrimai“. Šis įvykis siūbtelėjo žarijų į kaimynų santykius, bet tai ne pradžia. Intrigos užuomazgą randame ankstyvesniam jų gyvenime, belenktyniuojant ir besivienodinant, kas „neapsakomai nusibodo ir pakyrėjo“. Kita Katrės komedija su Nėrimų šunpalaikiu davė progos atsigriebti Rimams. Šį kartą kaimui ant dantų pakliuvo kaimynai.

„Į visus Rimų namus sugrįžo pirmykštis ūpas. Užtat dabar paniuro Nėrimų namai“.

„R. ir N.“, 22 p.

„Tad griežė apmaudą ant Rimo, degė kerštu, nemigo nakčių“.

T. p., 23 p.

Intrigos plėtra čia ir baigiasi. Įvyko abipusis interesų susidūrimas ir ne juokais atšaldė kaimynų tarpusavio santykius. Nuotaika įtempta. Bet nuo čia jau prasideda intrigos atoslūgis. Bendras smūgis („po vieną sūnų turi kariuomenėje, po antrą leidžia“) kaimynus suartino ir įnešė šilimos ir pablogėjusius santykius. Štai, Rimienė ir Nérimienė, naktį neužmigusios, susitinka ir puola viena kitai į glėbį, ir išdava —

„jų dviejų širdyse nebebuvo nė žymės, jei bent kokia buvo, kaimyniškos neapykantos, paniekos, pajuokos ar kokios pretensijos“.

„R. ir N.“, 27 p.

Sūnų laiškas iš fronto, adresuotas „Nérimams ir Rimams į Aukštaičius, Kauno gubernijos“, grąžino tarpusavio apykantą, o pats skaudžiausias smūgis, vaikų žuvimas, visiškai sutaikino ir suartino Rimus su Nérimais.

Lygiu nuoseklumu, bet jau didesniu mastu, kaip romanui tinka, „plečiama ir „Brolių Domeikų“ intriga. Jos užuomazga randama taip pat ankstyviame brolių gyvenime, nuo pat jų pasidalijimo. Įvykiai su gaidžiu, beržu ir vidupievio žeme kelia intrigos komplikacijas. Byla po bylos. Čia svarbiausią vaidmenį vaidina tas pats lenktynių karštis, pavydas, užsispyrimas nenusileisti. Intrigai painioti ir ją atitinkamam įtempime išlaikyti veiksme sukiojasi Užubalis, Mikuta, Virbalas, Stupelis. Tai pašalinė natūra, vien tik veiksmo ryškinimui ir intrigos rutuliojimui tereikalinga.

Kur ieškoti intrigos kulminacinio taško? Reikia pasakyti, kad nuolatinis santykių aštrėjimas „Brolių Domeikų“ romane paremtas vaidais už akių ir bylomis, o tai nėra momento dalykas, vienu laiku galįs privesti intrigą prie aukščiausio įtempimo taško.

„Julijonas ir Adomienė prieš viens antrą teisybės ieško — abu teisūs, — o teisybė kaip vinis: kalama gilyn lindo“.

„Br. D.“, 101 p.

Nesuvaikant teisybės, šalo ir santykiai, sugyveniman ir nuotaikon vis labiau sunkėsi pavydas ir tarpusavio pyktis.

„Julijonas galanda kirvį, o krūtinėje gruzdąs apmaudas, kaip trokštančios žuvys, eketės ieško“.

T. p., 27 p.; palyg. „R. ir N.“, 23 p.

Byloms nesibaigiant, santykių įtempimas ilgai nesikeičia, ir taip staigios intrigos nesulaukus, einama pamažu prie jos atoslūgio. Kaip ir Vaižganto novelėj, šeimoms čia turi reikšmės bendras smūgis — įsinarpliojimas Stupelio kišenėn. Jis šiek tiek atvėsina įsikarščiavusius ir mažumą juos suartina. Antras smūgis, kaipo viso bylinėjimosi išdava, — tai nusigyvenimas, privedęs brolius prie abipusio esamos padėties graudumo pajautimo, vedant parduoti paskutines karves. Broliai susitaiko mieste, o abiejų šeimų galutinį susiartinimą romano pabaiga parodo Julijono pirkioj.

Sugretinus novelės ir romano intrigų kreivąsias, gauname vieną, visais taškais sutinkančią, kreivąją. Intrigos užuomazga noko vienoj aplinkumoj, pati intriga rutuliojosi jumoristinių, ypač Vaiž-

gantui charakteringų, įvykių stumiama, pagaliau tam tikram laikotarpy išbuvusi aukščiausiam įtempime, gyvenimo skausmu ir nelaimėmis pamažu slūgo ir tirpo, kaip sniegas.

Nelaimių šviesoj ir skausmo gilume ryškėja abiejų rašytojų pavaizduotų šeimų susitaikymo prasmė. Moralizuojamoji idėja čia iškyla visam savo aiškume, kaip peizažas saulei patekėjus, kurio neseniai prieš save nematėme. Belenktyniuojant ir vaidais benuodijant kaimynišką buitį, nejučiomis brolių Domeikų, Rimų ir Nérimų santykiuose slapstėsi žmoniškumas, kovojo sąžinė. Skausmas nuplovė pavydo dulkes, ir „nebesimatė, kad jų širdyse bebūtų likę nors truputėlis pirmykščio neapsivėžėjimo kits kitu ar noro amžinai rungčiotis; bent amžinai nenusileisti“ („R. ir N.“, 43 p.). Ir taip prieita prie pagrindinės idėjos, kurią Vaižgantas išsakė visu novelės veiksmu ir suformulavo paskutiniam sakiny:

„Ak, kare, kare! Kiek tu teiki nelaimių ir širdies skausmų! Bet kiek ir širdžių valai, dezinfekuoji . . .“ *„R. ir N.“, 43 p.*

Broliams Domeikoms sugyvenimo giedrą atnešė tarpšeimyninis karas, pareikalavęs daug vargo, ašarų, skausmo ir dezinfekavęs pavydu persmelktas širdis.

„Nei Julijonai, nei Adomas nesuvokė, net nepagalvojo, kodėl jie vienas prieš antrą atlyžo. Sakytum nuvargo, nusibaudė patys save“. *„Br. D.“, 176 p.*

Mat, reikėjo, kad sutekėjęs vanduo — rūgstanti pavydo valka — „kur nors išsilietų, nutekėtų“. Ir pagaliau Liudas Dovydėnas leidžia Adomui ištarti gyvenimo tiesą:

„Žinai, Julijonai, be sanžinės skaistumo nėra žmoniško gyvenimo“. *„Br. D.“, 246 p.*

Tai visu romano veiksmu išvesta pagrindinė idėja, anksčiau nusakyta motto iš sieninio kalendoriaus:

„Mes dažnai užmirštame, kad turint gryną sąžinę, niekas negali mums pakenkti ir kad tiktai iš mūsų nesupratimo ir troškimo įgyti visokių niekniekių kyla vaidai“.

Vadinasi, ir Vaižganto, ir Liudo Dovydėno veikalų pagrindinė idėja lygiagrečiai artima: iš niekniekių kyla vaidai, tamsėja sąžinė, bet gyvenimo skausmas nuplauna neapykantos ir pavydo dulkes.

Primygtinai ieškant panašumų „Rimuose ir Nérimuose“ ir „Broliuose Domeikose“, galima lengvai išvesti paralelę taip pat ir atskiruose epizoduose, žinoma, žiūrint į pirmąjį veikalą, kaipo į novelę, į antrąjį — kaipo į romaną. Tačiau šį kartą bus įdomu tepažvelgti dar vienu atžvilgiu į abu veikalus, būtent: kaip Vaižgantas ir Liudas Dovydėnas čia pavaizdavo jaunąją kartą.

Liudas Dovydėnas parodo du besimokančios jaunuomenės atstovus: Julijonų Vincutę, septintos klasės gimnazistę, ir Adomų Antaną, penkių klasių mokinį. Labai trumpai, bet taip pat veiksme pasirodo Teklė, Barbutė, Eleonora, Kamilė, Pelagija — Domeikų dukterys. Brolių Domeikų vaikai taip pat kaip ir Rimų ir Nérimų,

vaidina tarpininkų vaidmenį. Labai sąmoningai abu autoriai pavaizduoja, kad jaunajai kartai daugeliu atvejų yra svetimi tėvų vaidai, kad jie jais bodisi ir ieško progos pragiedrint sugyvenimą. Štai kodėl čia charakteringas Adomų ir Julijonų dukterų bičiuliavimasis, gimnazistės pastangos sutaikint besibylinėjančius, iš kitos pusės — Rimukų ir Nėrimukų šilti santykiai dar tėvams nesusitaikius ir karant išėjusių vyrų aukojimasis už vienas kitą. Taigi, Vaižgantas iškėlė ypatingai ryškų jaunuomenės bruožą: pasiaukojimą artimui ir teigiamą įtaką tėvų santykiams. Juk tiedu jaunieji sutaikino Rimus ir Nėrimus, jų vaidmuo novelės fabuloj yra svarbus ir lemiamas. Kalbant apie brolių Domeikų vaikus, tenka prisiminti, kad Vincutė, berods, padėdavo Antanui, iš penktos klasės besikrapštant, bet ar tai buvo kiek pasiaukojimo, ar tai buvo nuoširdi pagalba, mes nežinome, nes autorius neparodo, o Julijono, pagyrūno, lūpomis nesinori tikėti. Iš viso, brolių Domeikų jaunieji neryškiai pavaizduoti, nuškicuoti paskubomis. Jau daug tipiškesni yra kiti šalutiniai veikėjai: Užubalis, Mikuta, Stupelis, intrigai painioti tereikalingi žmonės. Be to, Domeikų vaikų tarpusavio santykiai neturi mažiausios reikšmės tėvų vaidams pašalinti. Tokiu atveju Vaižgantas davė daug ryškesnį, platesnį ir prasmingesnį jaunosios kartos vaizdą. Liudo Dovydėno plačiau užsimota, bet mažiau teduota. Ypatingai besimokančios jaunuomenės atstovai nepateisina savo vardo; jie sutapę su visa kaimo aplinka, kaip ir jų seserys, paprastos, į viską bailiai težiūrinčios mergytės.

Radus bendrumų novelės ir romano fabuloj, architektonikoj ir idėjiniam motyvavime, šiek tiek dar galima užkliūti už formalinės pusės. Būdinga yra tai, kad Vaižgantas ir Liudas Dovydėnas, kaimo buitį vaizduodami, vykusiai, tiesiog meistriškai moka kalbėti kaimo kalba. Dialoguose nėra autoriaus žodžių: kaimo žmogus kalba. Abiems autoriams turi reikšmės tie patys stilizacijos metodai, tik Vaižgantas daugiau linkęs į šaržavimą. Liudas Dovydėnas, kaipo naujosios literatūros atstovas, stiliaus atžvilgiu yra jau daug toliau pažengęs. Jo palyginimai, žodžio trapumas, taiklus ir gyvas gamtos nusakymas kalba apie rašytoją, kaip apie estetą, stilistą. Čia visai nėra grasaus cvirkiško vulgarumo, nors kaimo buities nuotaika gražiai ir pilnai perduota.

Šiaip jau Vaižganto novelės svarbių įvykių ir intrigos suprastinimas ir Liudo Dovydėno brolių vaidų ištęsimas nėra esminio pobūdžio. „Rimų ir Nėrimų“ medžiagos užtektų romanui, o „Brolių Domeikų“ medžiaga galima sutalpinti į novelės rėmus. Svarbiausia tai, kad šiais kaimo buities veikalais duota gražus ir vertingas įnašas lietuvių literatūron.

Zikaras Sielvartas
„N. Romuva“

K. S.

Tikėjimas ir gyvenimas

Niekada, tur būt, netapo katalikų Bažnyčiai tikėjimo ir gyvenimo santykių problema tokia aktuali, kaip mūsų laikais. Kasdien, kas valandą mes jaučiame vis gilesnę ir gilesnę prarają tarp tikėjimo ir gyvenimo. Jeigu nepavyks Bažnyčiai ją pašalinti greičiausiu laiku, krikščionybei grėsia didelis pavojus. Kad dabarties krikščionybės būklė yra labai rimta, rodo buvusio popiežiaus Pijaus XI apaštališkas susisielojimas katalikų akcija, arba pasauliečių apaštalavimu, kurį jis vadina savo akies lėlyte. Visais amžiais lemiamuoju Bažnyčiai momentu pasauliečiai buvo kviečiami padėti restauruoti krikščionybę. Nuo jų geros valios, nuo jų sąmoningumo ir savo katalikiškų pareigų supratimo pareidavo, ar krikščionybė pražysdavo pirmųjų amžių žiedais, ar ji ir toliau merdėdavo. Katalikų akcijos svarbiausias uždavinys yra išmokyti katalikus krikščioniškai gyventi. Visi katalikai turi suprasti, kad krikščionybė nėra graži teorija, kurią galima priimti ir tikėti, bet yra gyvenimas: visa, ką mes tikime, turime vykdyti gyvenime.

Turime daug tikinčių žmonių. Katalikų Bažnyčia pagal krikšto metrikas jų priskaito per 380 milijonų. Jie visi tiki tą patį Kristų, jie visi lenkia galvas prieš Jo dievišką asmenybę, prieš Jo pasiaukojimą, išmintį, idealizmą ir meilę. Jie visi pripažįsta Jo kilnąją Evangeliją, su didžiaisiais Dievo ir artimo meilės įsakymais, su aštuoniais palaiminimais, kurie sudaro Jo karalystės konstituciją. Jie visi pa-

krikštytieji, visi save vadiną krikščionimis, visi vieno dangiško Tėvo vaikai. Tai didelė masė, beveik 1/5 dalis visos žmonijos, bet katalikai nedaro lemiamos įtakos gyvenimui, jie nesukuria krikščioniško gyvenimo stiliaus, krikščioniškos kultūros ir dorovės. Jei Kristus šiandien ateitų su kūnu vėl į mūsų žemę. Jis nerastų pekeisto žemės veido, Jis pasigestų savo karalystės. Su širdies skausmu Jis klaustų: „Kur mano karalystė? Kur teisingumas, taika ir artimo meilė? Kur mano mokiniai, kuriems aš patikėjau pasaulio atnaujinimą Evangelijos šviesoje?“ Su sopama širdimi Kristus eitų antrą kart kentėti ir mirti. Jo mokiniai-katalikai tylėtų ir bijotų pasirodyti savo Mokytojo akyse. Didelė atsakomybės dalis dėl šių dienų pagoniško pasaulio veido krinta ant mūsų katalikų. Jeigu mes visi gyventume, kaip tikime, kokia palaima ateitų krikščionybei!

Daug yra tikėjimo klausytojų, bet maža darytojų, sako apaštalas. Šimtą kartų būtų geriau, jei mes turėtume daugiau darytojų, negu klausytojų. Mes tik tikime, ir neretas dar klausome skelbiant tą tikėjimą, bet nedaugelis vykdome jį gyvenime. Mes nebepakenčiame tikėjimo dedamų pareigų ir naštų, mes ieškome lengvo ir patogaus gyvenimo, kurs patenkina mūsų kūno geidulius ir teikia žemų malonumų. „Tikėjimas be gerų darbų yra miręs“, sako šv. Jokūbas apaštalas. Kristus atėjo ant žemės ne tam, kad skelbtų savo mokslą, o žmonės juo gerėtųsi ir tikėtų, lyg kokią svajonę ar pasaką. Ne tam Jis mirė ant kryžiaus, kad parodytų savo didvyriškumą ir kad mes pažiūrėję į Jo kryžių dievotai atsidustume ir apsiašarotume. Jo visokeriopos misijos tikslas žemėj buvo — išmokyti žmones gyventi naujuoju gyvenimu, duoti jiems dorovinio gyvenimo ir Dievo malonės, nukreipti jų protus nuo kūniškų aistrų į amžiną Tiesą, Gėrį ir Grožį, išmokyti juos dieviškosios meilės slėpinių.

Ant kryžiaus Jėzus sukūrė krikščionybę, nuo kryžiaus ji atėjo į gyvenimą. Kryžius yra aukos simbolis. Negalima įsivaizduoti krikščionybės be aukos. Pavartę Bažnyčios istorijos lapus pamatysime tik kraują ir kančias. Apaštalai, pirmieji krikščionys — kiek jų mirė savo mirtimi? Jie beveik visi nuėjo mirti į stabmeldiškas arenas su šventomis giesmėmis lūpose. Visi krikščioniškosios istorijos amžiai yra savęs atsižadėjimo ir aukos amžiai. Iš kančios ir aukos spontaniškai trykšta gaivališkas idealizmas ir šventumas. XX amžius turi tapti šventuoju amžiumi. Šiandien, neatidėliojant, mes turime iš naujo atgauti prarastą krikščionybės šventumo aureolę. „Šventos tautos“ vardas, kurį davė apaštalas šv. Petras pirmųjų amžių krikščionims, turėtų tapti vėl mūsų nuosavybe.

Sekmadieniais ir šventadieniais ateiname į bažnyčią dalyvauti šventose mišiose. Ir čia susitinkame su auka. Altoriuje auka — šventųjų kankinių palaikai, ant altoriaus taip pat auka — Kristus su savo dangišku kūnu ir krauju aukojasi nekruvinu būdu. Čia vėl jis priima duonos ir vyno pavidalus, kaip pirma buvo priėmęs žmogaus kūną ir kraują, kad aukotųsi už žmonių giminę. Čia jis atsižada savo dangiško grožio, savo laisvės, užsidarydamas į duonos ir vyno pavidalus, savo visagalybės, leisdamas su savimi daryti, kaip kunigas ir žmonės nori, čia Jis kenčia, kaip anuomet ant Golgotos kalno. Ir žvakės ant altoriaus taip pat reiškia auką. Degdamos jos

AD. MICKEVIČIUS

PRIE JŪROS

Prie jūros skaisčios, begalinės
Sustojo granitas antai —
Paviršiuj gelmės krištolinės
Atsimušė niūrūs krantai.

Virš jūros skaisčios, begalinės
Praslinko pulkai debesų —
Paviršiuj gelmės krištolinės
Atsimušė vaizdas visų.

Virš jūros skaisčios, begalinės
Staiga sudundėjo griausmai —
Paviršiuj gelmės krištolinės
Atsimušė žaibas ūmai.

O jūra, kaip buvo skaisti, krištolinė,
Taip ir pasiliko rami, begalinė.

Aš rymau ant kranto lig šiolei,
Ir viskas atspindi širdy:
Debesys, jūra ir toliai,
Žaibas ir akmens juodi.

*

Taip. Uolai reikia stovėti ir moti,
Debesiui — lietūs vežioti,
Žaibui — žaibuoti, griausmui — grūmoti,
Man — negaišuoti, nelaukti:
Plaukti, plaukti ir plaukti.

Vertė *K. Pr. Inčiūra*

---

save sunaikina, kaip ir Kristaus meilės liepsnos sunaikino Jo kūną ir kraują. Meilė išspaudė iš Kristaus kūno paskutinį kraujo lašą ir užgesino Jo gyvybę. Šalia Kristaus prie altoriaus stovi kunigas. Visas jo gyvenimas taip pat auka: kunigiški poteriai, sunkus ir nedėkingas apaštalavimo darbas, savęs ir pasaulio atsižadėjimas, gyvenimas skaistybėje etc. Aplink altorių stovi pasauliečiai. Ir jie ateina čia aukotis, atsižadėti savo nuodėmių, įkyrias kovas su savo ydomis sudėti ant altoriaus, jas paaukoti dangiškajam Tėvui ir pašvęsti. Kai baigiasi šv. mišios, su jomis nesibaigia mūsų aukos. Kunigas taria į mus: ite, missa est. Eikite, šv. mišios baigtos, bet nebaigtos dar mūsų gyvenimo mišios. Tais žodžiais Kristus kunigo lūpomis įsako mums pasiimti nuo altoriaus vėl savo, per šv. mišias pašvęstus, kryžius ir eiti į gyvenimą tęsti savęs nugalėjimo ir atsižadėjimo aukos, eiti atnaujinti pasaulį Kristumi. Kol šitaip neišmoksime dalyvauti šv. Mišiose, tol ir gyventi krikščioniškai nemokėsime. Tad pradėkime gyventi taip, kaip mąstome ir tikime.

J I

Saulė žvilgėjo dalgiuose ir rasos lašeliuose, kai jis ėjo į pievą. Juozas, dalgį ant peties užsimetęs, pustą rankoj laikydamas, žengė išdidžiai, jauste jausdamas, kaip teka jaunas kraujas ryto saulės glamonėjamam kūne. O kad ji matytų! Bet ji miega ir nepažvelgs pro langą, kai jis klos rasotą dobilą ir liekną smilgą.

Kaip vario varpai, žvanga pustomi dalgiai. Saulės šviesoj žvilga žolė ir juokias milijonai žiedų. Prieš pradėdamas žvilgteri į langą. Bet nematyt jos veidelio boluojant. Tik veidrodžio geltonas medis prie lango atremtas ant staliuko rymo. Juozas pasuka dalgį. Žolės kuokštelis nulekia toli ir pasikabina ant builių krūmo. Vincas nusikvatojo.

— Plunksnelė geriau eina?

— Palauk, eis ir dalgis.

Antras smūgis. Trečias. Žolė jau nebelaksto per keletą metrų. Dalgis sužviegia po žole, žolė kresteli sidabrines galvutes ir skrenda į kairę. Štai dobilo krūmas išsiskėtęs išdidžiai žvalgosi po apylinkę savo raudonom apskritom akim. Dalgio smūgis. Dar nepakliudė dobilo, bet jo artimas kaimynas sudžiūvęs žvangutis jau nukeliavo į kairę. Švyst . . . Dobilo krūmas kilstelėjo, pagriuvo į šalį ir parpuolė kartu su daugybe smulkutės žolės. Dar juokiasi jo rausvos akys, nė nespėjusios pajusti mirties, dar kokia samanė, medaus ištroškusi aplankys jo žiedą. Nudžiovins saulė rasą nuo jo trišakų lapelių, balta juostele pagražintų, ir dobilas užmerks akis, nulenks išdidžią galvą.

Dalgis vis švysčioja. Žvangučiai, motiejukai sudreba, pajutę blizgančią mirtį pašakny. Cypia varlė kruvina koja ir stengias lįsti į rasotą žolę, bijodama tuščio, saulės kepinamo, duriančio ploto. Antras dalgės švystelėjimas nutildo ją, sumaišo su nupjauta žole. Kraudami sausą šieną į vežimą ar grėbdami, ras ją sudžiūvusią kaulan ir, grėblio dančiu užkabinę, pasibjaurėdami numes šalin, neatminę, kad šis sudžiūvęs padarėlis karališkai gyveno žieduotoj pievoj, gėrėjos ryto rasa ir tankios žolės maloniais pavėsiais, builių krūme atsitūpęs tykojo, kada čia kvaila muselė sumanys pasikaitint ant netoli blizgančio pienės lapo . . .

Juozas išvaro pradalgį ir atsigręžia. Toli nuo jo likęs lėtai šmėšėluoja Vincas, sunkiai traukdamas pradalgiu kojas. Užpakaly jo tęsias po kojų išmintas takas, lyg storos vadelės. Juozo pėdsakai nelygūs, žymu atskiri pėdai. Už Vinco nervingai, dažnai du kartu toj pačioj vietoj kirsdamas, žingsniuoja šiaudinę skrybėlę užsivožęs bernas.

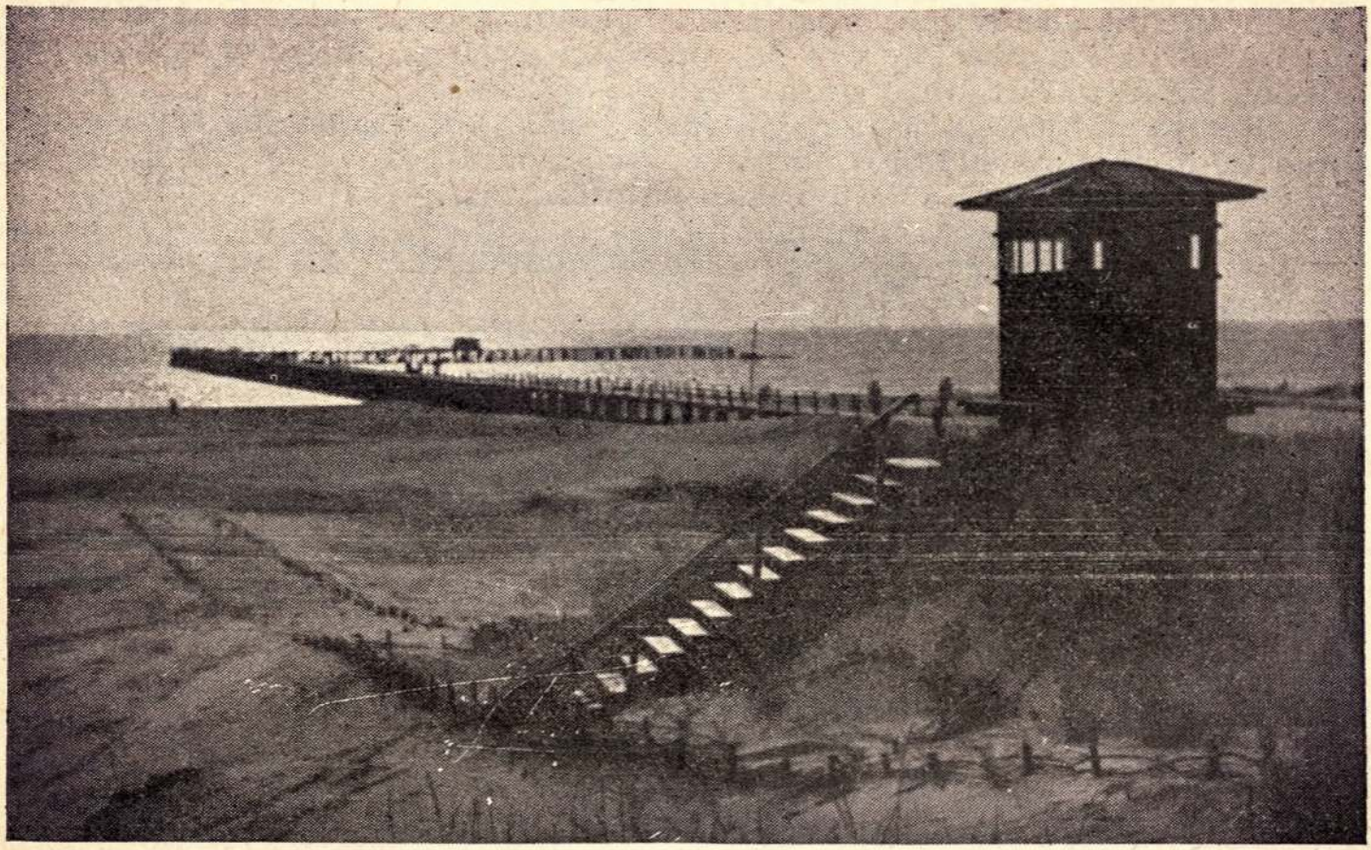

Palangos pajūris „N. Romuva“

— Ale ir nemįsliau, kad Juozas taip gerai pjauna. Paties dalgis labai geras.

Vincas čiupinėja Juozo dalgės ašmenis, prisimerkęs žiūri.

— Na, aštri . . .

Prieina ir bernas.

— Mano tai, velnias žino, kas yr. . . Papiaut negalima, nors tu. . .

Juozui karštas kraujas gyslom teka. Ranka bejėgiškai svyra žemyn, bet raumenyse taip šilta ir taip skausminga. Jis pradeda naują pradalgį ir junta, kaip po odą slidinėja raumenys. Numeta marškinius ir pasineria saulės šviesoj. Užeina noras padainuot ir Juozas niūniuoja nedrąsiai, nepasitikėdamas savo balsu:

Aš atsikėliau anksti rytelį,
Išėjau piauti lankon šienelio.
Dar neišvariau nei pradalgėlio,
Žiūriu, ateina mano mergelė . . .

Pas jį neateis. Vis dėlto žvilgteri į langą. Tas pats veidrodžio geltonas medis. O kad ji ateitų čia su grėbliu, saulės glamonėjama ir vėjelio bučiuojama, basa, su marga suknele, dainuodama. Kad ji atneštų jam pusryčius, jis atsisėstų nuvargęs ant pradalgio, prikastų jai daug kvepiančio ryto šieno. Ji glostytų jo plaukus. O saulė kvatotųs, ir žiogai smuikuotų . . . Ir jis pašoktų nuo pradalgio, stvertų dalgę ir piautų lyg milžinas, įtempęs raumenis ir dainuodamas, o

ji sėdėtų ant pradalgio, apsikaišius gėlėm, pintų vainiką iš rausvų dobilėlių... Jis praeitų pro ją, pradalgį išvaręs, ir jie nusišypsotų vienas kitam... Ir būtų gera, gera...

Bet to nebus. Ir ten ne ji duris veria, bet ateina jos tėvas pilkom kelnėm, be švarko, ir jo plikė blizga saulėje.

— O ir Juozas... — jis sako patenkintas.

— Reikia pasigimnastikuot...

— Ot, kad taip visus gimnazistus atvarytum. Tai būtų ir jiems naudos ir man...

— Tik kažkodėl savo vaikų negaliu prikalbinti. Perdaug poniški.

Juozas tyli. Ir ką jis sakys? Ir jis labai norėtų, kad vienas jo vaikas nebūtų toks poniškas.

Eina valgyti su daina. Dalgius subedę, pradalgiais išraižytoj pievoj, basom kojom šlepsi per vieškelio smėlį ir dainuoja. Balsai nelabai sutaria, bet rytas toks puikus, ir Juozo nuotaika tokia gera, kad ir varlės kurkimas jam gražiausia daina atrodo. Ir Juozas pritaria dainai. Visa siela, visa esybe, visu kūnu pritaria dainai, supas jos ritmu.

Anoj pusėj Dunojėlio
Pievelė žaliavo,
Grėbė pulkas mergužėlių,
Daineles dainavo.

Daina supas po lygius laukus, skrenda miesto link ir visa savo galybe puola į jos langą. Ji turi pabusti ir pamatyti jį nudegusiu kūnu, saulės nušviestą, lyg dievaitį.

Ji švaistosi po virtuvę surištais užpakaly plaukais. Juozas neina kambarin, bet prausiasi kieme. Šaltas vanduo gaivina įkaitusį kūną, kaip ryto rasa pievų žolę. Atidžiai, lėtai, malonėdamasis, Juozas prausia kaklą, stengdamasis kuodaugiausia paliesti nugaros. Visi raumens įtempti, judesiai tikslūs ir vyriški, nes ji juk mato jį pro langą. Bet kai Juozas nusiprausia ir pažvelgia į langą, lange niekas nežiūri...

Eina į virtuvę. Ji valgo ir net neatsigręžia į Juozą.

— Na, gi Juozas... — jos mama juokias.

Tik tada ji atsigręžia ir pasako:

— Ė, be marškinių... Nusigąs dar kas.

Nejau ji nepastebi jo susivijusių raumenų, kuriuos nuoširdžiai gimnastikuodamasis taip sunkiai įsigijo, nejau nemato jo gražiai nudegusios krūtinės?

— Tau šiandie negzaminai? — paklausia ji, kai jis jau apsivilkęs grįžta pusryčiaut.

— Taip, trigo.

— Skubink, kad nepasivėlintum.

Juozui dilgteli. „Skubink, kad nepasivėlintum“. O jis dar norėjo jai papasakoti, kaip šieną pjovęs, jis dar norėjo valandėlę pabūti su ja. O čia: skubink. Ir nors pats aiškiai žino, kad tikrai reikia skubint, bet užeina užsispyrimas — tyčia neit.

Ji atsisėda prie romano, o Juozas surenka vakar paliktas ant stalo knygas. Užsispyrimas praeina, ir Juozas paliečia jos plaukus.

ALEKSAS ŠATAS

PASKUTINĖ VASARA

O kad taip su tavim paklajoti,
Nors šią, nors paskutinę vasarą,
Po laukus, kur gimsta mano dainos,
Kur niekad savo laimės nesurasim.

Aš žinau — tai paskutinės svajos,
Taip giliai įsmigusios širdin . . .
Paskui kažkas nuneš jau mano dalią . . .
Tu sakai — sugrąžins? Aš netikiu . . . Kažin . . .

Nuo šiandien aš nebetikiu žodžiais.
Mano dienos — amžina ateitis.
Man jau kelio čia nieks neparodys —
Išeinu aš tyliai kaip vagis.

Nors per skruostus ir ašaros rieda,
Bet jų niekas niekad nematys.
Ir su skaudančia širdžia šypsosiuos —
Praeitis juk vistiek nesugrįš.

O vistiek dar norėčiau paklajoti
Su tavim šią paskutinę vasarą.
Išbraidyt visas lankas rasotas,
Kur niekad savo laimės nesurasiu.

— Sudiev.

Ji ištiesia atgal ranką, nepakeldama akių nuo romano ir sumykia labai užsiėmusio žmogaus balsu:

— Mm . . .

Juozas išbėga beveik siusdamas. O gal dar ji taip tyčia daro? Gal ji slapta žvelgs į jį, kai eis pro vartelius? Ir Juozas pažvelgia, eidamas palange, pro langą, bet jos galva įbesta į romaną.

A. MAŽIULIS

LIETUVIS MELDŽIASI ŽEMEI

(Trumpi apmatai žemės kultui Lietuvoje)

Negausūs pirmieji rašytiniai šaltiniai, kurie suteikia žinių apie miglotą lietuvių tautos praeitį, dažnai gana šališki, kartais ir nepatikimi, labai mažai tebyloja apie lietuvio dvasinę buitį, lietuvio tikėjimą senais laikais. O lietuvis, gintaro žemės sūnus, tikėjo, turėjo savus, savo tėvų dievus, bet apie juos teturime tik žinių trupinėlius, mažytes to viso didingo lietuvių tikėjimo liekanas.

Kai kurie rašytiniai šaltiniai rašydami apie lietuvių tautos dievus, mini Žemėpatį ir pažymi, kad lietuviai meldžiasi žemei. Mažvydas savo garsiojo „Katekizmo“ prakalboje — „Byloje“ už tą patį Žemėpatį apibara ano meto lietuvį:

„Kaukus Šemepatis laukasargus pameskiet . . .“[1]).

Bara lietuvį už žemėpačius, žemynas ir kiti ano meto žmonės, kurie rašė katekizmus bei kitas maldų knygas.

Nevienam iš mūs kyla klausimas, kas buvo tas Žemėpatis, Žemynos, kuriems net šventės buvo švenčiamos, ir kaip melsdavosi jiems arba žemei. Nesileidžiant į platesnį šių dievybių aiškinimą, šaltinių gliaudeliavimą (tam per siauri ir mūsų „Ateities“ puslapiai), tenka trumpai pažymėti, kad nuo šių dievybių, giliu lietuvio įsitikinimu, turėjo priklausyti geras derlius, kitaip tariant, lietuvio maisto ištekliai, o gal net ir amžinoji ramybė.

Lietuviui žemė buvo šventa, žemė teikė jam maistą, priglausdavo jo kūną amžių ramybei. Archeologija suteikia apsčiai mums duomenų, kad ankstyvosios lietuvių tautos proistorės laikais, lietuviai mirusius laidojo, o tik vėliau pradėjo deginti. Tautosaka dažnai kalba apie blogus žmones, kuriuos žemė pasmerkė, nepriėmė jų kūnų arba gyvus prarijo. Ir visai aišku, kad žemė, kaip maisto teikėja, jo kūno priglaudėja turėjo tapti lietuviui gerbtina, kuriai jis meldėsi ir skyrė aukas.

Žemei maldų išliko ir iki mūsų dienų. Daugis gal ir dabar yra pastebėję, kad senoji tautos karta, sukalbėjusi ryto ar vakaro poterius, persižegnoja, pabučiuoja žemę, kartais kaž ką neaiškaus kalba, taip pat daugiui teko girdėti, kad žemės negalima mušti, nes šventa esanti. Tai vis mažytės žemės gerbimo, žemės kulto liekanos, prie kurių ir tenka kiek daugiau sustoti.

Žmonės žemei meldžiasi. Ir kaip anksčiau pažymėjau meldžiasi rytą ir vakarą po kasdieninių poterių. Aukštaičiai pasitenkina tik

---

[1]) Rašyba pakeista. *A. M.*

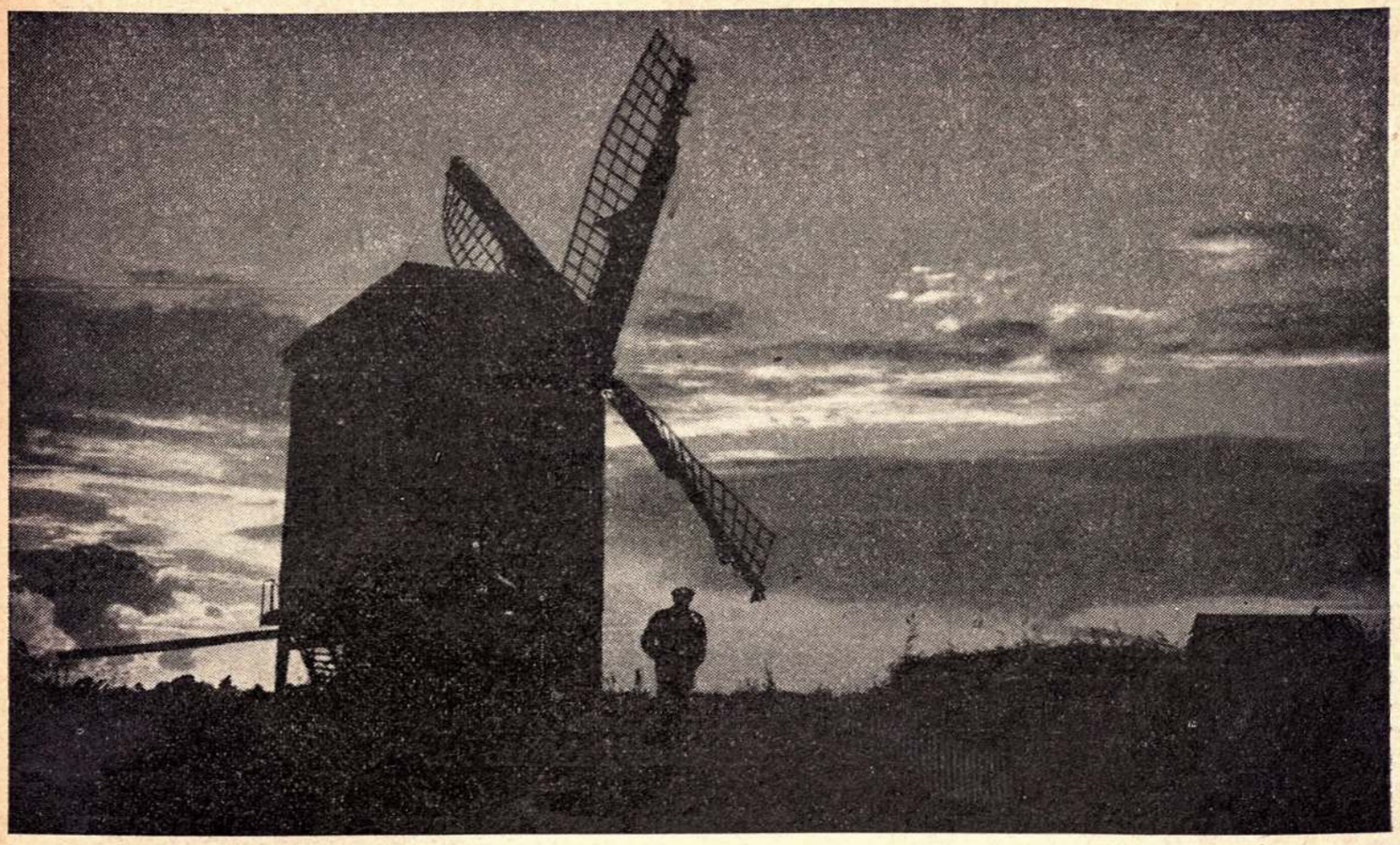

Mėnesiena

B. Buračo nuotr.
„N. Romuva“

trumpai sukalbėję maldą, kurių vieną nuotrupą duoda ir Vaižgantas savo „Vaduvų krašte“:

„Juoda Žeme, Šventa Žeme! Aš tave nužemintai bučiuoju: tu mane nešioji, tu mane peni, tu mane linksmini . . .“[2]), pabučiuoja žemę. Žemaičiai neseniai turėjo kiek ilgesnes maldas, bet jų paliko vos tik nuotrupos.

„Žeminėle motynėle, tu mus nešioji ir maitini, paskui atsigulsim į tave“[3]).

„O, žeme, žeme, tu mano motyna, o kai iš tavęs žeme, parėjau ir (taven) vėl pareisiu“[4]).

„Žemele, žemele, motyna mūsų, tu mus dengi, tu mus peni, mes iš tavęs esame, ir į tave vėl pareisime“[5]).

Kalbėdami žemei maldas, žemaičiai paprastai prideda kaktą prie žemės, sukalbėję persižegnoja ir pabučiuoja „šventą žemelę“. Pastebėtina, kad keli senukai pasakė, jog žemei malda yra didesnė,

---

[2]) Vaižganto raštai, IX, '16 psl., Kaunas, 1926.

[3]) Iš Pranciškos Valinčienės, 44 m., Auškelių km., Viduklės v., Raseinių apskr.

[4]) Iš Rozalijos Andrilienės, 70 m., Kaplių km., Viduklės v.

[5]) Iš Jono Bajoriūno, 80 m., Viduklės elgetynas. Visi trys tekstai užrašyti mano šią vasarą. *A. M.*

kaip „Tėve mūsų“, nes žemė esanti šventa, nes ant jos kritęs Kristaus kraujas. Čia turime aiškią krikščionybės įtaką, kuri dar kovoja su senąja lietuvio religija, ir šias maldas, nors laiko bėgyje ir gerokai pakitusias, tenka laikyti labai senomis, kurios ir praskleidžia truputį praeities uždangas.

Peržvelgę šias keturias (daugiau pacituoti neleidžia vieta) žemei maldas galime išryškinti tris pagrindinius požymius:

1. Žemė vadinama motina; tai pagarbos bruožas;

2. ta pagarba teikiama kaip maitintojai;

3. prisipažįsta žmogus žemėn grįšiąs, kas verčia žmogų žemę itin gerbti.

Tarp kitko, reikia suminėti, jog buvo tikima, kad žemė galinti suvaldyti ir piktuosius gyvius — gyvates. Gyvatės kirtimo užkerėjimas surištas dažniausia su žemės vardu, o kartais tiesiog kreipiamasi, kur žemė vėl motina vadinama: „Žeme, žemybe, dangaus aukštybe, motina mūsų, pykčių karaliene, buvai piktybė ir nueik piktybe!“[6]).

Kitur:

„. . . Tegul iškeikia tave dangus,
iškeikia žemė, iškeikia vanduo . . .“[7]).

Aplamai, tautos įsitikinimu žemė buvo galinga. Ji gali padaryti gera, gali piktuosius gyvius suvaldyt, bet gali ir baust. Visi gerai žinome, kiek daug pasakojimų tenka išgirsti apie atskiras vietoves, kur prarijo žemė blogus žmones, blogų žmonių dvarus. Taip pat kas nėra girdėjęs garsiosios Čičinsko legendos, kurio kūno žemė nepriėmė. Čia ir išryškėja žemės bausmė, jos galia. O žemės bausmė, tautos įsitikinimu, yra baisi. Supykusio žmogaus keikimai: „Kad tave žemė gyvą prarytų!“ arba: „Kad jo ir žemė nepriimtų (mirusio)“, laikomi baisiausiais keiksmais.

Žemė gera, žemė supyksta, žemė baudžia, todėl žmogus norėjo jai padėkoti, ją palenkti. Iš to noro kilo visos šventės, maldos ir visas žemės kultas, vainikuotas žemės dievais bei deivėmis, kuriuos pradžioje suminėjome.

---

6) Mūsų tautosaka, III, 105 psl., Kaunas, 1931.

7) Ten pat, 102 psl.

GYVENIMO IŠMINTIS

Kas nori, kad kas nors gero būtų daroma, turi pats tai daryti.

Maršalas Weleigton

Gera knyga, graži kalba gali būti naudinga ir padaryti daug gero, bet geras pavyzdys viską pralenkia.

Konfucijus

Savimeilė kvailina, meilė duoda išmintį.

F. W. Förster

Jūs, kurie turite krikščioniškosios meilės, turite didesnę jėgą negu diktatoriai. Šiąja jėga jūs suvaldote ne kūną, bet širdis — visą žmogų. Prie jos jums nereikalinga nei policija, nei kalėjimai. Taigi tik tuo vieninteliu ginklu galima užkariauti pasaulį Kristui.

Kardinolas Lienart

Prieš viešuosius tiesos priešus kiekvienas žmogus turi būti kareivis. *Tertulijonas*

Gyvenimas — tai privilegija jėgoms išbandyti, o kai ta privilegija drąsiai imama, patogių progų pasitaiko daug dažniau, negu spėsi jas išnaudoti. *O. S. Marden*

Luomas, titulas ar ordenas dar nieko nereiškia, jei juose nėra dorybės, turinio. Dorybė yra aukščiausias kilnumo titulas.

Moliere

Kas neturi charakterio, tas nėra žmogus, bet daiktas.

Chamfort

Kaip toli siekia tavo mokėjimas valdyti, taip toli eina tavo laisvė. *Ebner Echenbach*

Tikrai išlavintas yra ne tas, kuris ką nors žino ir moka, bet tas, kas žino, kam jis tai moka ir koks yra sąryšis tarp jo mokslo ir to, kas aukščiausia ir svarbiausia.

F. W. Förster

Nepasiduoti, neleisti — tai tik neigiamoji pusė; pulti priešą, paskui jį sekti, versti jį pasiduoti — štai teigiamas darbas, kurį gali atlikti tik stipri valia ir galinga energija.

R. Plus

Nugalėti patį save — geriausias būdas apsisaugoti nuo kitų nugalėjimo; save pažaboti — geriausias būdas neturėti sau pono.

Rytų išmintis

J. ŽAKONIS

ETIKETO REIKALAI MOKYKLOJE

Kaip tinkamai pasisveikinti

Pirmieji mandagumo pamokymai ir įpratimai gaunami šeimoje, paskui pradžios mokykloje. Vadinasi, į gimnaziją atėjęs mokinys esti jau vienaip ar kitaip įpratęs elgtis. Čia su džiaugsmu galime pasakyti, kad daugumas mūsų moksleivių yra iš kaimo kilę ir atsineša gerus palinkimus. Bet taip pat turime pastebėti, kad jie turi ir trūkumų, kurie iš karto atrodo menki, bet, iš tikrųjų, taip nėra. Kas blogiausia, kad juos ne taip lengva pašalinti. Pirmiausia sodietis kultūringesnėje aplinkoje pasirodo šiurkštus, nesimpatingas arba, priešingai, bailus, vangus. Nei viena nei kita nėra gera, nes nepadeda sudaryti tinkamų santykių su kitais žmonėmis, ypač aukštesniaisiais. Šį trūkumą turi ir mūsų moksleivis, sodžiaus auklėtinis. Todėl jis turi pradėti save auklėti ir pratintis pasirodyti žmonėms, kad nereikėtų raudonuoti, išėjus iš mokyklos.

Gimnazijoje mokiniai turi rašytas darbo ir tvarkos taisykles, kurios esti pridedamos prie asmens ar mokslo pažymėjimų, dienoraščių, o kai kur jos net iškabinamos ir viešoje vietoje. Be to, kaip kur elgtis, moko auklėtojai žodžiu per pasikalbėjimus ir šiaip kiekviena pasitaikiusia proga. Duodama skaityti ir elgesio vadovėlių, iš kurių pažymėtinas yra V. Kamantausko „Praktiškas etiketo vadovėlis“. Tačiau, deja, lig šiol negalime pasigirti, kad mūsų mokiniai, vistiek kokio kilimo: iš kaimo ar iš miesto, mokėtų visur labai gerai pasielgti, būtų labai gerai išauklėti. Nebenorėdamas toliau bendrai kalbėti, pažymėsiu, kad čia turiu galvoje tik vadinamąjį gražųjį elgesį, išviršinį mokinių pasirodymą, mandagumą, etiketą. Šiaip jų elgesys, imant gilesne prasme, geras, nes nėra blogos valios. Už tai parašoma penketukas.

Tačiau reikia taip pat pažymėti, kad vieno ir antro elgesio ribos labai neaiškios. Kur baigiasi etiketas ir kur prasideda elgesys, už kurį mažinamas elgesio pažymys, sunku nustatyti. Matot, tarp jų yra maždaug toks santykis, kaip tarp turinio ir formos. Jei vienas dalykas geras, tai ir antras geras. Paprastai geras elgesys ieško ir dailios pasireiškimo formos. Nelyginant kaip tvarkingas žmogus mėgsta tvarkingus drabužius. Todėl ir tu, moksleivi, nesistebėk, jei iš tavo pasielgimo bus sprendžiama apie tave ir tavo jauną, dar tik ką sąmoningai pradedamą sudaryti asmenybę. Žinok, kad ir toliau gyvenime dažnai taip pasitaikys. Tad būtina visiems, ypač būsimiems inteligentams, pratintis laikytis etiketo, kuris yra ne prabangos ir ne vadinamojo aukštojo sluoksnio dalykas, bet visuomeninis reikalas. Jis būtinas norint turėti gerus santykius su žmonėmis. Ne-

galima įsivaizduoti nemandagaus visuomeninko, mokytojo, gydytojo, advokato ar kito kurio visuomeniško darbo veikėjo.

Nurodę etiketo praktišką reikšmę, dabar plačiau apsistokime ties vienu mandagumo dalyku, būtent, pasisveikinimu.

Kaip ir kada reikia sveikintis, yra girdėję visi moksleiviai iš savo auklėtojų, tačiau daugelis vis dėlto nemoka arba, teisingiau tariant, nėra įpratę tinkamai pasisveikinti. Dažnai į sveikinimąsi nekreipiama ir dėmesio, nes manoma, kad tai nereikšminga smulkmena. Pamirštama, kad nuo čia prasideda žmonių santykiai, simpatija ar antipatija. Ką koks sveikinimasis reiškia, paprastai mūsų žaliasis jaunimas nenusimano. Tai liudija kiekvieno sutikto veidas ir visas elgesys. Bet žinokite, kad pašalietis arba jūsų mokytojas tai gerai supranta, nors ir to, progos neradęs, dažnai nepasako. Kiekvieną kartą susitinkant jaučiamas malonumas ar nemalonumas. Nepasisveikinęs ar netinkamai pasisveikinęs, gali kad ir tam kartui netekti simpatijos ir dėmesio. Apie tokį paprastai dar pamanoma, kad maža kur buvęs ir nematęs kultūringesnių žmonių.

Labai nemalonu susitikti tokį žmogų, kuris nemoka tinkamai pasisveikinti. Bet dar nemaloniau eiti su pažįstamu ir girdėti pastabą, kad tavo mokiniai nemoka pasisveikinti. O tokių priekaištų pašaliečiai nesigaili. Sunku tokiu atveju pasiteisinti. Lieka tik viena paguoda, kad taip daroma ne iš blogos valios, bet dėl neišauklėjimo. Esu įsitikinęs, kad mokiniai nori būti mandagūs, bet nemoka ar neįpratę tinkamai elgtis. Kartais nusiima kepurę ar atsistoja, kur nereikia. Mačiau, kaip gatvėje nusiėmęs kepurę mokinys bandė kalbėti su savo mokyklos inspektoriumi. Ir tai buvo vyresnės klasės mokinys. Žinoma, kad toks pasielgimas nei vienam nei antram nedarė malonumo ir nė kiek nepataisė mokinio reikalo, už tai dar gavo pastabą.

Dabar pažiūrėkime, kokios klaidos daromos sveikinantis.

Įprasta einant prasilenkti dešine puse ir kepurę nukelti dešine ranka, kad nebūtų uždengiamas veidas. Bet ar tai visi išpildo? Priešais susitinkant tame pačiame šaligatvyje mažiau prasilenkiama su šia paprasčiausia etiketo taisykle, bet kai reikia sveikintis iš užpakalio ar iš kitos gatvės pusės, tai nebežinoma kaip elgtis. Vis tiek ir šiuo atveju neturi būti uždengiamas veidas, reikia pakeisti ranką.

Kartą paėmiau iš savo klasės tris atstovus ir su jais išėjau į miestą stebėti, kaip sveikinasi mokiniai. Pamatėme tokių dalykų. Priešais ėjo trys mokiniai. Vienas jų nešė dešinėje rankoje portfelį, antras ryšulėlį, o trečias nieko neturėjo. Jie mus ateinant pamatė iš tolo, bet nesuprato, kad reikia permainyti rankas ir pasisveikino kaire ranka, uždengdami veidą. Įdomu, kad tretysis, sekdamas anų dviejų pavyzdžiu, taip pat sveikinosi kaire ranka. Tas pats atsitiko ir su kitais mokiniais, kurie ėjo kita gatvės puse. Jie, kad neuždengtų veido, turėjo sveikintis kaire ranka, o iš įpratimo pasisveikino dešine.

Tie patys mokiniai padarė ir daugiau klaidų. Jie per staigiai griebėsi už kepurių, tarytum būtų išsigandę ar netikėtai užklupti. O reikia einant gatve iš toliau kreipti dėmesį į ateinantį. Juo aukštesnės padėties žmogus ar vyresnis, juo iš toliau ir didesnis dėmesys

PAULIUS DREVINIS

UŽ NEGRĮŽTANČIŲ UPIŲ

Ko jūs, plačios upės, horizontuos plaukiat,
Ašaros kai krenta, ko širdies neguodžiat? . . .
Tai jūs pasakykit, ar manęs kas laukia
Prie stiklo langelio tolimajam sodžiuj?

Ten ant lygaus lauko krenta saulės kasos,
Ten ant miško krašto skrenda pulkas paukščių.
Mano mergužėlė laiško neparašo . . .
. . . O nors vieno žodžio aš šiandien taip laukčiau . . .

Akyse vaidenas užu visų upių, —
Prie lieptelio mažo susimąsčius rymo.
Mėlyname fone mėnesienos piūklas, —
Melsvų rugiagėlių ji vainiką pina.

---

parodomas. Taip ir natūralu, nes didesnė asmenybė verta didesnės pagarbos. Arčiau priėjus nedera rankomis mosuoti, per garsiai kalbėti, juoktis ir taip elgtis, kas rodo praeinančiam dėmesio trūkumą. Vyresnis žmogus gali dėl to turėti nemalonumą, nes kiti pastebės, kad su juo nesiskaitoma. Ypač tai ryškiai pastebima, kai sveikintojas dėvi uniformą.

Sveikindamiesi tie mokiniai padarė dar ir trečią klaidą. Jie nusiėmė kepures priėję visai greta, o reikėjo sveikintis tokio atstumo, kad mes būtume galėję laisvai atsisveikinti. Tam reikia 5—7 m. nuotolio, nelygu koks prasilenkimo tarpas ir kokiu greičiu einama. Ir daugelis kitų mokinių nepaliko sveikinimosi distancijos. Čia prisimintinas sodžiaus paprotis. Jei kas ką gerbia, tai ima kepurę iš tolo. Tokia pagarba tenka kunigui, gydytojui, mokytojui ir kitiems garbingiems asmenims. Tai ar neturi ir moksleivis laikytis tos etiketo tradicijos? Aišku, kad turi, nes jis iš jaunystės turi mokytis santykiauti su žmonėmis.

Smulkiau nebekalbėdamas apie kitus sveikinimosi būdus ir atvejus, manau, kad skaitytojas iš šių kelių minčių supras, ko dar daugiau iš jo laukiama. Čia buvo minėti berniukai, bet ne kiek geriau ir su mergaitėmis, kurioms dar svarbiau tinkamai pasirodyti ir suprasti visą sveikinimosi psichologiją.

ALDONA MISIŪNAITĖ

TAI BUS GRAŽU

Tai Tu sapnuok, tai Tu kasnąkt sapnuok
Ją tylinčią baltuos linuos,
Ir aš, užmiršusi banalų juoką,
Svajosiu apie laimę Tavo mylimos.

Tai bus gražu, tai bus gražu be galo,
Kai jūsų laimė po linus braidys.
Praskris tie tamsūs debesys pro šalį . . .
O vakaras toks mėlynas ir toks graudus . . .

ALDONA MISIŪNAITĖ

VIESULO ŠOKIS

Šiandien pražydo rudenio gėlės,
Akys priplūdo mėlyno juoko,
Siausdamas vėjas plaukus suvėlė,
Žemė susisukė viesulo šoky.

Lapas sukniubo saulės žėrėjime,
Žemė nualpo viesulo šoky . . .
Niekad tiek džiaugsmo mes neturėjome,
Niekad tiek žėrinčio, tramdomo juoko.

Eisim į girią rytmetį vėlimą,
Eisim pasiausti saulės žėrėjime,
Siausdamas vėjas plaukus suvėlė man . . .
Niekad tiek juoko mes neturėjome.

Marija Curie

(1867—1934)

Garsių, visai žmonijai žinomų moterų turime nedaug. Bet dar mažiau apie jas žinome. Girdėjom, kad yra moterų, laimėjusių Nobelio premijas, esame skaičiusios vieną kitą moters laureatės veikalą, išverstą lietuvių kalbon, bet apie jas pačias mažiausiai žinome. Tiesa, kad tikrai dideli darbai paslepia už savęs kuklų kūrėją . . .

Šį kartą nors skubotais žingsniais perbėgsim per gyvenimą tos moters, kuri tiek daug pasitarnavo žmonijai mokslo srityj.

Kilimo Marija varšuvietė, fizikos mokytojo ir vėliau gimnazijos vice-inspektoriaus Sklodowskio duktė. Sklodowskis buvo kilęs iš kadaise turtingų žemvaldžių šeimos. Motina nebuvo iš turtingos šeimos, bet turėjo taurią širdį ir sielą.

Marija buvo penktas kūdikis Sklodowskių šeimoj. Kaipo jauniausiąją tėvai ją labiausiai mylėjo. Tačiau Marija pasakojusi, kad ji niekuomet nebuvusi motinos glėbyje, niekuomet nėra jautusi motinos pabučiavimo, nes motina sirgo džiova.

Dideli Marijos gabumai pasirodė labai anksti. Jos vyresnė sesuo Bronė buvo gavusi dovanų dėstomąsias raides. Jomis bežaisdama Marija išmoko skaityti anksčiau už vyresniąją seserį. Pamačiusi tėvų nustebimą, ji puola atsiprašinėti, manydama, kad ji padariusi tuo blogą darbą. Teisinosi, jog taip lengva buvę išmokti. Tuomet Marija teturėjo vos ketverius metus.

Pradžios mokslus ėjo vienoj privačioj mokykloj. Tuo laiku Lenkija, kaip ir Lietuva, kentė žiaurią rusų priespaudą.. Jos tėvas buvo įtartas dirbęs prieš rusus ir tapo atleistas iš vice-inspektoriaus pareigų. Prasidėjo liūdnos Sklodowskių šeimos dienos. Nesenai šiltine buvo mirusi vyriausioji duktė Zosė, tarnybos nepasisekimai, ir po to netrukus miršta Marijos motina. Marija teturi dar tik 11 metų.

Tolimesnės dienos slenka tėvo globoj. 1883 metais Marija baigia vidurinę mokyklą aukso medaliu. Linksmo būdo, puiki sportininkė ir šokėja jaunutė Marija ima nuobodžiauti be darbo. Pradeda verstis privačiomis pamokomis. Ji vis jaučia savo sielos gelmėse kažkokį šauksmą nepasiduot kasdieninio gyvenimo pinklėms. Neturtinga šeima vos gali vienintelį sūnų leisti į aukštąjį mokslą. Bet Marija nenusimena. Vieną dieną ji prikalbina savo vyresniąją seserį Bronę vykti į Paryžių medicinos studijuoti. Kai baigs Bronė, tuomet eis Marija. O dabar ji uždirbs seseriai pragyvenimą.

Bronė išvažiuoja, o Marija gauna guvernantės vietą viename 100 km. atstumo nuo Varšuvos Szezuki dvare. Gauna visą išlaikymą ir 60 rublių mėnesiui. 40 rublių jį siunčia Bronei, kitą dalį tėvui ir

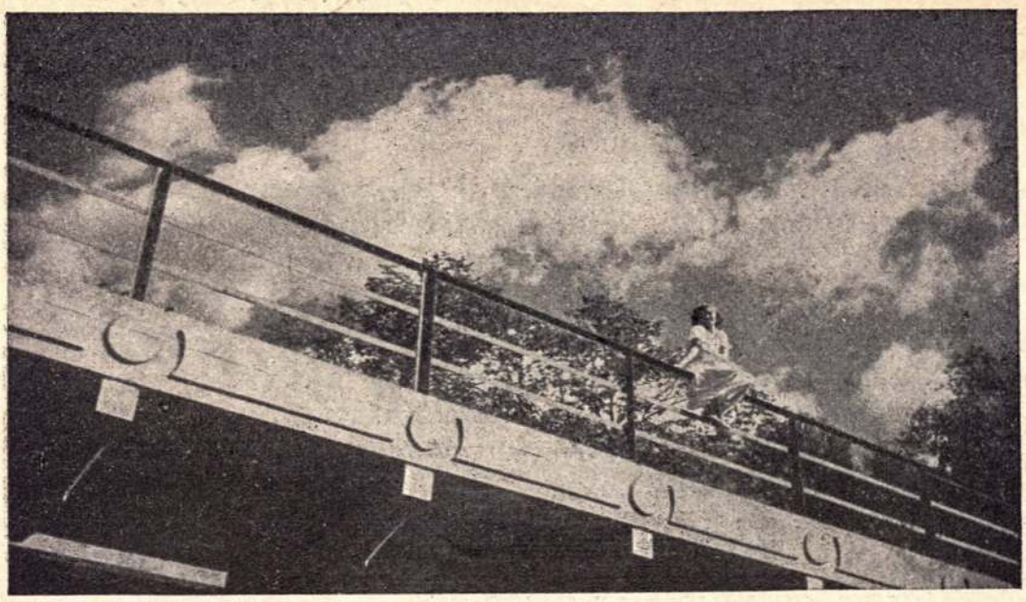

Ant tilto R. Paškevičiaus nuotr. „N. Romuva“

sau vos keletą rublių tepasilieka. Tame pat dvare buvo cukraus fabrikas ir didelė to fabriko biblioteka. Turėdama daug laisvo laiko, Marija pasineria į knygų skaitymą. Daugiausia skaitė fiziką ir chemiją. Skaitydama daug ko nesuprato. Vistiek pykdama skaitė ir mokėsi. Čia ji dirba ir visuomeninį darbą: slapta su viena drauge moko varguomenės vaikučius.

Begyvenant tame dvare, Mariją aplanko ir skaudus išgyvenimas. Šeimininkų vyresnysis sūnus studentas, pargrįžęs atostogų iš Varšuvos, pamilsta Mariją. Ši taip pat. Jo tėvai ir giminės net nusigando, išgirdę tą žinią. Apie vestuves juk negalėjo būti nė kalbos. Aristokratas ir guvernantė (!), kur girdėjai!

Pirmą kartą Marija taip skaudžiai pajuto luomų skirtumą. Tačiau nepalūžo. Užsidarė savyje, bendraudama su ištikimiausiomis savo draugėmis — knygomis.

Po trijų metų grįžta iš Szezuki dvaro. Netrukus, bebaigiant universitetą, Bronė išteka už gydytojo. Juodu pasikviečia Mariją į Paryžių. Apsigyveno sesers šeimoj. Bet pastebėjusi, kad čia perdaug laiko sugaišta besišnekėdama, išsikraustė iš jų, sakydama, kad pertoli universitetas. Apsigyveno vienoj be krosnies ir langų palėpėj. Šviesa krito pro lubose įstatytą langą, o kambarį šildė primusas. Pinigų imti iš sesers šeimos varžėsi, rodėsi jiems visada patenkinta. Studijos Mariją džiuginte džiugino. Matematika ir fizika buvo jos įdomiausios paskaitos.

Bet skurdžios gyvenimo sąlygos pagraužė studentės jėgas. Vieną kartą per paskaitas nualpo. Draugės pranešė sesers šeimai ir ši Mariją vėl susigrąžino pas save.

Kiekvienais metais Marija susitikdavo su nemaloniu klausimu: kur gauti studijoms lėšų. Pagaliau pabaigoj gavo iš vienos biržos 600 rublių pašalpos. Gyvenimas kiek lengvesniu keliu pasisuko.

Vieno pažįstamo profesoriaus pastangomis ji gauna laboratorijoj

REGINA BAKEVIČIŪTĖ

RUDENS MELANCHOLIJA

Tylu. Aptemę.
Rudens numirę pirštai vėl stiklu barbena —
Ir sruogom šniokščia, liejasi vanduo,
Ir gręžiasi širdin . . . ruduo . . . ruduo . . .
Tylu. Aptemę.

Eini gatve. Šliukštena.
Į veidą smulkios dulkės purkščia . . .
Balzganume paskendę medžiai, žemė.
Lašeliuose spalvų meliodijos plevena.
Eini. Šliukštena.

Mintis niūri.
Ir melancholija rudens apniūkdė dangų.
Klajoji gatvėmis ir vis girdi —
Kaip žemės veidas dreba šiurpuly . . .
Eini, eini . . .

---

tarnybą pas jauną fiziką Curie, su kuriuo dirbo vienoj kristalų laboratorijoj. Kukli ir darbšti Marija patiko Curie ir juodu susituokė.

Ir ištekėjus gyvenimo sąlygos buvo gana kuklios. Abu su vyru dirbo tą patį darbą. Tik po ilgo laiko gavo mokytojos vietą mergaičių institute. Tačiau ir dabar dirbo kartu su vyru įvairius fizikos bandymus. 1898 m. P. Curie paskelbė naują medžiagą, turinčią bismuto savybių. Ją pavadino poloniju, Marijos tėvynės vardu. Tais pat metais jie pranešė apie naują radimą vienos medžiagos, kurią Marija praminė *radium*. Ši medžiaga pasirodė labai brangi ir naudinga medicinai. Išradėjų vardai pasklido plačiai. Pirmoji radiumą įvertino Šveicarija, pakviesdama Curie į fiz. profesoriaus vietą. Garbės legijono ordiną paimti Curie net du kartu atsisakė. 1903 m. Švedija abu Curie apdovanojo puse Nobelio premijos.

1906 m. IV.19 miršta Petras Curie. Po vyro mirties ji užima fizikos katedrą Sorbonos universitete. Tą pačią, kurioj profesoriavo jos vyras. Ir viena Marija daug dirba. Už tai 1911 m. Curie gavo antrą kartą Nobelio premiją už chemijos darbus. Visą premjią ji padovanojo savo tautiečiams, nukentėjusiems nuo karo.

1921 m. M. Curie pakvietė Amerikos moterys pas save. Čia ji gauna dovanų 1 gr. radiumo. Tos dovanos kaina 900.000 lt. Marija šią brangenybę tuojau paaukojo Radiumo Institutui.

1932 m. V.29 Lenkijos prezidentas, jai pačiai dalyvaujant, atidarė Varšuvoje Radijo Institutą. Curie per Amerikos moteris parūpino vieną gramą radiumo ir šiai mokslo įstaigai.

Marija mirė anemija 1934.VII.4. Sancellemoze. Palaidota šalia vyro Sceaux kapuose.

Marija Curie yra moteris, kuri, anot prof. Dovydaičio, gavo Nobelio premiją tikrai ne už „gražias akis“. Savo darbais ji nusipelnė gyvą paminklą žmonijos širdyje.

Mergaitė su žirgu

P. Ločerio nuotr.
„N. Romuva“

ALDONA NASVYTYTĖ

Iš rudens dienoraščio

Ūžia vėjas. Aš viena. Viena, kaip audringą naktį nulūžusi kaštano šaka. Pro langą matosi žalsvas mėnuo. Žalsvas, kaip sudužusių svajonių skeveldros. Ir liūdna, kad svajonės dūžta, kaip trapi porceliano vaza. Į sielą atklysta praeities dienos. Ir tada buvo liūdna. Galvoju apie dabartį — klaiku. Spėju ateitį. Ir įspėju ją būsiant vėl lyg rudenio naktį. Ir taip kasmet tokį vakarą aš rymau viena. Pasuku lempos knatelį ir matau, kaip pro stiklo kaminėlį veržiasi srovelė dūmų. Atgyja musės ir zvimbia. Jų zvimbimas įsipina mintysna; atrodo, lyg kambaryje būtų kažkokia zvimbianti tyla. Apsidairau. Taip, iš tikrųjų aš viena tokią naktį, kai taip gūdžiai ūžia vėjas, kai mėnuo toks žalsvas žalsvas . . .

Debseys, lyg išgąsdintos stirnos, skubina bėgti dangumi — rudenio dangumi. Širdis taip pilna, taip daug turėtum išsakyti, pasiskųsti, pasidalyti . . . Bet kam? — Vidurnakty nakties tik aš ir mano juodas šešėlis mėnulio atspindy. Nulaužta kaštano šaka mėtoma vėjo dūžių plakasi kamienan. Sieloje ruduo, naktis ir audra. O aš viena . . . viena. Ir eitum tokią naktį į tolimą nežinią. Eitum ir norėtum, kad įmintas pėdas užtušuotų lietus ir vėjas, kad neliktų kelio į vienišą praeitį — atgalios. Noriu, kad iš toli atskridęs viesulas sudraskytų lieptus ir sugriautų tiltus.

Lempa užgęsta. Vėl pažiūriu pro langą. Matau, kaip dangus

EM. ŠEŠEIKAITĖ

IŠ VASAROS

Rausvas dobilas švilena
prie gelsvų kasų.
Vėjui ranką baltą duodu
— einame abu.

Smilgų marios tyvuliuoja —
vėjas kelią tuoj suras . . .
Liulia, liulia — baltaburėm
plaukiam per marias!

Žiūri saulė šiltu žvilgsniu
iš už balto debesies.
Žemė žydi auksavarpėm,
žydi dienos ramune . . .

Nuo dainų, nuo vėjo šėlo
garsas eina pabaliais.
Ša, vėjeli, — kalba smilgos
— mylimas ateis.

Vėjas skruostus išbučiavo,
jau sudiev — namo einu . . .
Jį sutikus dovanosiu
lauko žiedą nuo kasų.

---

pamažu rausta, kaštano šaka nustoja blaškiusis ir rytai slenką į saulės užtekėjimą. Kažkur į tolumas skęsta sunkūs debesys, dangus giedrėja ir rengiasi sutikti dienos prisikėlimą. Pajuntu, kaip sieloje trupa, pleišėja skausmas ir pamažu išnyksta. Mintis susilieja su nušvitusia padange. Vėl norisi gyvenimo, gyvenimo, gyvenimo. Pasmerkiu savo nakties kliedėjimus. Jau noriu, kad rudens audra ir lietus ne visus praeities pėdsakus užtušuotų ir ne visus tiltus suardytų.

Dangaus raudonas pakraštys parodo pirmutinius saulės spindulius ir lūpos nejučiomis susideda mieguistai šypsenai.

Ach, tos juodosios rudenio naktys! . . .

JOLAN GERELY

Kelionėse

Nemandagus keleivis

Labai klysti manydama, kad keleiviams užtenka laikytis bendrų mandagumo taisyklių.

Keleiviams statoma dar ypatingų reikalavimų. Kas keliaudamas jų nesilaiko, tas elgiasi nemandagiai, ir jam tenka turėti nemalonumų.

Ar jau esi keliavusi su tokiu, kurs sėdėjo užsiraitęs marškinių rankoves, arba išsitiesęs ant viso suolo knarkė? Gal teko keliauti su tokiu, kuris pusryčiavo valgydamas sau medžiotojų dešrą, ar rūkė nemaloniai kvepiančius cigarus? Taip? Na, tai man nereikės daugiau kalbėti, norint tave įtikinti, kad ir keliaujant reikia atsiminti deramumą.

Nemanyk, kad moteriškės yra visuomet malonios kelionės draugės! Nors jos neužsiraito marškinių rankovių, bet gali savo draugei imti pasakoti tokius dalykus, kurių klausydami kiti keleiviai neturi kur akių dėti. Kai kurios iš jų turi liežuvį kaip malūno ratą. — Jos dalyką taip iškreipia, kad kitam net galva svaigsta, tai girdint. Tik garsus juokas tai čia, tai ten paįvairina tuščius plepalus.

Taip pat, tur būt, pažįsti ir tokių panelių, kurios, norėdamos ką nors išsiimti iš savo lagamino, pasideda jį pusiau ant savo ir šalia sėdinčiojo kelių. Jį uždarius, panelės kaimynas ne visai be pagrindo susirūpinęs palenkia į šalį savo galvą. Vėliau ši scena, aišku, pasikartoja dažniau. Gerai dar, jei lagamine daiktai sudėti tvarkingai, nes perdaug prikimštas lagaminas lengvai gali iškristi. Tokiu atveju daiktai iškrinta ne tik ant žemės, bet taip pat ant keleivių galvų ir į sterbles. Yra labai blogas reiškinys, kad ir mergaitės ir berniukai visą laiką jaučiasi esą alkani, išskyrus tuos atvejus, kai jie labai nori gerti. Iš nuobodumo pasigardžiuodami jie čiakšnoja ir vištų kaulus bei vyšnių kauliukus meta per sėdinčiųjų galvas pro langą.

Patenkinti sėdi jie pačiame viduriniame vagono skyriuje prie lango. Traukiniui artinantis prie stoties, jie pro atkištus sėdinčiųjų kelius spraudžiasi į koridorių. Bet niekada nebūna taip ankšta, kad mūsų laikų mergaitei tarp kelių nebūtų vietos praeiti. Kaip aukštai pasikelia tuo momentu jos sijonas, mato tik sėdintieji priešais ir žiūrintieji iš koridoriaus.

Šiuo metu dažnai atsitinka, kad visame vagono skyriuje rūko tik vienintelis žmogus. O tas vienintelis kaip tik yra mergaitė. Faktas, kad kelionės metu dar dažniau yr aišsiimamas veidrodėlis, šukos, pudra ir lūpų pieštukas. Aišku, juk mergaitė niekuomet negali būti pakankamai graži! Na, reikia ir tai pažymėti, kad savarankiška mo-

dernioji mergaitė nekvaršina sau galvos kvailu prietaru, kurs vadinasi deramumas.

Kaip reikia keliauti

Reikia tikėti, kad visa, kas viršuje pasakyta, neliečia tavęs, sesute. Tu visuomet perskaitai skyriaus užrašą, kad galėtumei pasirinkti tinkamą. Radusi skyrių nerūkantiems, pasilik jame, kitu atveju susiieškok skyrių, kuriame jau sėdi dvi ar trys mergaitės. Būdama viena, neik į visai tuščią skyrių arba į tokį, kuriame sėdi tik vienas keleivis. Daug tikresnė būsi ten, kur yra daugiau žmonių.

Susiradus tinkamą vietą stebėk pro langą pravažiuojamas apylinkes arba ką nors skaityk. Išalkus gali užkąsti tokio valgio, kuris neskleidžia smarkaus kvapo.

Turėdama draugę, gali su ja ramiai kalbėtis. Žiūrėk tiktai, kad visą laiką plepėdamos neįgrįstumėt kitiems. Sėdėjimo nuvarginta gali išeiti į koridorių, bet pasikeldama neužstok sėdintiems vaizdo. Nestovėk ant kelio tiems, kurie po kelis eina į valgomąjį, ar iš jo grįžta.

Pati valgydama valgomajame vagone nepamiršk, kad traukinys juda, ir imk valgius skubiai ir savim pasitikėdama. Gerdama neatremk stiklą laikančios rankos į stalą, nes gali išlieti gėrimą.

Jei žmonės stovi koridoriuje ant kelio, mandagiai pasakyk jiems „atsiprašau“.

Prieš vykdama sužinok, kada būsi vietoje, ar nereiks persėsti, kiek laiko važiuosi, iki reiks persėsti, ir kaip vadinasi stotis, į kurią važiuoji. Prieš persėsdama pasiteirauk traukinio palydovo, į kurį traukinį reikia persėsti.

Sesute, nenorėdama įlipdama ar išlipdama savęs apsunkinti neimk daug daiktų. Tvarkingai dedant labai daug galima įdėti ir į vieną lagaminą. Labai svarbu yra visus daiktus ne bet kaip sumesti, bet iš anksto gražiai sudėti viską, ką tik nori pasiimti taip, kad neliktų nė vieno tuščio kampelio.

Geriausiai kelionei tinkantį apdarą sudaro vilnonės medžiagos sijonas, plaunama palaidinėlė, taip pat plaunamos pirštinės bei lengva kepuraitė. Jei, be to, dar turėsi sudedamą apsiaustą nuo lietaus ir jeigu jam rasi vietos savo lagamine, tai kelionei būsi pasiruošus visai tinkamai ir gražiai.

Pažintys

Kai keliauji viena, būk atsargi, sudarydama naujas pažintis. Nepasakok svetimiems (taip pat ir moterims!) apie save pačią, savo kelionės tikslą ir, juo labiau, apie savo pinigus. Kad ir kažin ką tau siūlytų, iš nepažįstamojo neimk niekuomet. Visur yra mergaičių pirklių agentų, kurių gražia išvaizda dar negalima pasitikėti. Tu gali pervėlai apsižiūrėti, kad jie suktumu tave jau bus įvėlę į savo pinkles. Daug geriau savo mandagiu, bet užsidariusiu būdu atstumti nuo savęs gal ir malonią kelionės draugę, negu perdideliu pasitikėjimu pastatyti save į pavojų.

Taisosi į pamerges

B. Buračo nuotr.
„N. Romuva“

Keliaudama viena niekuomet neapsigyvenk viešbutyje. Negaliu suminėti pavojų, kurie gresia viešbutyje vienai mergaitei. Pasiteiravus pasitaikiusioje moterų draugijoje, visuomet sužinosi adresą vienuolyno ar pensionato, kuriame gausi tinkamą išlaikymą ir galėsi gyventi patikimoje aplinkoje. Nesakyk, per daug pasitikėdama savim, kad tu, modernioji mergaitė, nieko pasauly nebijai. Atmink aną posakį: „Kas ieško pavojaus, žus nuo jo“.

Jei keliaujate kartu dvi ar trys mergaitės, prireikus, galite apsigyventi ir viešbutyje, tik turinčiame gerą vardą ir pirmesniame jo aukšte. Taigi vien tik tokiuose. Yra ir šiaip gerų viešbučių, bet mergaitė neturėtų daryti mėginimų, nes jai galėtų tekti už tai skaudžiai užmokėti.

Viešbučiuose triukšmauti yra ne tik nemandagu, bet dar net draudžiama. Ploni kaip popieris tarpsieniai praleidžia kiekvieną žodį. Taigi atsimink savo kaimynus ir saugok jų nervus.

Tik įėjusi į savo kambarį, perskaityk sienoje iškabintas taisykles namų tvarkai palaikyti.

O dėl skambinimo yra tarptautinė taisyklė, kad vieną kartą paskambinus pašaukiamas kelneris, du kartus — kambarinė, tris — namų tarnas.

Būdama svetimame mieste vakare neik niekad į gatvę.

Prieš palikdama viešbutį apžiūrėk visas savo kambario spintas, stalčius, drabužių spintas, lovą, stalą ir kėdes, ar nieko neesi tenai pamiršusi.

Pagaliau nuo tavo išsilavinimo pareis, kaip pasinaudosi kelionės grožybėmis.

Iš neseniai pasirodžiusios lietuvių kalboj *Jolan Gerely* knygos IŠSILAVINUSIOJI MERGAITĖ. Vertė *K. Naujūnas*. Išleido „Pavasario“ knygynas 1939. Pravartu paskaityti. Kaina 2 lt.

NOSINĖS ISTORIJA

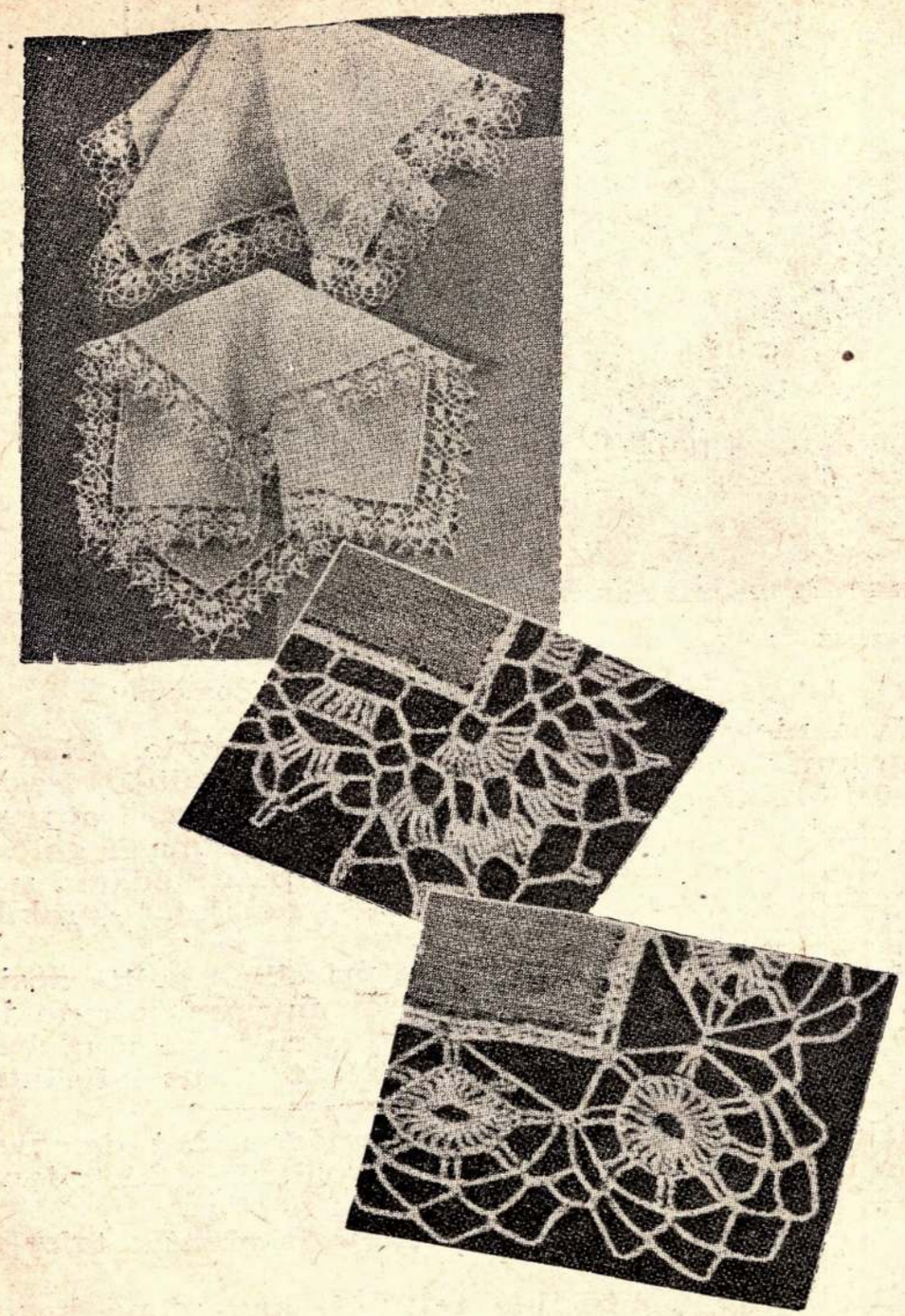

Nosinaitės

Nosinė šiandien yra vienas iš būtinesnių dalykų kultūringam žmogui. Pirmieji žmonės, be abejo, nevartojo jokių nosinių. Tačiau manoma, kad nosinės vietoje ir jie ne visuomet vartojo pirštus. Juk buvo pakankamai lapų. Sakoma, kad Adomo ir Ievos nosinė buvo lapai. Tokias pat lapines nosines vartojo ir senovės žydai, asyrai ir chaldiečiai. Ir mūsų dienų kai kurios Azijos tautelės nosį valo lapais arba savo ilgų rūbų padelkomis.

Medžiaginė nosinė pirmiausia buvo vartojama prakaitui nuo veido nusišluotyti. Ji gimė Graikijoj. Hipokrato laikais vartodavo net dvi nosines: vieną prie rankos, kitą prie diržo. Ir kvepalus var-

todavo. Iš graikų tą paprotį pasisavino romėnai. Nosinę jie pavadino sudarium. Tačiau ji tarnavo nė nosies valymui, bet teatruose, cirkuose jausmams reikšti. Ja buvo mosuojama. Nosis valydavo rankovėmis ar padelkomis. Ir pats Neronas dar taip valėsi nosį. Pasakojama, kad imperatorius Aurelijus, norėdamas pasigerinti Romos liaudžiai, išdalinęs po medžiagos gabalą nosiai ir prakaitui šluostyti. Nuo to laiko liaudis pradeda atprasti nuo rankovių ir padelkų vartojimo nosies reikalams tvarkyti. Iš romėnų šis paprotys išplito po visus Europos kraštus.

Japonai ir šiandien nosis valo ne mūsiškomis nosinėmis, bet plonais popieriukais. Tuos popieriukus jie meta į tam reikalui gatvėse pastatytas dėžes. Mūsišką nosinę japonai vartoja tik prakaitui nuo veido nusišluostyti.

Pasakojamas juokingas paprotys: senovės vyrai vesdami teiraudavęsi, ar moters nosis labai bėga. Jei taip, tai būdavo skaitoma net tam tikru trūkumu.

Šiandien moteriškos nosinės gaminamos iš lengvesnės baltos ar spalvotos medžiagos. Geriausiai tinka batistas, lininis batistas, opalas ir kt. Daromos nedidelės — apie 30 cm. Kraštai siaurai ar plačiai atlenkiami, atsiūlėjami rankos ar mašinos dygsniu. Galima vartoti ir merešką arba apmegzti. Nosinės kampe galima išsiuvinėti savo vardo ar pavardės pirmąsias raides arba monogramas. Kitoki išsiuvinėjimai nosinėse nepatartini.

Baltos nosinės tinka nešioti prie visokių rūbų. Spalvotos — derinamos prie nešiojamų rūbų spalvos. Labai svarbu nosinės švarumas. Nešvari nosinė ne tik kad rodo netvarkingumą, bet ir sveikatai pavojinga.

Negražu nosine demonstruoti: išsiėmus žiūrinėti, sukinėti tarp rankų, ja žaisti. Jei kitam žmogui ji iškrinta, nepatartina jos pakelti: geriau pasakyti, kad iškrito.

Geriausia vieta nosinei laikyti — rankinukas. Jo neturint, galima laikyti kišenėje, rankovėje, už sijonėlio juosmens. Rankoje nešiotis nemandagu.

Galima nosines ir kvepalais laistyti. Tik reikia neperžengti vieno patarimo — lašinti labai nedaug. Jie turi būti labai švelnūs ir vos vos užuodžiami kitam žmogui. Bet geriausias nosinės papuošalas ne kvepalai, o švara.

(Naudotasi 1938 m. „Liepsnų“ 23-24 nr.)

ALDONA ČEPAITĖ

BRONYS

To berniūkščio akys pašėlusiai didelės. Ir juodos juodos kaip anglis. Retkarčiais gali pamatyti jose liūdesio. Bet tik retkarčiais. Šiaip Bronys juokiasi: jo akyse juokas, lūpų krašteliuose juokas, žodžiuose juokas... juokas... Rodos, jis dieną ir naktį juokiasi...

— —

Vežimas įdardėjo kieman. Iš trobos sklido šviežio pyrago kvapas.

— Sveika, mamute!

— Sveikas, vaikeli, sveikas; vis dar toks pat linksmas, tik pabalęs kiek. Žinai, mokslas ten jums sunku... — tauškėjo motina, o būrys vaikų pasipylę cypė:

— Dėdė, dėduliukas... palvaziavo...

Drąsiausias tik kyštelėjo galvą ir vėl įvirto vidun.

— Mama, mama, Blonys palglįzo!

— Sakyk dėdė! — koks jis tau Bronys, — subarė išbėgdama vyriausio brolio Antano pati.

— Na, pypliai, — Broniaus akys juokiasi, — ar laukėt manęs?

— Laukėm, laukėm — mama il pylago iskepė, — sakė, kad gleit palvaziuosi... — šaukė vienas įsikibęs į gimnazistišką švarką.

— Tai gerai, kad laukėt. Eisim varnų šaudyti į mišką.

— Eisim, eisim! Dėdė zadėjai pasaką pasakyti, kai palvaziuosi.

— Še tau! Tuojau ir pasaką! O apie ką norit?

— Ką dėdytė... vistiek...

— Ar apie lapės uodegą, ar apie kiškio dvarą?

— Apie dvarą...

— Tai klausykit, — Bronys sėdasi ant prieklėčio, — seniai seniai, kai dar žmonių nebuvo pasauly, tai gyveno tada gyvuliai. Jie mokėjo šnekėt taip, kaip žmonės.

— Al il palsiukai, — neiškentė mažiausias.

— Žinoma, juk kiaulės tada buvo aukšti ponai, ministrai. Tai tada vienam name gyveno katinas, katinienė, katiniukas ir katytė, o kitam — šuo, šunienė, šuniukas ir šunytė.

— Valgyt eitum, vaikeli, juk išalkęs, pavargęs, — ragino motina.

— Tuoj tuoj, močiute, — na, tai vieną kartą katinas susipyko su šuniu, katinienė su šuniene, kačiukas su šuniuku, o katytė su šunyte. Katinas išdraskė šuniui akį, katinienė šunienei, kačiukas šuniukui, o katytė šunytei. Tada šuo pasisamdė advokatą, šunienė advokatienę, šuniukas advokatuką, o šunytė advokatytę, paskui šuo nuėjo pas teisėją, šunienė pas teisėjienę, šiuniukas pas teisėjuką, o šunytė pas teisėjytę.

Vaikai žiopso išpūtę akis.

— Neklausykit, vaikai, — nepiktai baras motina, — bėkit šalin, tegul dėdė eina valgyt. Broniuk, eik į trobą, ką ten juos erzini.

— Neglazi pasaka, — susiraukė mažiukas.

— Negraži? Tai nereikia — daugiau niekad nesakysiu. Nieko jūs neišmanot, — pamatytumėt, kaip toliau būtų gražu! — jo balsas piktas, o akys leipsta iš juoko.

— Pabaik, dėdyt, — šaukė kiti, — graži pasaka! Ką tas kvailys išmano! Juzė-Kuzė, eik sau, kad tau negraži!

— Tai klausykit, — jo nereikia daug prašyt, — katinas nusigando ir pradėjo bėgt, ir katinienė pradėjo, ir kačiukas, ir katytė... Bėgo bėgo ir pribėgo medį. Po medžiu sėdėjo kiškis, kiškienė, kiškiukas ir kiškytė.

— Gana jau gana, — nebeiškentė motina, — lėkit, vaikai, tėvą iš jaujos pašaukit, o tu eik valgyt, — sudžiūsi per Užgavėnes.

— Ką čia, mamut, — man taip linksma.

— Gerai, kad linksma, — jos akys irgi kaip sūnaus — pilnos juoko.

— —

Vyšnios apsnigo varške, obelys į baltus nuometus susisupo. Saulė negaili aukso. Rieškučiomis beria pro pravirą langą į klases.

Septintoj klasėj algebra. Bronys sėdi ranka parėmęs galvą. Pro langą matosi skiautelė mėlyno dangaus ir šviesiai žalia klevo šaka. Širdy aštuoniolika pavasarių. Galėtų — iškristų lauk pro langą, bet ką gi: ir čia nebloga. Iš mergaičių pusės kartą kitą pažvelgia į jį kelios poros akių. A! Tegu sau. Jis parėjęs pasiims smuiką ir išeis į laukus. Dainuos . . . dainuos. Visi sako, kad jo gražus balsas. Arba ne, — jis baigs geriau Adelei piešinį.. Ot gražus išėjo, tik reikia nutušuot . . .

— Ramaška Bronius, — girdi mokytojo balsą.

Išeina. Sprendžia uždavinį. Aiškina kažką mieguistu balsu, o akys vis už lango.

— Prašau sėsti. Parašysiu keturis. Blogai paveikė pavasaris, ar ne? Aną trimestrą 5 turėjai. Na, tiek to, dar kartą klausiu, — šypsosi šviesia eilute apsitempęs matematikas.

Saulė, kaip prinokęs obuolys, skuba krist žemyn. Bronys praveria langą ir nusiskina alyvų kekę. Prisisega. Pasižiūri į veidrodį ir juokiasi. Tamsus kuokštas plaukų užkrinta ant akių.

— Na, gal aš ir nieko sau, — nusprendžia.

Už lango Ignas.

— Brony, eikš su mumis į mišką!

— Neturiu laiko, — ir uždaro langą po pat jo nosim.

— Kalikas, — girdi supykusio draugo balsą.

— Tegu ir kalikas. Gerai. — Bronys vėl juokiasi. Juk aš galiu ir be jo kur nors nueit. Ot, imsiu ir užsuksiu pas Birutę.

— Tu šiandien labai nuliūdus, — sako jis žiūrėdamas į daržėlį.

— Tau tik taip atrodo.

— Ne . . . , bet tu tokia dar gražesnė.

— Birute, ar tu po 10 metų pažinsi mane?

— Aišku! Iš kur tau tokios mintys? — ji dar norėtų kažką pasakyt, bet . . . tiek to.

— Kodėl be smuiko atėjai?

— Užmiršau.

— Tu juk taip myli jį, kaip gi galėjai taip užmiršti.

— Myliu? Taip, žinoma. Jį vieną pasauly.

— Vieną?

— Taip . . . na, pirmiausia, aišku, Dievą, paskui motutę, tėvynę, debesis, tėviškės beržą, smūtkelį ir smuiką, savo mielą gerą smuiką!

— Tik?

— Kol smuiko stygos nesutrūkę, — tik!

Saulė užlindo užu miško. Bronys lėtai eina gatve. Nepabaigtas piešinys, štai kas. Gaila ir pikta. Kam taip ilgai pas Birutę sėdėjo. Pamokas dar perskaitys, bet piešinys? Na, gal šiaip taip nuvogs valandą, kitą iš nakties. Baigs, būtinai baigs piešinį!

Adelė tik aštuoniolikos pavasarių. Storos geltonos kasos nusvirę per pečius.

Bronys matė, kad jos šeimininkė kažkur išėjo, tai ir perlipo per tvorą į sodelį. Adelė siuvo prie lango, o jis grojo.

— Adeliuk, juk žmogaus sielos baisiai nevienodos: vienos yra kaip jūros — audringos, didelės, o kitos — ramūs tylūs kalnų šaltinėliai, dar kitos dvokiančios balos, klampios pelkės, sraunios upės.

— Tai į ką tada aš panaši? — susidomėjo.

— Tu — tu šaltinis, kurs teka gėlėtais krantais. Jis visada sraunus ir šaltas ir visada maloniai čiurlena, — jis vėl pasiėmė smuiką. Liūdni liūdni akordai plaukė į gegužės žiedais kvepiantį sodą, o Adelė žiūri ir šypsos.

Tik . . . o, Viešpatie! . . . jis neatsargiai patraukė per pačią plonąją stygą ir akordas nutrūko.

— Žiūrėk, Adele, ką tai reiškia? — jis nejuokais susimąstė. Adelė graži mergaitė. Negi čia likimo šypsena būtų.

Ji juokiasi ir atsiverčia romaną.

Broniui dilgtelėjo širdį. Ji . . . ji skaito . . . nerūpi . . . et . . .

— Smuiką susitaisysiu!

Jis ėjo gatve šypsodamasis, o einant per kiemą nuo obels snigo ant galvos balti žiedai.

MOTERŲ PASAULY

● Prieš keletą mėnesių Varšuvos universitetas suteikė doktoratą vienai filosofijos studentei už disertaciją apie plaukų šukuoseną. Disertacijos dydis — 160 psl. Temą nagrinėjo grynai moksliškai. Apgynė labai gerai.

● Visam pasauly labiausiai vieniša moteris yra Australijos tyrinėtojo Wilkins žmona. Susituokus su vyru ji gyveno tik šešis mėnesius. Visą kitą laiką jos vyras keliavęs. Wilkins žymus ašigalių tyrinėtojas.

● Amsterdame yra grynai moterų bankas. Tai vienintelė tokia įstaiga pasauly ir laikoma geriausiu Olandijos banku. Banką įsteigė ir jam vadovauja Klara Mayer.

● Amerikos viena apdraudimo draugija tvirtina, kad storos moterys gyvenančios trumpiau. Ankstybųjų mirimų būna iš storųjų moterų, panorusių greitai suplonėti. Sakoma dar, kad aukšto ūgio moterys ilgiau gyvenančios, negu žemo. Draudimo draugija tokias išvadas padariusi iš 122.000 mirusių apdraustų moterų.

Tautos šventė

Šiais metais Tautos šventė (rugsėjo 8 d.) atšvęsta be eisenų ir be jokių ypatingų iškilmių. Tą dieną buvo tylomis susikaupta, pasiryžta su dviguba energija dirbti ir kovoti ir šaltai bei drąsiai sutikti visus galimus sunkumus.

Tėvo Diena

Šiais metais Lietuvių Kat. Vyrų S-ga rugsėjo 24 d. atšventė Tėvo dieną. Katalikiškosios organizacijos ir daug tikinčiųjų tą dieną priėmė Šv. Komuniją už taiką. Šalia bažnytinės programos dalies buvo ruošiami minėjimai.

Mūsų foto mėgėjai kviečiami į tarptautinę foto parodą

Šį rudenį Šveicarijoj įvyksta XI tarptautinė foto paroda. Joje kviečiami dalyvauti ir mūsų foto mėgėjai. Parodos rengėjai kiekvienai dalyvaujančiai valstybei įrengia specialų skyrių.

Pasikeitė „XX Amžiaus" vyriausias redaktorius

Kun. J. Prunskiui pasitraukus iš „XX Amžiaus" vyriausiojo redaktoriaus pareigų, šias pareigas perėmė dr. Ig. Skrupskelis. Kun. J. Prunskis paskirtas Katalikų Spaudos Biuro direktorium.

Dotnuvos Žemės Ūkio Akademijos sukaktuvės

Šį rudenį Dotnuvos Žemės Ūkio Akademija šventė 15 metų sukaktį nuo savo įsisteigimo. Per 15 metų Akademijos kursą išklausė 663 studentai. Diplominius egzaminus išlaikė 523.

Žurnalui „Soter" 15 metų

Religijos mokslų žurnalas „Soter" atšventė 15 metų sukaktį nuo savo įsisteigimo. Žurnalą įsteigė prof. Pr. Dovydaitis, kuris jį redagavo iki 1930 metų. Dabar žurnalas redaguojamas prof. dr. Malakauskio.

Amerikos lietuvių dienraščio sukaktis

Amerikos lietuvių katalikų dienraštis „Draugas" š. m. rugsėjo mėn. minėjo savo 30 metų sukaktį. „Draugą" redaguoja L. Šimutis.

Reformuotas „Karys"

Žurnalas „Karys" reformuotas. Dabar eina tris kartus per savaitę. Paskutinis savaitės nr. spausdinamas giliaspaude.

Lietuvių tautiniai drabužiai laimėjo pirmą vietą

Rugp. 23 d. New Yorko pasaulinėje parodoje pasirodė 17 tautų atstovai su savo tautiniais drabužiais. Pasirodyme pirmą vietą laimėjo lietuvių tautiniai drabužiai, antrąją — čekų.

Lietuviška programa Amerikos radiofonuose

Amerikos lietuviai savo didesnėse kolonijose turi net po kelias radio valandas ir pusvalandžius. Pav., New Yorke duodama 3 kartus per savaitę lietuviška programa. New Jersey, Čikagoj, Pitsburge ir kt. lietuviai taip pat turi savo radio valandas bei pusvalandžius.

Lietuvos vaizdus rodys Amerikoj

Šią vasarą Lietuvoj lankėsi Amerikos lietuvis filmų operatorius J. Januškevičius ir nufilmavo daug įvairių Lietuvos gyvenimo vaizdų. Filmos darytos natūralinėmis spalvomis. J. Januškevičius ruošiasi daugelyje Amerikos miestų demonstruoti šias savo filmas.

Sukaktuvinis leidinys apie Karo Mokyklą

P. L. P. Karo Mokykla savo dvidešimtmečiui (1919—1939 m.) paminėti išleido specialų leidinį „Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokykla". Redagavo ats. j. ltn. K. Zupka ir j. ltn. Vyt. Tamulaitis.

Literatūros naujienos

— **Liūdas Gira** paruošė spaudai naujuosius savo eilėraščius, kurių daugumas nespausdinti.

— **Kazio Borutos** II tomas „Kelionių į šiaurę" jau baigiamas spausdinti.

— Išėjo iš spaudos literatūros almanacho „Prošvaistės" trečioji knyga, redaguota rašyt. **A. Venclovos.**

Draugei Vladai Jankauskaitei,
jos brangiai sesutei mirus, reiškia užuojautą
Kauno katalikai moksleiviai

— **Petras Vaičiūnas** atidavė spaudai keturių veiksmų istorinę pjesę „Varpų giesmė", kurioje vaizduojamas Lietuvos krikštas.

— Rašyt. **Petrė Orintaitė** rašo poemą iš šių dienų mūsų inteligentijos gyvenimo.

— Vilniaus lietuvių rašytojas **A. Mackevičius** mūsų tautos istoriko J. Narbuto 75 metų mirties sukakčiai paminėti rašo jo biografiją.

— Šv. Ministerija išleidžia dr. **J. Balio** paruoštą šimtą liaudies baladžių.

— Žinomas literatūros istorikas ir kritikas **J. Ambrazevičius** ruošia spaudai lietuvių patarlių ir priežodžių antologiją.

Mokslinis darbas apie lietuvių balades vokiečių žurnale

Vokiškas žurnalas „Acta ethnologica" įdėjo mūsų mokslininko dr. J. Balio mokslinę studiją „Über die litauischen Volksballaden". Studija plačiai nagrinėja lietuvių liaudies balades, duodama gausių pavyzdžių.

Plečiamas parapijinių bibliotekų tinklas

(KSB) Dabartiniu metu daroma didelių pastangų, kad prie kiekvienos parapijos būtų didesnės bibliotekos, kurias sudaro jungtinės parapijos ir katalikų organizacijų jėgos. Šioje srityje jau daug padaryta ir intensyviai varomas darbas toliau.

Išplatinta jau 20.000 Naujojo Test. knygų

(KSB) Speciali atpiginta N. Testamento — Evangelijų laida susilaukė ypatingą pasisekimą. Pirmoji laida — 20.000 — jau išplatinta, o yra gausiai ir naujų pareikalavimų. Greitu laiku numatoma išspausdinti dar 20.000 egzempliorių. Be to, šiais metais numatoma atskira knyga išleisti ir antrąją N. Testamento dalį — apaštalų laiškus ir darbus. Ši knyga irgi leidžiama papiginta kaina. Pirmos jos laidos numatoma spausdinti 25.000.

Rengiamasi dar išleisti visą Šv. Raštą — Naujojo ir Senojo Testamento — su komentarais, trijuose tomuose. Komentarus paruošė J. E. ark. Skvireckas. Leidinys bus daugiau pritaikytas šviesuomenei. Numatoma leisti prenumeratos būdu.

Kaip atrodys Prisikėlimo bažnyčia

Mūsų tautos atgimimo paminklas — Prisikėlimo bažnyčia dar tebestatoma. Šiuo metu vykdomi vidaus įrengimai ir dedami stiklai. Pirmojo aukšto išoriniai langai paprasto stiklo, o viduj — puikūs vitražai, mūsų dailininkų pagaminti.

Baigus tinkavimo darbus prasidės puošimo darbai. Didįjį altorių puoš didžiulis 14 m aukščio ir 9 metrų pločio paveikslas, vaizduojąs mūsų religinio ir tautinio prisikėlimo simbolius — prisikėlusį Kristų ir besikeliantį Vytį. Kryžiaus keliai bus atvaizduoti skulptūromis, kuriose Kristaus kančios temos bus jungiamos su mūsų tautos kentėjimų temomis.

Šios Kryžiaus kelių skulptūros bus padėtos ant stogo, jo pakraščiais.

Bažnyčioje bus 700 sėdimų vietų, o stovimų 3000—4000.

Bažnyčios apšvietimas bus labai įdomus. Šviesa ne tiesiog kris žemyn, bet skleisis iš viršaus. Kolonos bus paverstos sietynais.

Stoge be Kryžiaus kelių bus dar didelė kapela, kurioje galės būti laikomos pamaldos. Kapeloje degs amžina ugnis žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės garbei. Čia bus lenta su Nepriklausomybės paskelbimo aktu, žymiųjų mūsų tautos veikėjų posakiai ir kt. Kas vakarą bus laikomos žuvusiems dėl Lietuvos nepriklausomybės pamaldos. Pamaldų metu vargonai gros ir mūsų Tautos himną.

Bažnyčios bokšto aukštis iki kryžiaus viršūnės 72 m.

Šį didžiulį mūsų tautos Prisikėlimo paminklą manoma baigti per dvejus metus. Ikišiol statybai išleista per 1 000 000 lt.

ATSIŲSTA PAMINĖTI:

Kun. prof. dr. V. Brizgys, CIVILINĖS JUNGTUVĖS. 144 psl. Kaina Lt 2,50. Marijonų leidinys.

Kun. J. P. Gylys, MIC, GAMTOS KNYGA. 16 psl. brošiūrėlė. Kaina Lt 3. už 100 egz. Marijonų leidinys.

M. Lastauskienė, IKI MIRTIES. Romanas. 354 psl. Kaina Lt 3,50. Šv. Kazimiero d-jos leidinys.

PROŠVAISTĖ. Literatūrinių raštų rinkinys. III knyga. Kaina Lt 2,50. Redaguoja **A. Venclova.** Spaudos Fondo leidinys.

Vysk. M. Reinys, RASIZMO PROBLEMA. 107 psl. Autoriaus leidinys.

Kun. Leonardas Gižinskas, Teol. lic., DIEVO TIESOS KRISLAI TAUTŲ RELIGIJOSE. 180 psl. Kaina Lt 4,50. Autoriaus leidinys.

A. Bangha S. J., TARP DVIEJŲ PASULIŲ. 160 psl. Kaina Lt 1,50. Tėvų Jėzuitų leidinys.

BIRŽAI

IX.8 gimnazijoje įsisteigė šaulių būrys. Berniukų prisirašė 60, o mergaičių septynios. Pasiryžimas nemažas. Kas antrą dieną įvyksta rikiuotės pamokos. Iš būrelių pirmutiniai išsijudino geografai, IX.15 sušaukdami sus-mą. Įspūdžius iš kelionės Vilniun pasakojo K. Klybas.

Šiemet gimnazijoje padaugėjo mokinių, nes pirmosios klasės labai gausios.

J. Šp. įpėdinis

JONIŠKIS

— IX.7 įvyko naujais užsimojimais dvelkiantis religinio būrelio susirinkimas.

Salėje nuaidi giesmė: „Marija, Marija!" ... Kap. kun. P. Racevičius įžanginiu žodžiu, įžiebia nariams energijos, o toliau pasakoja atsiminimus iš ekskursijos po Suomiją. Atsistatydina pernykštė valdyba ir išrenkama nauja iš 10 mokinių. Jaunesnieji ir vyresnieji veiks atskirai. G. Bosaitė VI kl. ir Br. Jasaitis VI kl. paskaito savo kūrybos. Užsibrėžta veikti gyvai, belieka ištesėti.

J. E.

KAUNAS

„Aušros" bern. gimn.

— Po ilgesnių vasaros atostogų, atvykę gimnazijon, pasigedome kelių mokytojų. Jų vietas pakeitė mokytojai, atvykę iš Klaipėdos krašto.

— Kartu su mokslo metų pradžia, pradėjo savo veikimą lavinimosi būreliai ir sportininkai. IX m. pradžioje prasidėjo rudens krepšinio turnyras. Jame dalyvauja ir „Aušros" bern. gimn. rinktinė, kuri laimėjusi 2 rungtynes ir 1 pralaimėjusi pateko į pusfinalį.

— Literatūrininkų būrelis taip pat nesnaudžia. X.1 numatyta suruošti meno vakarą su įdomia programa.

Č. Kavaliauskas

T. T. Jėzuitų gimnazija.

Prie logoritmų

— Jau beveik mėnuo, kai šylame prie logoritmų. Darbą pradėjome rekolekcijomis. Mūsų gimnazijoj jos būna visada pradžioj metų. Ir tai labai gerai, nes mokiniai po atostogų grįžta pailsėję, bet nesusikaupę. Rekolekcijos sustiprina ir nuteikia darbui. Šiemet rekolekcijas vedė T. Blažys S. J. Rekolekcijos prasidėjo IX.13 d., baigėsi IX.16.

— Laukiame pasirodant visuomenininkų, kurie pernai sukėlė gana didelį trukšmą. Galėtų atbusti ir literatai... Laikas... Jėgų yra, reikia tik noro.

— Sunkiai einasi su spauda. Tiesa, mūsų vyrai skaito... Bet ką? Dienraščius... O moksleivių žurnalai nelabai, ir gana... Įvykiai už mūsų sienų stabdo viską. O taip neturėtų būti!

Žilvinas

KELMĖ

— Nuo šių mokslo metų mūsų progimnazija pakeista į pilną gimnaziją Vl. Putvio-Putvinskio vardu. Šiemet veikia dar tik septynios klasės. Mokinių yra iš viso apie 300. Naujai gimnazijai paskirtas ir naujas direktorius p. Ambroziejus. Be to, turim ir naujų mokytojų: p. Venslauskaitę, p. Sakalauską, p. Kyselbachą, p. Špokevičiūtę ir p. Duršlioką.

— IX.15 pirmieji po vasaros atostogų susirinko religininkai. Susirinkimo programa buvo gana vykusi ir įdomi. Naują valdybą sudarė: Vl. Radavičius (VII), Em. Stumbrytė (VII), J. Jankauskaitė (VII), Br. Pociūtė (III) ir Anc. Rimeikis (II). Nauja valdyba nepalaužiamos energijos ir pasiryžimo.

— IX.15. Netikėtai gimnazijoj pasirodė religininkų laikraščio „Kelmės Atžalyno" extra leidinys. Leidinys įdomus savo turiniu ir iliustracijomis.

Robė

KRETINGA

Kretingos g-ja

— IX.10 įvyko sportininkų būrelio susirinkimas. Išrinkta nauja valdyba, į kurią įeina: Lukoševičius, Vaitkus, Plučas, Masionis ir Zubernius. Be to, nutarta padaryti daugiau draugiškų rungtynių su kitomis gimnazijomis.

— Tą pačią dieną (IX.10) įvyko rung-

tynės tarp JSO ir gimnazijos. Mūsų pagrindinį penketuką sudaro: Vaitkus Vl., Lukoševičius P., Remeika, Darginavičius ir Plučas. Mūsiškiai laimėjo 27:6 (21:1).

IX.13 įvyko jaunųjų literatų susirinkimas. Susirinkimą atidarė l. b. pirmininkas J. Narbutas. Nuoširdų žodį tarė būrelio glob. P. Butrimas. ir vyresniųjų literatų pirmininkas L. Narbutas. Po to buvo išrinkta valdyba: pirmininkas — J. Narbutas, vicepirmininkas — St. Masionis, iždininkas — Z. Kalinauskas, P. Tijušas ir K. Šarpnickas. **A. P.**

LINKUVA

— Su naujais mokslo metais įvyko pas mus ir mokytojų pasikeitimai. Pirmiausia sulaukėm naujo kapeliono kun. J. Petrėno, vietoj buvusio kun. A. Baltrukėno, kuris išvažiavo į Romą tęsti savo studijų. Vietoj buvusios kūno kultūros mokyt. p-lės V. Kregždaitės turime p-lę E. Kantauskaitę.

— IX.2 įvyko mokinių kooperatyvėlio narių susirinkimas, kuriame buvo išrinkta nauja valdyba. Valdybon įeina K. Masilionis, A. Rakauskas, J. Martinaitis, A. Pladis, A. Pupinis. Revizijos komisiją sudaro P. Vyskupaitis, J. Gasiūnas, A. Virbickas.

— IX.7 įvyko taip pat ir religinio lavinimosi būrelio susirinkimas. Savos kūrybos paskaitė A. Pupinis ir A. Januškevičiūtė. Valdybon išrinkta — mergaičių: I. Virbickaitė, S. Bartusevičiūtė, J. Jurgelevičiūtė, V. Morkūnaitė, A. Januškevičiūtė; berniukų: J. Martinaitis, P. Vyskupaitis, A. Rakauskas, A. Baltramiejūnas, A. Pupinis.

— IX.7 vakare VIII klasė surengė pasilinksminimą. A. Gruzdas skaitė ,,Eilėraščius iš fabriko", o mergaitės padainavo. Ypač visus linksmai nuteikė ,,Trys radio stotys".

— IX.14 įvyko religinio lavinimosi būrelio jaunesniųjų susirinkimas. Valdybon išrinkta: B. Pliūraitė, M. Keniausytė, I. Kvedaras, A. Pugevičius, K. Pupinis.

— IX.15 ypač nemažo dėmesio susilaukė krepšinio rungtynės tarp religininkų ir skautų. Rungtynės, kurių pasižiūrėti buvo atvykę beveik visi moksleiviai, pasibaigė lygiu rezultatu (28:28).

— IX.15 tuoj po rungtynių įvyko literatūros mėgėjų būrelio visuotinas susirinkimas. Aleksandras Pupinis paskaitė eilėraščių, o Stasė Jaraitė beletristikos kūrinėlį ,,Žibutės". Naujon valdybon išrinkta: Al. Pupinis, I. Virbickaitė, J. Jurgelevičiūtė, A. Baltramiejūnas, K. Masilionis, J. Pranevičius. Būrelio globėjas mokyt. p. J. Vadeikis iškėlė mintį, kad visus moksleivių skaitomus laikraštėlius paimtų gimnazijoj platinti literatūros mėgėjų būrelis. **A. Draugas**

MARIJAMPOLĖ

Marijonų gimnazija

— Šiais mokslo metais, susirinkę į gimnaziją, radome nemaža pakeitimų. Ypač mokytojų tarpe. Mus paliko mylimas inspektorius dr. A. Kučinskas, istorijos ir prancūzų kalbos mokytojas. Jis perkeltas į Šaulių gimnaziją direktorium. Taip pat netekome muzikos mokytojo p. St. Lavicko. Į jų vietą atkelta visa eilė naujų mokytojų: p. J. Kazlauskas dėstyti prancūzų kalbą, p. Racevičius — istoriją, p. Telezavas — muziką ir kun. L. Povilonis — tikybą ir kt.

— Iš būrelių pirmutinis pradėjo darbą fizinio lavinimosi būrelis. Jis IX.12 padarė susirinkimą ir išrinko valdybą. Kiti kol kas dar nesijudina.

— Šiemet mūsų gimnazijoj padaugėjo mokinių. Pirmosios klasės teko atidaryti net dvi klases. Iš viso abiejose pirmose klasėse yra apie 80 mokinių.

— Pernai pradėtas organizuoti simfoninis orkestras vėl pradeda po truputį krutėti. **X-as**

MAŽEIKIAI

— IX.7 minėjom Tautos Šventę. Įžanginį žodį tarė p. Direktorius. Peštenis (VIII) skaitė referatą, Grybauskas (VII) — įspūdžius. Kitos klasės pasirodė su gyvaisiais paveikslais ir deklamacijomis, choras padainavo keletą dainelių.

— IX.12 sportininkai, globojami naujojo kūno kultūros mokytojo Vasiukevičiaus, sušaukė pirmąjį šiais metais susirinkimą. Išrinkta valdyba: Liseckas (VI) — pirmininkas, Znotas (VII) — sekretorius, Juknevičius (VII) — iždininkas, Urmonaitė (VIII) — merg. pirmininkė. Sportininkai, atrodo, yra gausingiausias būrelis, turįs apie 100 narių.

— IX.14 įvyko literatų susirinkimas. Nagytė (IV) skaitė stovyklos prisiminimų, Švažaitė (VII) — įspūdžių iš kelionės, Grybauskas (VII) recenzavo kun. St. Būdavo ,,Salą". Išrinkta nauja valdyba: Švabaitė (VII) — pirmininkė, Peštenis (VIII) — vicepirmininkas, Stelingis (VI) — sekretorius, Jonušas (III) — jaunesniųjų literatų pirmininkas.

— Šiemet turime 4 naujus mokytojus: insp. p. Gaurys, matematikos mokyt. p. Matusevičius, kūno kultūros mokyt. p. Vasiukevičius ir p. Kvedaraitė. **A.**

ROKIŠKIS

— Šiais mokslo metais taip smarkiai padidėjo mokinių skaičius (pirmą rugsėjo dieną buvo 648 mok.), jog visi net nebesutilpome senuosiuose gimnazijos rūmuose ir todėl dvi klasės (VII ir IV) buvo perkeltos kitur. Ypatingai pagausėjo smulkesnio „kalibro" mokinukų, kurie nuolatos per dienų dienas vien tik ir ūžia po gimnazijos rūmus, savo skaičiumi ir alasu nustelbdami net ir vyresniuosius.

— Mokslo metus, kaip ir paprastai, pradėjome mokinių bažnytėlėj, kur senasis kapelionas kun. L. Gižinskas atlaikė pamaldas ir pasakė jautrų pamokslą. Prie to tenka pridėti ir liūdnesnė rokiškėnams žinutė — tai jų mylimojo kapeliono susirgimas. Dėl šios priežasties Šv. Ministerija prailgino jam atostogas.

— Būreliai po tiekos naujų įspūdžių dar neįstengė pakilti į darbą, tačiau jau parodė prisikėlimo žymių. Antai, vyresnieji literatūrininkai IX.16 sušaukė aktyvesniųjų savo narių posėdį, kuriame nusistatė šių mokslo metų darbo planą, iškeldami ta proga gana gražių minčių. Vieni, pavyzdžiui, pasiūlė surengti literatūrinį moksleivio teismą, kiti — didelį literatūros (ar apskritai meno) vakarą, pasikviečiant keletą žymesniųjų lietuvių rašytojų, treti — glaudžiai bendradarbiauti su kitų gimnazijų literatais, ketvirti — paruošti daugiau kritikų jaunųjų kūrėjų darbeliams vertinti, — žodžiu, minčių ir sumanymų iškelta nemaža. Reikia tiktai laukti, kad tieji drąsūs užsimojimai rastų pritarimą moksleivių širdyse ir kad visa tai taptų tikrenybe. O tatai ir yra svarbiausias literatūrininkų uždavinys.

Romantiko sūnėnas

PASVALYS

— Nuo mokslo metų pradžios turime naują kapelioną kun. J. Varną. Buvęs kapel. kun. Vyt. Balčiūnas buvo visų mokinių labai mylimas ir gerbiamas.

— IX. 11 įvyko F. L. kuopelės narių berniukų sus-mas. Buvo išrinkta nauja valdyba. Kuopelės globėjas mokyt. p. Ig. Juknevičius kalbėjo apie šių metų veikimą.

— IX.15 įvyko pirmas fizikų būrelio sus-mas, kuriame išrinkta valdyba: pirm. H. Jaronis, nariai — A. Glinskis ir A. Stankevičius.

IX.15 taip pat įvyko pirmas steigiamasis šaulių sus-mas, kurį atidarė dir. Vl. Klusis. Buvo atvykęs rinktinės atstovas iš Biržų. Į sus-mą dar atsilankė Pasvalio šaulių kuopos vadas dim. maj. K. Petkevičius, keli mokytojai ir per 60 moksleivių, kurie įsirašė į šaulius. Vyrų būrio vadu paskirtas ats. j. ltn. Ig. Juknevičius, mergaičių — mokyt. p-lė J. Mašilionytė.

— IX.17 įvyko literatų būrelio susmas. Būrelio glob. mokyt. Vl. Kulbokas papasakojo savo įspūdžius iš kelionės po Vilniaus kraštą. J. Šimkevičius skaitė novelę „Vasara prie Dubysos". Buv. būrelio pirm. Jon. Linkevičius padarė praėjusių mokslo metų literatų būrelio veikimo apyskaitą. Vilniečių moksleivių tris eil. skaitė J. Šimkevičius, o savo eil. apie jūrą skaitė Jon. Linkevičius. Išrinkta nauja valdyba pirm. — Jon. Linkevičius (VII), vicepirm. — O. Talkevičiūtė (VII), sekr. — St. Brazdžiūnaitė (VI), ižd. — J. Šimkevičius (VII) ir laisv. valdybos nar. — Alb. Talačka (VI).

Gegužis

PANEVĖŽYS

Mergaičių gimnazija

— VI.5 religinis būrelis, vadovaujamas kap. kun. Stašio, suruošė ekskursiją į Šiluvą. Pakelėje apsistojo vienai dienai Šiauliuose, kur apžiūrėjo žymesnes Šiaulių vietas ir įmones. Kitą dieną išvažiavo į Tytuvėnus, iš kur pėsčios ėjo į Šiluvą.

— VI.24 abiturientės su mokytojais buvo nuvažiavusios į Vilnių. Maloniai ir draugiškai buvo vilniečių sutiktos. Studentai surengė pasilinksminimą, kur galėjo linksmai drauge praleisti laiką. Graudus buvo atsisveikinimas, kai traukiniui pradėjus judėti, Vilniečiai užtraukė: „Leiskit į tėvynę" . . .

— Paskutiniuoju metu ypač gyvai veikia Raudonasis Kryžius, kuris jau keletą susirinkimų buvo padaręs. Be to mergaitės labai aktyviai prisideda, susirenka popiet įvairiems darbams, kurių šiuo metu yra gan daug . . .

E. Biliauskaitė

PALANGA

— Gal mieloji „Ateities" Redakcija ir skaitytojai pamena, kaip graudžiai pernai Ziza atsisveikino su „Ateitimi", kaip negęstančiai jūrai sakė paskutinį sudiev, kaip apraudojo Birutės kalną ir septynpušį Naglį.

Labai tada buvo liūdna.

Ir toliau manė Ziza važiuoti ar į Skuodą, ar į Plungę, ar į Telšius, ar į Kauną, važiavo, važiavo, važiavo, važiavo, — ir, tam tikrom aplinkybėm susidėjus (kurias visi žinote) grįžo . . . atgal į Palangą, bet ne į progimnaziją, o į Vytauto Didžiojo gimnaziją.

Taigi, Palangos Ziza sako: „Sveiki gyvi iš Palangos V.D.G.".

Šiais mokslo metais pasiryžę esame pa-

sirodyti, kaip energingi, judrūs, veiklūs žmonės ir kaip tikri pajūriškiai.

— Mokslas gimnazijoj prasidėjo tik 11 rugsėjo. Žemesnės klasės mokosi popiet pradžios mokyklos rūmuose, aukštesnės — prieš piet buv. progimnazijoj.

Gimn. direktorius yra dr. Trukanas, inspekt. Pr. Vaičekauskas.

Ziza

PRIENAI

Liepsnojo ir užgeso

(A. a. Pranui Baranauskui atminti)

Pro mėlynveidžius Anykščių ežerus, per plokščiuosius Panevėžio laukus skrieja traukinys, veždamas aštuntokus iš stovyklos. Sėdim su Pranu vienam kupė. Jis žiūri į prieš mus bėgančius laukus, girias. „Kad mes ir skriejam, šniokščiam kažkur", ištaria, o veide įspaustas abuojumas. „Pesimistas", atkertu. „Vis skauda galvą, naktimis maža tepailsiu, matyt, žiemos darbai kankina. Na, nieko. Dabar namo sugrįžęs pailsėsiu, atsigausiu, o ateinančiais metais lyg milžinas į darbą! Štai ir baigsiu aštuonias", nudžiunga mintimi, o iš akių veržias ryžtingumo liepsnos.

Vasara. Auksinės dienos, purpuriniai vakarai, ir visur žalia, geltona... Deja, džiaugsmas nebemielas, grožis nevilioja, kada liga ir nuojauta kankina. Pranas važiuoja į Alytaus ligoninę. „Smegenų džiova, maža vilties", konstatuoja gydytojas, o dienos pilnos skausmų ir lūkesčių su mažomis vilties atšvaistėlėmis slenka lėtai, lėtai. Balta lova, į lubas įsmigęs ligonio žvilgsnis, prieš akis praeitis liūliuoja.

Štai gimtasis Voseliūnų kaimas, jaukus sodelis — visur išbėgiota, išlandžiota. Vėliau mokykla, draugai, privatus ruošimasis į gimnaziją... Ve, vaizdas, — aiškus, tarsi, vakar jį išgyvenęs būtų: 1935 m. rugsėjo 1 d. Namiškiai jį išlydi pro kiemo vartus, mamytė kryžiaus ženklu laimina, ir jis keliauja Kaunan mokytis: mat, į ketvirtąją klasę egzaminus išlaikė. Trys metai tėvų jėzuitų gimnazijoj praūžia lyg sapnas, lyg valanda. Po to metai Prienų „Žiburio" gimnazijoj: čia darbas ir energija; visa kas kilnu idėjai paaukota... O dabar... Viskas susipina, susiraizgo į neišnarpaliojamą tinklą.

Mirčiai į akis žvelgti, kada idėjos ir draugai širdyje, kada jaunystė nerimsta, kurti ir gyventi veržiasi, sunku! Tačiau, jei tokia Viešpaties valia, tebūnie. Ir Pranas prašo pakviesti kunigą pasirengti nežinomajai kelionei...

Liga komplikuojasi. Lediniai žodžiai — „medicina bejėgė" nukerpa paskutinius vilties siūlelius. Grįžta Pranas į tėviškę paskutinį kartą atsisveikinti su numylėtais Voseliūnais. Rugpiūčio 14-tą jaunuolio siela skrenda pas Tą, Kuriam visą jaunystę tarnavo.

Jėzno kapai. Minia, draugai, gimnazijos vadovybė, tėveliai, gentys. Paskutinis „sudiev", ašaros akyse, liūdesys širdyje, ir žemelė pridengia baltą karsto lentą, po ja širdį neseniai plakusią didelėmis Dievo ir tėvynės meilės idėjomis.

Bastuoklis

S. KALVARIJA

IX.4 po keturių pamokų progimnazijos salėj mokyt. p. Poniškaitis skaitė paskaitą: „Kaip elgtis orinio puolimo metu".

Pavasarėlis

ŠAKIAI

— Pirmutinė šiais mokslo metais sujudo būrelių taryba, nors pernai jos veikimas buvo labai silpnas. Sušauktas posėdis, dalyvaujant mokyt. p. B. Laukaičiui, mokytojų atstovui. Nutarta, jog būreliai savo tarybai turi šias pareigas: 1) pranešti savo valdybos sąstatą ir narių skaičių, 2) paruošti veikimo planus ir juos įteikti, 3) apie susirinkimo sušaukimą tarybai visada pranešti prieš savaitę laiko.

Būrelių tarybai labai palengvina veikimą gimnazijos vadovybė, taikydama savo sankcijas nesilaikantiems tarybos nutarimų. (Tokie būreliai bus tiesiog uždaromi, jei savo reikalų nesutvarkys).

Taip pat būrelių taryba susirūpinusi, kaip pagyvinti susirinkimus. Dabar kažkaip šabloniškai paskelbiamas susirinkimo atidarymas, prezidiumo kvietimas... Toliau eina koksai sulipdytas referatas (arba kartais tiesiog plagijatas). Po referato, jei niekas balso nekelia, tai ir seka... susirinkimo uždarymas. Toki susirinkimai ne tik nepritraukia, bet tiesiog atbaido narius, kuriems ir, be to, labiau patinka laisvalaikį praleisti aikštėje. Dėl šito nenormalumo buvo išnykęs vyresnių literatūrininkų būrelis. Tačiau būrelių taryba nutarė jį atgaivinti ir greitu laiku suruošti tikrai įdomų ir pavyzdingą susirinkimą. Be to, numatoma suredaguoti specialias taisykles būrelių veikimui tvarkyti ir daryti žygių, kad gimnazijos sienose būtų išleistas nors vienas laikraštėlis. (Numatoma tai pasiūlyti eucharistininkams).

Atskiri būreliai kol kas dar tyli.

Slapukas

ŠIAULIAI

Berniukų gimnazija

Religininkų būrelio ekskursija

Miglotas rugsėjo 10 d. rytas. Dar saulei toli iki tekėjimo, o berniukų gimnazijos religininkai, susispietę trečios klasės vagone, plėšo dainas. Pagaliau garvežys „Šiauliai—Tauragė" sušvilpia, sugirgžda ir sunkiai alsuodamas, lyg nujausdamas sunkią naštą, pradeda pamažu slinkti Lyduvėnų link. Stebėtinai greit pradainuojame Šilėnus, Jonaitiškį ir Čiutelius. Atsipeikėjome traukiniui sustojus viduryje lauko. Langai tuoj užsipildė nustebusiais veidais ir visi sužiuro, kas čia per pokštai. Kai kurie pradėjo būkštauti, kad nepradėtų bombarduoti. O vienas net pasiūlė po traukiniu lįsti.

— Kas čia bombarduos; turbūt „muterka" nukrito ir tiek, — pasigirdo raminantis balsas.

— Na jau, na, čia ne Šiaulių autobusas, kad mėtytų „muterkas", — atsikirto iš kito kampo.

Taip ir neteko sužinoti, kas ten buvo, nes pasigirdo skardus „važiuojam!" ir visi sukrito atgal.

Visiems aprimus, vienas gudruolis pasiūlė sudainuoti „Augin tėvas ąžuolėlį". Visi nusikvatojo, o kadangi ąžuolėlis auga girioje, o ne tėvas augina, tai vargšas ir dabar nešioja „Ąžuolėlio" vardą.

Pagaliau visų gerklės užkimusios, dainos išdainuotos, o traukinys, praūžęs Užpelkius ir Tytuvėnuose išlaipinęs visus maldininkus, stabtelėjo Lyduvėnuose. Sušilę išsiritome iš vagonų ir žvilgterėję į „garsiųjų žmonių", Dambrausko ir Balsevičiaus, „portretus", patraukėm didžiausio Pabaltėje tilto pusėn. Kiek buvo nustebimo, pamačius tokį ilgą ir aukštą „lieptą". Kelissyk spragtelėjo foto aparatai, o gale nuskambėjo garsus „valio" lietuviško tilto saugotojui.

Perėję per Lyduvėnų miestelį, bažnyčioje sugiedojome „Garbinkim Švenčiausiąjį" ir, šventoriuje papusryčiavę, nužygiavome Šiluvos dulkėtais vieškeliais. Tie, kuriems kojos nenorėjo klausyti, prašė pravažiuojančių pavežti. Sunku buvo tokiais kalnuotais keliais, bet kapeliono saldainiai, kuriuos benzinu vadinome, padėjo visas kliūtis nugalėti.

Su dainomis persiritę per paskutinę kalvą ir išėję iš apnuodyto pušyno, patekome į Lietuvos Liurdą. Gražiai susirikiavę, maldininkų žvilgsnių lydimi, apsistojome pavasarininkų ramovėje. Čia spaudėme dešinę su buvusiu kapelionu kun. Alf. Lape, bažnyčioje meldėmės už taiką, klausėmės pamokslo ir apžiūrėjome visas įdomybes. Koplyčioje ėjom keliais apie stebuklingąją statulą. Šventoriuje atminimui prisipirkome visokių ženklelių ir, susitarę su malkom kurenamu autobusu, nudulkėjome į Tytuvėnus. Atsigaivinę ir nusiplovę dulkes žaliajame Tytuvėnų ežere, apžiūrėjome garsųjį viduramžių vienuolyną, stebėjomės mažomis vienuolių cėlėmis ir skaitėme jų buvusius įstatus. Visur išlandę ir prisiklausę visokių pasakojimų: apie bernardiną, kuris už nesilaikymą vienuolyno tvarkos palaidotas stačias ir apie skurdžią bažnyčios statytojo mirtį, pavalgėme kun. Kl. Razmino „užfundytą" vakarienę ir susirinkome į parapijos salę. Atėjus pas mus buvusiam kapelionui (pasirodo, jis iš Šiluvos atvažiavo arkliais, nes, matyt, manė, kad mes kulniuosim), mūsų žinomas fakiras „Ali Gobas" suruošė vakarinį seansą. Bežiūrint ir besijuokiant laikas vietoje nestovėjo ir greit teko atsisveikinti kun. Alf. Lapę, kurį palydėję gausiais valiavimais, patys pilni įspūdžių išlipome Šiaulių stotyje.

Ąžuolėlis

IX.1 teko atsisveikinti su buvusiu dir. J. Kartanu, kuris atsisveikinimo žodyje užprašė ekskursijomis ar pavieniui apsilankyti kada nors ir pas jį į Raseinius. Naujasis dir. Kučinskas žadėjo tėviškai rūpintis jam pavestais auklėtiniais.

— Pasikeitus vadovybei, pasikeitė ir mokinių išvaizda: visi vyresnieji užsiaugino dideles garbanas. Taigi, Šiauliuose pagaliau sulaužė „senąsias tradicijas".

Orūnas

TAURAGĖ

— Iš būrelio pirmiausia sukruto ir pasireiškė sportininkai. IX.7 įvyko rungtynės tarp Tauragės v. gimnazijos ir baigusių gimnaziją studentų, kurias laimėjo gimnazistai pasekme 30:24. Po rungtynių buvo pasilinksminimas su įdomia programa, kurią išpildė literatai. A. Nasvytytė (VIII) gražiai, artistiškai padeklamavo porą savo eilėraščių, E. Petrusevičiūtė (VIII) savo švelniu balsu padainavusi daineles, A. Čepaitė (VII) paskaitė nuotaikingą eilėraštį. Po to dainavo kvartetai; kvintetai ir kt.

— IX.13 įvyko visuotinis kooperatininkų susirinkimas. Buvo priimta pereitų metų apyskaita. Tarp kitko nutarta suruošti propagandinį pasilinksminimą, nes šioj gimnazijoj VIII komersantų klasė yra paskutinė ir žemesniųjų klasių mokiniai dar nesusipažinę su kooperacija.

— IX.16 įvyko religininkų susirinkimas. Naujasis kapelionas kun. dr. Vilutis kalbėjo apie būrelio reikšmę. Toliau

E. Bičiūnaitė (VII) skaitė rašinėlį „Aš neatnešiau", kuris visus sužavėjo savo originalumu ir ypatingu įsijautimu į mokinio sielą. Pažymėtina, kad E. Bičiūnaitė anksčiau niekur nesirodydavo ir nebuvo žinoma. A. Čepaitė (VII) paskaitė referatą „Moksleivis ir religija", Žilinskaitė (VIII) paskaitė kūrybos. Valdybon išrinkta: E. Bičiūnaitė (VII), A. Ivanauskas (VII) ir Polonskis (VII). **Aš**

VILKAVIŠKIS

— Nauji metai, naujai nudažytos muziejinės gimn. patalpos bei suolai; moksleivių sielas daugelis naujų mokytojų stengsis nudažyti naujais dažais. Kun. J. Adomaitis pabūgo nepaprastai pagausėjusios moksleivių šeimos ir savo pareigas perdavė jaunesniam, vos spėjusiam nuo karo parbėgti, kun. dr. P. Čižauskui. Mokyt. M. Raičinskienė persikėlė į sostinę ir jos vietoj „madmoisellių" kalbą dėsto mokyt. p-lė Kirsnauskaitė ir mokyt. p-lė Sirutytė. Cezario gabumais stebimės drauge su mokyt. Ant. Paplausku, nes mokyt. p. S. Tamulaitis persikels į Kybartus (dabar dar nešioja leitenanto uniformą). Po didž. kunigaikščių menes ir Prancūzijos Versalį vedžioja mokyt. p. Paplauskienė. Lietuvių k. bei literatūros mokytojai gavo talkininką mokyt. p. Salį Šmerauską-Šemerį. (Taigi, net trys „pabėgėliai" iš Klaipėdos). Kiprui Petrauskui konkurentus ruošia mokyt. p. Bielionis, nes mokyt. p. Gurevičius lektoriauja Marijampolės mokytojų seminarijoj. Ten pat ir mokyt. p. Šilingienė, kurios vietoj naujas kandidates Lietuvos krepšinio rinktinei treniruoja mokyt. p. E. Jarumbavičiūtė. Mokyt. p. Sirutienė persikėlus į Lazdijus, virėjų ir pavyzdinių šeimininkių kadrus ruošia mokyt. p-lė Indriulytė.

Kadangi gimn. direktorius (leitenantas) p. S. Paliulis eina vieno iš Alvito įgulos vadovų pareigas, tad gimnazijos vadovaujamąjį darbą buvo pasiėmusi mokyt. p-lė Zavišaitė, o paskutiniu laiku direktoriaus kėdėn atsisėdo p. Pr. Palekas (gimn. inspektorius).

— Besibaigiant vasaros atostogoms Vilkaviškio apylinkėmis praskambėjo liūdna žinia — staigia mirtimi mirė gimn. gyd. J. Kudirka. Šias ir mokytojo pareigas velionis gimnazijoj ėjo nuo pat jos įsikūrimo laikų, taigi, virš 30 metų. Esant rusiškai gimnazijai, dėstė lietuvių kalbą ir kėlė tautinį susipratimą moksleiviuose. Vėliau, kuriantis lietuviškai gimnazijai, vėl buvo steigėjų eilėse.

Naujuoju gimn. gydytoju gavome dr Iz. Kauną.

— Šiemet nepaprastas knibždynas naujų veidų. Tai skaitlingieji pirmokai, kurie šiemet net 170 pasiekė, kai tuo tarpu kitais metais vos apie 60—70 svyruodavo.

— Nauja, nauja ir... nenauja. Tai gimnazijos rūmai. Tiesa, išnuomuota keletas klasių aplinkiniuos namuos, tačiau ir tos, ir senieji prieblandiniai koridoriai gimn. toli gražu nepritaikinti. Laukiame...

— Pradeda darbą ir būreliai, tačiau dėl arti dundančių patrankų, kurių muzikos rytais galime ir turime nenoromis klausytis, sunku susikaupti. Kiek greičiau susiorganizavo eucharistininkai, — mat, jų didelis būrys, tai ir karo netaip bijo.

Edvardas

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

P. Vanagui. Reportažas įdomus, tačiau savo pobūdžiu jis geriau tiktų dienraščiui.

Agatui. Novelė gerai sukomponuota. Pasakojimas gana sklandus. Tačiau neįsigilinta į veikėjų psichologiją. Aprašomi tik išviršiniai jų veiksmai, nemotyvuojant jų psichologiniais argumentais. Todėl novelė negali sudaryti gyvenimo tikrovės iliuzijos.

D. Kazokui. Novelė primena blankią dienoraščio iškarpą. Nėra nieko įdomaus ir literatūriško.

Š. Žib. Yra vienas kitas įdomesnis psichologinis momentas. Tačiau pati tema per daug jau banali ir nuvalkiota.

J. Rak. „Dienų kely" rodo, kad sugebat gana laisvai ir sklandžiai išreikšti savo mintis eiliuota kalba. „Didžiajame pasiskundime" aiškiai jaučiama svetima įtaka. Reikėtų dar padirbėt.

J. Išk. „Elegijos" paskutiniai du posmeliai visai gerai atrodo. Spausdinti eilėraščiai dar silpnoki. Ateityje venkite svetimų įtakų.

Pr. Gud. Reikėtų daugiau rūpestingumo, išbaigimo. „Žodžiai mergaitei rudenį" jau beveik spausdintinas. Padirbėkit dar.

St. Dž. Darot pažangą. Yra jau visai gražių posmelių. Spausdinti dar netinka.

Leon. Step. „Prie darbo" yra tik sueiliuota proza. Įsitikinkit iš pavyzdžio:

Prie mokslo stok jau vėl, miels broli,
Paėmęs knygą į rankas.
Iškėlęs darbą, idealus,
Pradėk šypsodamas metus.

Med. Bors. Novelė silpnoka.

Gegužiui, Br. Js., Č. Kav., Ereliui, Berželiui, Jūronui, Atspindžiui, V. Ž. ir Kostui Vardui. Eilėraščiai spausdinti netinka.

KREIVOS ŠYPSENOS

KAIŠIADORYS

Mokslui prasidėjus

(Kaip „noriu miego . . .")

VIII kl.

Aukštos kulnys, riestas plaukas,
Garbanom šukuotas.
Vakarėlio mielo laukia
atsidūst, svatoti.
Bėga dienos, mokslas „piauna"
svajones išsklaidė.
Pusmetinės šaunios visos
greitai pasileido.

VII kl.

Įvairaus svietelio margo
keturių padangių.
Per dienas sau simuliuoja —
Į aštuntą rengias . . .
„Šlagerius" kada užtraukia,
dreba visas svietas..
Septintoką laimė šaukia
džiūgant ir mylėti.

VIb kl.

Gražios, puikiai garbanotos,
šeštokės mergaitės.
Bičių spiečium nuolat ūžia,
romanus vis skaito.
Jos batus balinius turi,
Būti žavios stengias,
Kai kurios jau krauna kraitį
Ir kažin kam rengias.

VIa kl.

Apie juos bijau pradėti,
(Kumščiai jų kaip plienas)
Nes, kai „užmokestį" gaučiau,
Man apkarstų dienos . . .

Strėvūnas

KAUNAS

Aušros bern. gimn.

Rudenio gėrybės

(pagal K. Duonelaitį)

Ant, jau laimė vėl nuo mūs atstodama ritas,
Irgi palikusi mus, už sienų gimnazijos leidžias.
Vei, kasdien daugiaus dvejukių išdygsta;
O lotynų vis sunkesnė kasdien pasirodo.
Algebra pamaži jau pradeda mūdraut,
Ir sėdėti vis ilgiau prie knygos įsako.
Taigi, pamokų sunkums mus vargina baisiai.
Ogi jaunuoliai atostogų laukia
Vėl mus kraštan kuo greičiausiai sugrįžtant . . .
Klasė su visais pašaliais fiziką kala,
Kad mūsų galvos suprasti jos nepajiegia.
O kad pernai lengvai kėlėm vokiečių raštą,
Jaugi dabar net su sufleriu pravažiuoti nepigu.
Prancūzų ir anglų taipogi einasi sunkiai,
Vei, kaip gyvent reiks šitais mokslo metais? . . .
Ak, kur dingot giedros jūs gi atostogų dienos,
Kaip prie upės smėly išsitiesę.
Šildantį šiltos saulelės spindulį jautėm?
Lyg kaip sapnas koks, kurį miegodami matom,
Ogi pabudę jo potam trumpai paminėjam,
Lygiai taip prašoko mums atostogos mielos . . .

Č. K.

MARIJAMPOLĖ

Marijonų gimnazija

Pranešimai iš „makaronų" gyvenimo

Viskas „Makaronų Eltos" pranešimu. Nauji metai, nauji lapai — nauji ir pasiryžimai. Kai kas spėjo jau ne tik pasiryžti, bet ir pasižymėti gyvenimo arenoje. Sakysime, draugas A. sumanė įsigyti medicinos daktaro laipsnį. Nieko nelaukęs ir parašo straipsnį „Širdies slėgimas Varšavinėj". Ir viskas puikiai pavyko, bet tai ne galas. Paryškinti savo karjerai, jis sudarė eilėraščių rinkinį „Poeto ūsai", kuris jau pasirodė ir galima gauti nevisuose knygynuose.

VII klasės matematikas pradėjo toleruoti sportą, nes jo paties aiškinimu, sportas ir matematika turi būti artimam sąryšy, kadangi svarbu greitai apskaičiuoti, kur lėks sviedinys.

Draugas A II žada parašyti įdomų mokslo veikalą „Gyvenimas prie liktarnų".

Jurgis

Jo jau nebėra...

Vysta liepos, vysta rožės žiedas,
Juos visus pagaus mirties verpetai.
Kas nuvys greičiau, kaip visos gėlės
Mūsų metai mūsų metai.

Bern. Brazdžionis

Rudenėją laukai grąžino savo derlių. Pasiryžimo pilnais veidais rinkomės į gimnaziją.

Toje kasdienėje ramybėje netikėtai, daug staigiau negu šviesus audros žaibas trenkė mane vakaro tylume draugo žodžiai:

— Jo jau nebėra, Jis jau mirė...

Vasaros saulėtų dienų džiaugsmu tebegyvenančių draugų juokas ir krykštavimai neišblaškė manęs.

— Jo jau nėra... — skambėjo mano ausyse.

*

A. a. Jonas gimė Ratautiškio vienkiemy, Vabalninko valsčiuj 1918 m. Lankė Kupiškio progimnaziją, vėliau Biržų gimnaziją, visą laiką ištikimai tarnaudamas Tam, kuris jį buvo apdovanojęs tokiuo linksmu būdu ir nerimstančia jaunatve. 1937 m. baigęs Biržų gimnaziją, ėmėsi studijuoti techniką. Darbo daug, bet a. a. Jonas savo linksma nuotaika visur laimi. Praėjusią vasarą atlieka praktikos darbus. Bet VIII.14 vykdamas tyrinėti prie Biržų esančių gipso klodų, pasijunta nesveikas ir parvažiuoja tėviškėn, o paskui Panevėžin ligoninėn. Vilties nebėra... Ir čia jis VIII.26 su niekuomet nenykstama šypsena veide užminga amžinuoju miegu...

A. a. Jonas, dalyvaujant bendraminčių studentų būreliui ir apylinkės moksleiviams, palaidojamas gimtojo Ratautiškio kapinaitėse.

*

— Taip, Jonai, Tavęs jau nėra..

Saulė šiandien, rytoj vėl tekės. Ji užtekės pro visokius karus, žudynes, kaip ir visuomet, ir žydras dangus linksmins

A. a. stud. Jonas Januškevičius

žemę. Po geltono rudens, po žiemos vėl saulės spinduliai glostys medžių pumpurus, mūsų žemėje pasirodys gėlių... Bet Tu to nebepajusi. Tave juodoje duobėje sunkiai slėgs gelsvo smėlio sluogsnis. Bet už tai Tavo siela džiaugsis Amžinąja Šviesa. Tau saulė netekės, bet ir nesileis Tu Ten niekuomet nepažinsi nakties... Juk Tu netikėjai žemės dalykais, nes jie greit praeina...

Ramiai ilsėkis laukų tylumoje!

Vyt. Vajėga

PLUNGĖ

Su nenuilstamu triūsu, iškariavome savo žemaitiškai sostinei gimnaziją.

Žemesnės klasės su maža išimtim gyvena ir kariauja vadinamuose „žemuosiuose" rūmuose. O aukštesnės klasės irgi su išimtim užima garbingus, vadinamuosius „aukštuosius Lurdo" rūmus. Pas „vyresniuosius" kartu gyvena ir kariai, kurie vis daugiau ir daugiau nori užkariauti jų gyvybinių įsitvirtinimų. Kažkokia elta pranešė, kad buvę net kruvinų susirėmimų tarp aukštesniųjų klasių ir jų kaimynų. Šie pastarieji buvę įsiveržę į fizikos kabinetą, bet žymesnių nuostolių nepadaryta. Per susirėmimą sumušti du labai svarbūs buteliai, tarpe jų buvusi „gysla" stipriai apgadinta. Kita elta praneša, kad tai buvo tik „manevrai" ar mažesnis apgalvojimas Šiaip viskas ramu, nors mažų incidentų dažnai pasikartoja.

Jūronas

Futbolas

Rugpiūčio 5 d. pradėtos Lietuvos futbolo pirmenybės, kurios dėl žinomų įvykių buvo nutrauktos. Štai atskirų susitikimų pasekmės. Tauras—LFLS 3:2 (2:2); LGSF—Š.Š. Kovas 2:0 (1:0); C.JSO—Sakalas 2:1 (0:1); Š. MSK—KSS 1:0 (1:0); LFLS—C.JSO 2:0 (0:0); Sakalas—Tauras 2:1 (1:0); LGSF—KSS 1:1 (0:1); KSS—Š.Š. Kovas 1:0 (0:0); LFLS—Sakalas 2:0 (1:0); Tauras—C.JSO 1:0 (0:0); LFLS Š.Š. Kovas 9:1 (5:0); LGSF—Tauras 1:1; C.JSO—Š. MSK 1:0; KSS—Sakalas 1:0. Dabartinių komandų padėtis atrodo taip:

Komand.	rungt.	įvarčiai	taškai
1 LFLS	4	15: 4	6
2 KSS	4	3: 2	5
3 Tauras	4	6: 5	5
4 LGSF	3	4: 2	4
5 C.JSO	4	3: 4	4
6 Š.MSK	2	1: 1	2
7 Sakalas	4	3: 6	2
8 Kovas	3	1:12	9

Kiek vėliau įvyko įdomios rungtynės Šaulių sąjunga—Kariuomenė. Laimėjo šauliai 4:3.

Dviračių sportas

Rugsėjo 17 d. buvo dviratininkų lenktynės ruože Kaunas—Ukmergė—Kaunas.

A klasėje pirmą vietą laimėjo Severinas (Fr. JSO), nuvažiavęs distanciją (137 km) per 4:55:22 val. B klasėje pirmą vietą laimėjo taip pat Fredos JSO narys Kamarauskas, nuvažiavęs šią distanciją per 5:26:45 val.

Krepšinis

Rugsėjo 11 d. prasidėjo Kauno taurės krepšinio turnyras, kuris taip pat nebuvo baigtas dėl jau žinomų įvykių. Rungtynių pasekmės:

Tauras—Kovas 24:16 (11:7). Šios rungtynės vėliau buvo užskaitytos Kovo naudai, nes Tauro komandoj žaidė Karo Mokyklos žaidikų. LGSF:Kipras 25:13 (9:11). Aušra—Jėzuitai 20:19 (3:8) (po pratęsimo). LFLS—ŠMSK 53:17 (29:5); IV gimnazija—Makabi 26:17 (12:7); Kauno III gimn.—Žydų gimn. 24—22 (10:8); C. JSO—ATM 35:14 (14:7); C.JSO—Aušra 35:31 (14:17). (Šiomis rungtynėmis C.JSO pateko į finalą). Grandis—IV gimn. 15:13 (10:5).

Moterų grupėje prieitą ligi finalo. Finalistai C.JSO ir Aušra. Šioje padėtyje turnyras nutrauktas.

Krepšinio rungtynės Kariuomenė—Š. sąjunga laimėjo šauliai 32:24 (15:7).

Mūsų moterų krepšinio meisteris LFLS dalyvavo Rizzionėje (Italijoje) surengtame turnyre ir telaimėjo 4-tą vietą iš 5. Prasidėjus karui, buvo susidarę kliūčių grįžimui.

Užsienyje

IX.24 d. Latvijos futbolo rinktinė Helsinkyje visai netikėtai nugalėjo Suomiją pasekme 3:0 (1:0).

Tą pat dieną Budapešte vengrai nugalėjo vokiečius 5:1. Ypač pasižymėjo jaunas vengrų vartininkas, kuris teturi 17 metų.

Garsusis vokiečių vidutinių distancijų bėgikas Harbig pasiekė naują 400 metrų bėgimo rekordą. Šį atstumą jis nubėgo per 46 sek. Tai tikrai nuostabi pasekmė.

Dėl paskutinių įvykių sportas visur gerokai apmiręs.

Šachmatai

Argentinos sostinėje Buenos-Aires įvyko šachmatų olimpijada. Pirmą vietą laimėjo Vokietija su 36 taškais ir antrą vietą Lenkija su $35^1/_2$ taško. Tuo būdu Vokietija laimėjo Hamiltono-Russelio taurę. Lietuva užėmė 11-tą vietą. Finalinėse varžybose Lietuva laimėjo 3 rungt., lygiomis sužaidė 4 kartus ir pralošė 7 kartus.

Paguodos turnyre pirmą vietą ir Argentinos prezidento taurę laimėjo Islandija.

Lietuvos ekipą sudarė: Mikėnas, Vaitonis, Luckis ir Tautvaišas.

T. M. Dostojevskis, IDIOTAS. I—VI d. Vert. **Pr. Povilaitis,** Žinijos leid.

„Idiotas" pirmas didesnis po „Nusikaltimo ir baimės" Dostojevskio kūrinys lietuvių kalba. Nors jau seniai skelbiama, bet vis dar nesirodo mūsų kalboj jo ir kiti didieji veikalai: „Broliai Karamazovai", „Pažemintieji ir nuskriaustieji" ir kt. O tačiau labai lauktume ir jų, nes Dostojevskis taip įdomus ir nepakartojamas literatūros pasauly.

Kalbėti apie Dostojevskį sunku recenzijose įprastine tvarka, tad geriau peržvelgti bent kai kuriuos šio kūrinio ryškesnius bruožus ir idėjas.

Skaitydami Dostojevskį, mes lyg įeinam į naują pasaulį, gilų ir platų, keistą ir fantastišką, tačiau brangų ir artimą savo sielai. Dostojevskis — mūsų laikų literatūros dievaitis. Tai dėl to, kad jis, visą gyvenimą stebėjęs tik žmones, giliai suvokė laiko dvasią, suprato tų laikų idėjas ir tendencijas, nujautė ir savo kūriniuos atvaizdavo revoliucijos ir komunistinę santvarką. Jis, kaip niekas kitas, parodė fantastiškai susipynusių žmogaus sielos vingius, gerai įžiūrėjo naujųjų laikų žmogaus nerimą, kančią ir joje glūdintį paslaptingą grožį. Ta dvasia mes ir šiandien gyvenam, todėl ir Destojevskis mums toks artimas.

„Idiotas", berods, rašytojo mylimiausias kūrinys, nes čia kunigaikščio Miškino asmenyje Destojevskiui pavyko atvaizduoti gilų žmoniškumą ir, tur būt, savo paties sielos brangiausiąją dalį. Tikrai, Miškino asmeny randam daug paties rašytojo bruožų: nuomario liga, nykūs įspūdžiai iš Vakarų Europos ir vakarietiško žmogaus pasmerkimas, amžinybės jausmas ir kt.

„Idiotas" kupinas destojevskiškos mistikos. Jis, atrodo, kur kas toliau nuo matomosios realybės, negu „Nusikaltimas ir bausmė". Personažai (ypač Rogožinas, Nastazija) — lyg šmėklos ir, rodos, tegalimi tik Rusijoj, toj pasakiškų ir didelių galimybių šaly. „Idiote" nėra tiek kančios ir slegiančio nykumo, kaip „N. ir bausmėj", čia kartais iškyla subtilus, tiesiog dangiškas džiaugsmas (pav., Miškino pasakojimai apie Šveicarijos vaikus), bet daug scenų yra ir labai klaikių. Ypač klaikus Rogožino asmuo ir visos tos scenos, kuriose jis pasirodo. Finalas turėtų būti labiausia klaikus (Miškinas randa Rogožino pasmaugtą Nastaziją ir iš didelio pergyvenimo krinta į pirmykštę nesąmoningą būklę, iš kurios buvo pasigydęs ir dėl kurios buvo idiotu vadinamas). Tačiau jis mus kartu ir raminančiai nuteikia, lyg kažkoks atsipalaidavimas, visiškas visko supratimas.

„Idioto" idėją nusakyti būtų sunku. Tačiau vyriausias uždavinys, kaip ir visoj jo kūryboj, rodos, bus pačių giliausių žmogaus pergyvenimų ir tų pergyvenimų galimumų atskleidimas, įsibrovimas į pačios žmogiškosios būties gelmes, kuriose visos idėjos gimsta, kurios yra dieviškos ir yra tai, ką mes vadiname siela. Dostojevskiui kiekvienas personažas brangus, nes jis kiekviename jų mato ir myli sielą, ir kiekvienas jų savyje nešiojasi kokią idėją, kokią sunkią būties problemą. Dostojevskis nekenčia ydų, menkystės ir neieško joms pateisinti jokių kompromisų. Jis ryškiai iškelia ydų šlykštybę, bet kartu parodo ir kančią to žmogaus, kuris jas nešiojasi. Ypač tai ryšku Ganios asmeny, kuriame jaučiam tragišką dvilypumą.

Intrigą plėtoti ir žmonių santykių įvairius netikėtinumus piešti Dostojevskiui labai lengvai vyksta. Atrodo, kad kažkokie slapti ryšiai suveda visai skirtingus žmones, suveda tam, kad juos persekiotų ir kankintų. Tačiau, kai kurie asmens gyvena vieniši, intrigai nereikalingi, ir atrodo, Dostojevskio įvesti tam, kad parodytų vienišos tragedijos sunkumą. Toks yra džiovininko Ipolito asmuo, kuris per visą romaną kankinasi dėl savo artimos mirties. Iš viso, Dostojevskį, atrodo, ypač virpino ir domino pergyvenimai žmogaus, kuris yra pasmerktas mirti ir žino savo mirties valandą, ypač pergyvenimai paskutinėmis minutėmis ir tada, kai ešafoto peilis jau šlaužia virš galvos.

Perskaitęs „Idiotą" jauties, lyg iš sunkaus sapno pabudęs. Tiek visa čia įtempta ir fantastiška, tiek tragiška ir klaiku, kad negalima skaityti be vidujinio šiur-

po. Tačiau neakylus bus tas, kuris nepajus čion slapto ir labai gilaus džiaugsmo, kuris begalinėj meilėj žmonėms ir žmogiškumui iškyla visur, net klaikiosiose scenose. Dostojevskis pro kančią ir klaikumą atneša praregėjimą žmogaus didingumo ir paguodą.

K. Ram.

Sally Salminen, KATRYNA. I ir II t. Romanas.

Centrinė veikalo figūra yra šiaurinių Baltijos salų gyventoja Katryna. Knygoje vaizduojamas jos gyvenimas nuo pat jaunystės ligi mirties. Tai drąsi, ištverminga, kilnios ir švelnios sielos moteris. Greta vaizduojama visa jos šeima: vyras Johanas, trys sūnūs ir viena duktė. Be to, atvaizduota keletas salos gyventojų iš turtingųjų ir varguomenės luomų.

Šių žmonių tarpusavio santykių mezgimasis ir plėtoja visą veikalo pasakojimą. Katrynos, paprastos darbininkės, kova su išnaudotojais salos turtuoliais, vargai auginant vaikus, rūpesčiai išleidus juos į platųjį pasaulį, artimųjų žmonių mirtys, pagaliau senatvės vargai ir jos pačios mirtis — štai epizodai, iš kurių sudarytas visas veikalas.

Savo kompozicija ir veikėjų charakteriais ,,Katryna" šiek tiek primena Pearl S. Buck ,,Motiną". Tačiau Katrynoj daug daugiau žmoniškumo ir švelnios moteriškos širdies. Be to, vaizduojamoji buitis abiejuose veikaluose savo atspalviu labai skiriasi.

Sally Salminen sužavi skaitytoją mokėjimu įsijaust į visą buities grožį, meile gyvenimui ir žmonėms. Lyg filmoje praslenka pro mūsų akis vienos moters gyvenimo istorija su kupinomis skausmo ir laukimo dienomis ir su šviesesnėmis džiaugsmo valandėlėmis. O tuos visus momentus autorė taip nuoširdžiai su tokia meile ir simpatija moka atvaizduot. Ypač puikūs epizodai, kur vaizduojami negrįžtą iš marių laivai, išvežę artimus ir mielus žmones, artimųjų mirtys ir kt. Sminga į širdį ir praskaidrina nuotaiką ir tie epizodai, kur autorė susižavėjusi vaizduoja trumpučius džiaugsmo momentus, laimėtus nenuilstamu darbu ir sunkia kova.

Užvertęs paskutinį puslapį, esi priverstas susigalvot — pamatai, koks trumpas žmogaus gyvenimas ir kokia nepastovi jo laimė.

Pažymėtina, kad šio veikalo autorė yra paprasta tarnaitė. Tai panašus reiškinys literatūroj kaip ir mūsų Žemaitė. Reikia tikėti, kad Sally Salminen savo atkastą talentą dar gražiau parodys savo būsimuose veikaluose.

B. K.

François Mauriac, GIMDYTOJA. Ant. Vaičiulaičio vert., Žinijos leid.

Fr. Mauriac jau mums pažįstamas iš ,,Ugnies upės" ir ,,Gyvačių lizdo" vertimų. Jis atstovauja vadinamajai prancūzų inteligentų srovei, kuri remias katalikiškaisiais principais. Įdomus Mauriac'o metodas — paimti menkiausią ir labiausiai nualintą sielą, atskleisti visą jos nykumą ir merdėjimą ir ieškoti jos pelenuos meilės atgimimo kibirkščių. Todėl jo romanai varginantys ir sunkūs skaityti, nes neturi to, kas geram romanui iki šiol būdavo įprastos žymės: nei intrigos, nei įdomių personažų, nei išviršinio dramatiškumo. Iš viso, Mauriac pasitenkina minimum personažų. Pav., recenzuojamoj ,,Gimdytojoj" tėra tik trys personažai, ir tai, pirmajam romano pradžioj mirus, visas veikimas susitelkia apie du asmenis ir jokių pašalinių savo tarpan neįsileidžia. Tas pat ir su medžiagos minimumu. Jame tematai tik nykų, mažą dviejų žmonių (motinos ir sūnaus) gyvenimo kamputį, kurin iš aplinkos neateina jokio spindulėlio, nei jokio sukrėtimo. Pasakojama apie motinos egoistišką meilę savo sūnui, kurį norėjo visados turėti arti savęs ir valdyti. Sūnus išaugo motinos globos uždarytas, šiurkštus, bejausmis. Kai sūnus vedė, jaunoji moteris namuos buvo sutikta kaip įsibrovėlė ir pamažu užgeso šioj nykumoj, niekieno nemylėta ir nieko nemylėjusi. Tačiau jos mirtis atnešė perversmų į namus. Ferdinandas (jos vyras) negalėjo užmiršti jos mirusios, ėmė ilgėtis jos, eiti į jos kambarį nakvoti, tuo kankindamas motiną, kuri savo sūnaus pavydėjo net mirusiai moteriškei. Ferdinando sieloj lėtai, lėtai vyko perversmas, prasidėjo atgimimas toje 50 metų vyro sieloj, kuri pasiilgo viso to, ką buvo galima per tuos ilgus metus pergyventi.

Visą romaną gaubia gili lyriška nuotaika, kurią Mauriac visur derina su savo psichologiniu analizavimu. Perskaičius lieka ilgas įspūdis naktų ir vidudienių sunkios tylos, kartas iš karto pertraukiamos traukinių dundėjimų.

Gal būt, mums, pripratusiems literatūroj prie herojizmo, prie didelių polėkių, prie romantizmo pasėtų nežemiškų būtybių, šis nykus pasaulėlis atrodys bejausmis, nevertas mūsų akies žvilgsnio. Tačiau Mauriac parodo, kad ir tos pasigailėtinos būtybės taip pat vertos mūsų dėmesio, dar daugiau, jis parodo, kokiu būdu jos sunkiai ir iš lėto ima prasiblaivėti, praregėti savo ydas ir menkystę ir gaivinti žmoniškumą. Čia ir glūdi Mauriac'o kūrybos krikščioniškumas.

K. Ram.

Pearl. S. Buck, JAUNASIS REVOLIUCIONIERIUS. Vertė Kazys Jakubėnas. 190 psl. Kaina Lt 2,50. Sakalas.

Tai jau, rodos, penktas į lietuvių kalbą išverstas 1938 m. Nobelio laureatės veikalas. Jie visi giliai ir objektyviai atskleidžia tolimąją Kiniją.

Čia pasakojama apie jauną kinietį Ko-Seną, kuris, kad išgytų, tėvų paaukojamas dievams ir išgijęs turi likti šventykloj ruoštis kunigo darbui. Bet nepanešdamos sunkaus ir iškrypusio šventyklos gyvenimo, jis pabėga su draugu La-ti ir įstoja revoliucionierių būrin. Čia susižavi revoliucionierių vado drąsa ir ryžtingumu, bet bodisi revoliucionierių žiaurumu ir fanatišku visko griovimu. Po vieno mūšio, slaugydamas sužeistą La-ti, susižavi ligoninėj dirbančiu krikščionių misijonierių šventumu, išgirsta Jėzaus vardą ir ryžtasi eiti po Jo vėliava.

Meniškumo atžvilgiu ,,Jaunasis revoliucionierius" silpnesnis už tos pačios autorės ,,Motiną" ir ,,Gerąją žemę". Tai vienas iš pirmųjų Pearl Buck kūrinių. Čia lengva pastebėti, kad autorė stipri ten, kur ji vaizduoja moterį, jos intymų gyvenimą, šeimą. Ten, kur autorė vaizduoja karių gyvenimą, ji jau schematiška, mažai gilinasi į personažų vidų.

Tačiau šis kūrinys ypač įdomus tuo, kad parodo iš vienos pusės konservatyvų tradicinį kiniečių gyvenimą, iš kitos tas naujas įtakas, kurios veržiasi iš svetur ir susikerta su senuoju gyvenimu. Čion matome, kokiu keliu sklinda krikščionybės idėja jaunojoj kiniečių kartoj.

K. R.

Giovanni Papini, KANČIOS LIUDININKAI. Septynios evangelijų legendos. 1939 m. Išleido Sakalas. 135 psl. Kaina Lt 2,50.

Jau spėjome susipažinti su garsiuoju Papini iš ankstyvesnių veikalų, išverstų į mūsų kalbą.

Autorius šiuos dalykus pavadino legendomis. Tačiau skaitant nejunti jokio legendiškumo. Visos septynios apysakaitės turi realistinį pobūdį. ,,Aš atlikau menininko, poeto, o ne istoriko ar teologo darbą. Todėl turėjau įsivaizduoti kai kurių veikėjų lūpose įtikinamiausias ir natūraliausias kalbas", — pasisako pats Papini. Todėl, iš tiesų, jos gyvenimiškai labai tikros ir artimos skaitytojui. Be to, visos parašytos su tokiu išgyvenimu, su tokiu įsijautimu, kad skaitai ir stebiesi, ar čia skaitai knygą, ar pats visa tai pergyveni.

Savo tematika ir turiniu ji yra bene pirmoji mūsų verstinėje literatūroje. Žodžių svarumas, minčių drąsumas ir temų originalumas daro knygą vaizdžią, įdomią ir vertingą. Pats vertimas atliktas gana sklandžiai ir kruopščiai.

V. Kazokas

Kazys Boruta. KELIONĖS Į ŠIAURĘ. Nuo seniausių laikų ligi šių dienų. Pirma knyga. Spaudos Fondas. 280 psl. Kaina Lt 3,50.

,,Kelionėse į šiaurę" Boruta duoda aprašymų didžiųjų keliautojų kelionių ir ekspedicijų. Tačiau tai nėra nuogas faktų fiksavimas. Boruta pasistengė išrinkti įdomiausius momentus, ryškiausias vietas. Be to, jokiu būdu tai nėra sausas ir dažnai nusibostąs skaityti dalykas. Kaip tik atvirkščiai — kelionių aprašymai meniškai suliteratūrinti, parašyti gražia ir lengva kalba. Tai ypač didina knygos vertę.

Pradedant nuo vikingų kelionių į šiaurę ir baigiant garsiosios ,,Žanettos" ekspedicijos žuvimo aprašymu, visa knyga dvelkia dideliu autoriaus kruopštumu, geru medžiagos parinkimu ir sudorojimu. Ligi šiol mes savos panašios literatūros neturėjom. O ji buvo būtinai reikalinga besimokančiam jaunimui, pagaliau, kaimui, nes čia kartu ir lengvas pasiskaitymas ir mokslinių žinių praturtinimas. Ir juk, pav., kaimui neduosi sausų kelionių nagrinėjimų su visokiausiais apskaičiavimais ir skaičiais. Čia reikia to paties dalyko lengvoje ir įdomioje formoje.

Kazys Boruta tai atliko visai nusisekusiai ir pavyzdingai. Tenka su dideliu įdomumu laukti antrosios kelionių knygos.

Aprašymus paįvairina įdomios iliustracijos iš šiaurės gyventojų kovų su gamta, iš šiaurės gyvulių gyvenimo ir t. t. Be to, yra atvaizdai didžiųjų keliautojų, jų laivų ir ekspedicijų dalyvių.

A. Verd.

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS PROF. PR. DOVYDAITIS

STUDENTŲ DIENOS

dvisavaitinis iliustruotas studentų laikraštis, jau treti metai kelia ir svarsto aktualius mūsų akademinio gyvenimo klausimus.

STUDENTŲ DIENOSE rašo visi:
plačiai žinomi rašytojai, visuomenininkai ir — jauniausi studentai.
Todėl

STUDENTŲ DIENOS
visada gyvos, įvairios ir plačiai skaitomos.

STUDENTŲ DIENŲ *prenumerata:*
metams Lt 6,—, pusmečiui — Lt 3,—. Studentams ir moksleiviams metams Lt 4,—; nuo Naujų Metų ligi vasaros atostogų Lt 2,50, nuo atostogų ligi metų galo Lt 1,50.

STUDENTŲ DIENŲ *adresas:*
Kaunas, Laisvės al. 3b.

ATEITIES SPINDULIAI

jaunesniųjų moksleivių mėnesinis žurnalas, skaitomas ne tik gimnazistų, bet ir vyresniųjų pradinių mokyklų mokinių, kurie domisi rimtaisiais moksleivių skaitiniais.

ATEITIES SPINDULIUOSE spausdinami ideologijos, beletristikos ir poezijos raštai pritaikyti jauniesiems moksleiviams; korespondencijų daug duoda ir pradžios mokyklos.

ATEITIES SPINDULIŲ *prenumeratos kaina:*
nemoksleiviams metams Lt 6,—, pusmečiui Lt 3,—; moksleiviams, studentams ir kaimo jaunimui — metams Lt 3,—, pusm. Lt 1,50; užsisakantiems nemažiau kaip 10 egz. *vienu adresu* metams Lt 2,—, pusm. Lt 1,—.

ATEITIES SPINDULIŲ *Redakcijos ir Administracijos adresas:*
Kaunas, Laisvės al. 3b.

Nauji 1939 m. „Sakalo“ leidiniai

PEARL S. BUCK

Jaunasis revoliucionierius

1938 metų Nobelio premijos laureatės romanas, vaizduojąs jaunosios Kinijos nuotaikas, griežtą pasiryžimą kovoti už tėvynės laisvę ir krikščionybės idėjų kilimą jaunųjų gyvenime. Vertė *K. Jakubėnas*. 190 psl. Lt 2,50.

FRANÇOIS COPPÉE

Geroji kančia

Žymaus prancūzų rašytojo, akademijos nario, pergyvenimų ir meditacijų iš to laiko, kai jo, nutolusio nuo krikščionybės, dvasioje vyko visą mąstyseną keičiąs persilaužimas. Kai kurie dalykai, kaip pavasariško Paryžiaus, provincijos vaizdai yra tikros novelės, prie kurių priskirtini ir Napoleono bei Ruso su Volteru fragmentai. Vertė *A. Sirutis*. 150 psl. Lt 2.

V. DAUGIRDAITĖ SRUOGIENĖ

Lietuvos istorijos vaizdai ir raštai

Istorijos chrestomatija. Ištraukos iš šaltinių, mokslo straipsnių, monografijų ir originalios bei verstos grožinės literatūros veikalų. Lietuvos senovė, Lietuvos kūrimosi laikai ir Lietuvos įsigalėjimas. Gausiai iliustruota. 264 psl. Lt 4,50.

LAURA ŠLAPELIENĖ

Dvi lietuvaitės Amerikoj

Apysaka iš Amerikos mokyklų gyvenimo. Iliustravo autorė. 180 psl. Lt 2,50. Kelionė į Ameriką, pirmosios dienos svetimos šalies mokykloj, draugystė su amerikonų vaikais, mokyklų ir šalies papročiai ir visa toji dvasia, kuri slegia ateivius, netekusius tėvynės, jaunųjų knygos draugų bus skaitoma su dideliu įdomumu.

ANTANAS POŠKA

Nuo Baltijos iki Bengalijos

I dalis. *Su gervėmis į pietus*. 8 metų kelionės po Europą, Aziją ir Afriką. 360 psl. Labai gausiai iliustruota. Lt 4.

Šiame tome rašoma kelionės įspūdžiai per Vokietiją, Dancigą, Čekiją, Austriją ir plačiau apie Bulgariją, kurios sostinėje autorius ilgiau gyveno, lankė J. Basanavičiaus gyventas vietas, susipažino su liaudimi, išmoko jų kalbos, skaitė paskaitas ir patyrė daug šios įdomios šalies paslapčių.

DR. J. MATUSAS

Lietuvių kultūra senais laikais

40 psl. Kaina Lt 1,—. Istorinė studija, kurioje yra 3 skyriai: 1. Prekyba, 2. Kariniai laikai ir 3. Miestai, namai, ūkio apyvoka, šiaip dirbiniai. Nors ir nedidelė studijėlė, bet čia paliesti labai įdomūs mūsų senolių materijalinės kultūros klausimai. Iš čia sužinome, kad labai seniai, dar prieš Kr. g., Pabaltijo tautos prekiavo gintaru su tolimomis pietų tautomis. Aprašyta karo priemonės ir būdai — Apuolės pilis, kovos prie Ezelio salos 1279 m., Kauno miesto santykiai su Karaliaučiumi ir Dancigu.

Be šių dar išleista: *S. Kapnio* komed. „Plutelė ir Pelės“. Lt 1. *A. Mėlls* nuotykių roman. „Paslaptingieji rytai“. Lt 1,50. *V. Goštauto* „Meškeriojimo sportas“. Gausiai iliustr. Lt 2,50.